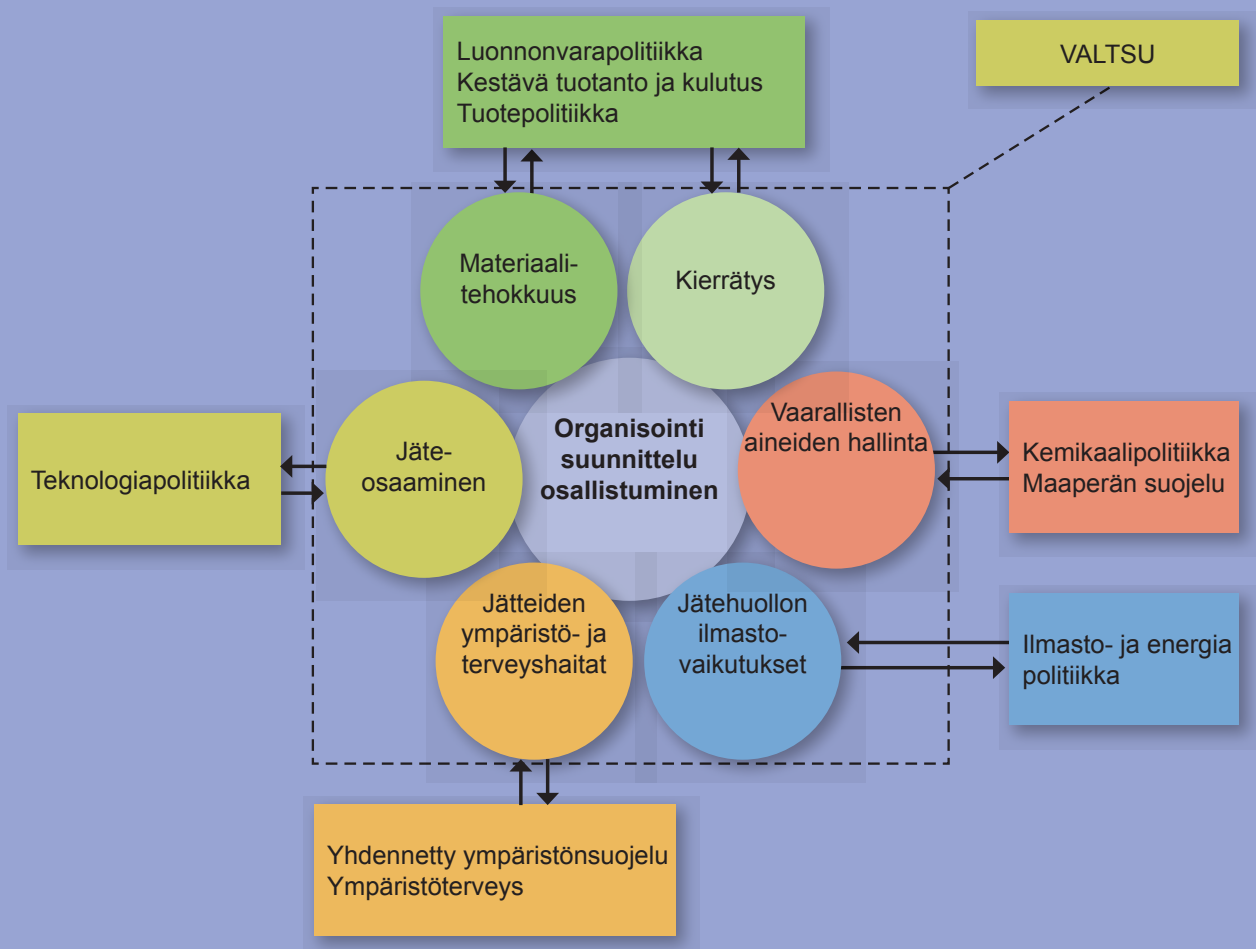

Ehdotus valtakunnalliseksi jätesuunnitelmaksi vuoteen 2016

Valtakunnallista jätesuunnitelmaa valmistelleen
työryhmän mietintö

Ehdotus valtakunnalliseksi jätesuunnitelmaksi vuoteen 2016

**Valtakunnallista jätesuunnitelmaa
valmistelleen työryhmän mietintö**

Helsinki 2007

YMPÄRISTÖMINISTERIÖ

YMPÄRISTÖMINISTERIÖ
MILJÖMINISTERIET
MINISTRY OF THE ENVIRONMENT

YMPÄRISTÖMINISTERIÖN RAPORTTEJA 3 | 2007

Ympäristöministeriö

Ympäristönsuojeluosasto

Taitto: Marjatta Naukkarinen

Kansikuva: Raimo Lilja ja Satu Turtiainen

Julkaisu on saatavana vain internetistä:

www.ymparisto.fi/julkaisut

ISBN 978-952-11-2561-4 (PDF)

ISSN 1796-170X (verkoj.)

441 002

Painotuote

ESIPUHE

Ympäristöministeriölle

Ympäristöministeriö asetti 13.5.2005 työryhmän ohjaamaan valtakunnallisen jätesuunnitelman laatimista ja jätelain uudistamisen selvittämistä sekä tekemään ehdotuksensa uudeksi pitkän aikavälin valtakunnalliseksi jätesuunnitelmaksi ja jätelain uudistamista koskeviksi linjauksiksi. Työryhmä otti nimekseen VALTSU-työryhmä.

Toimeksiannon mukaan työryhmän tuli luovuttaa ympäristöministeriölle ehdotus jätelain uudistamisen linjauksista 31.5.2006 mennessä sekä ehdotus uudeksi pitkän aikavälin valtakunnalliseksi jätesuunnitelmaksi 31.12.2006 mennessä.

Asettamiskirjeen mukaan työryhmän tehtävänä oli erityisesti:

1. arvioida vuoteen 2005 ulottuvan tarkistetun valtakunnallisen jätesuunnitelman tavoitteiden toteutuminen;
2. määritellä uuden valtakunnallisen jätesuunnitelman laadinnan peruseriaatteet ja esittää ajantasaiset jätepoliittiset linjaukset ottaen huomioon EU:n uusimmat ympäristö- ja jätealan strategiat ja niissä esitetyt tavoitteet sekä Suomea sitovat kansainväliset velvoitteet;
3. tarkastella eri ohjauskeinojen käyttöä ympäristö- ja jätepolitiikan tavoitteiden saavuttamisessa;
4. laatia ehdotus uudeksi pitkän aikavälin valtakunnalliseksi jätesuunnitelmaksi; sekä
5. tarpeen mukaan sovittaa yhteen valtakunnallisen ja alueellisten jätesuunnitelmien (ALSU) laatimista.

Lisäksi työryhmän tehtävänä oli:

6. tarkastella tarpeet jätelainsäädännön kehittämiseksi;
7. analysoida jätelain uudistuksen tarpeen laajuus ja toteutusajankohta ottaen huomioon yhteisön lainsäädännön asettamat velvoitteet ja rajoitukset samoin kuin valmisteilla olevat uudet jätehuollon linjaukset; sekä
8. tehdä ehdotukset jätelainsäädännön uudistamisen linjauksista.

Työryhmän puheenjohtajana on toiminut ympäristöneuvos Olli Pahkala ympäristöministeriöstä ja varapuheenjohtajana yli-insinööri Markku Kukkamäki Suomen ympäristökeskuksesta.

Työryhmän jäseninä ovat olleet:

Pirjo Salminen, maa- ja metsätalousministeriö
Reima Sutinen (varalla Mervi Salminen), kauppaa- ja teollisuusministeriö
Tarja-Riitta Blauberg (varalla Klaus Pfister), ympäristöministeriö
Päivi Aalto, Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus
Jyri Seppälä (varalla Helena Dahlbo), Suomen ympäristökeskus

Ulla Koivusaari, Pirkanmaan ympäristökeskus, (varalla Kari Kinnunen, Lapin ympäristökeskus), alueellisten ympäristökeskusten edustajana
Seija Paajanen, Suomen Kuntaliitto
Jukka Luokkamäki, Elinkeinoelämän Keskusliitto
Matti Räisänen, Suomen Kaupan Liitto
Johanna af Hällström, Suomen luonnonsuojeluliitto ry, luonnonsuojelujärjestöjen edustajana (7.9.2006 asti) ja Michael Lettenmeier (7.9.2006 alkaen), varalla Jouni Nissinen.

Sihteerinä toimi Raimo Lilja ja teknisenä sihteerinä toimivat Suvi Runstén (13.5.2005 -1.5.2006), Hanna Salmenperä (1.5.-14.6.2006) ja Kaarina Huhtinen (15.6.2006 alkaen), kaikki Suomen ympäristökeskuksesta.

Työryhmä on pitänyt 24 kokousta.

Työryhmä on kuullut kokouksissaan seuraavia asiantuntijoita:
Olli Heinonen Turun Yliopiston Tulevaisuuden tutkimuskeskuksesta, Simo Vahvelainen Tilastokeskuksesta, Magnus Cederlöf ympäristöministeriöstä, Heikki Sourama valtiovarainministeriöstä, Jyrki Liesivuori Työterveyslaitokselta sekä Jukka Malm Suomen ympäristökeskuksesta.

Työryhmä asetti erillisen lakijaoston valmistelemaan jätelain uudistuksen linjauksia. Lakijaoston puheenjohtajana on toiminut Olli Pahkala. Varsinaisen työryhmän jäsenistä lakijaoston toimintaan ovat osallistuneet Klaus Pfister, Pirjo Salminen, Päivi Aalto, Jukka Luokkamäki ja Matti Räisänen ja lisäksi jaoston jäseniksi kutsuttiin Leena Eränkö Kuntaliitosta, Asta Asikainen Kaakkois-Suomen ympäristökeskuksesta, Markku Salo Jätelaitosyhdistyksestä ja Katri Penttinen Ympäristöyrittäjien liitosta.

Jaoston sihteerinä toimi Jussi Kauppila Suomen ympäristökeskuksesta.

Jaosto kokoontui 20 kertaa ja lakilinjauksia koskeva osamietintö hyväksyttiin työryhmän kokouksessa 22.9.2006.

Toimeksiannossa lueteltujen tehtävien toteuttaminen on raportoitu seuraavasti:

Suomen ympäristökeskus on laatinut työryhmän ohjauksessa erillisen katsauksen edellisen valtakunnallisen jätesuunnitelman toteutumisesta. Lisäksi taustaraportissa on esitelty ehdotetun uuden suunnitelman teemojen taustoja, nykyisiä ohjauskeinoja ja kehittämistarpeita sekä laadittu skenaarioita mahdollisesta jätehuollon tilasta vuonna 2016.

Työryhmän ehdotus uudeksi valtakunnalliseksi jätesuunnitelmaksi on esitetty tässä mietinnössä.

Työryhmä on laatinut ympäristöministeriölle ehdotuksen ohjeeksi alueellisten jätesuunnitelmien laatimisesta. Se on esitetty tämän mietinnön liitteenä.

Työryhmä on laatinut osamietinnön jätelain kokonaisuudistuksen linjauksista. Se on luovutettu ympäristöministeriölle 22.9.2006 ja julkaistu erillisenä raporttina "Jätelainsäädännön uudistamistarpeita ja -mahdollisuuksia", (Suomen ympäristökeskuksen raportteja 19/2006). Sen pohjalta on tarkoitus käynnistää keskustelu jätelain kokonaisuudistuksen sisällöstä ja sitä voidaan hyödyntää asetettavan jätelakitöimikunnan työskentelyssä.

Työryhmän sihteeristö on lisäksi teettänyt useita ehdotetun uuden jätesuunnitelman vaikutusten arviointiin liittyviä selvityksiä. Näiden tuloksia on tarkasteltu liitteessä 3.

Ehdotus valtakunnalliseksi jätesuunnitelmaksi 2007-2016 on lopullisesti hyväksytty työryhmän kokouksessa 12.12.2006. Mietintöön sisältyy kaksi eriävää mielipidettä.

Työryhmä on saanut työnsä valmiiksi ja luovuttaa kunnioittaen mietintönsä ympäristöministerille.

Helsingissä, 23. tammikuuta 2007

Olli Pahkala

Markku Kukkamäki

Pirjo Salminen

Reima Sutinen

Tarja-Riitta Blauberg

Päivi Aalto

Jyri Seppälä

Ulla Koivusaari

Seija Paajanen

Jukka Luokkamäki

Matti Räisänen

Michael Lettenmeier

Raimo Lilja

SISÄLLYS

Ympäristöministeriölle	3
Tiivistelmä	11
Johdanto.....	15
Tavoitetilä 2016	17
Jätepolitiikka osana kestäväen kulutuksen ja tuotannon ohjelmaa.....	17
Jätehierarkian kaikki portaat ovat kunnossa.....	18
Jätehuollon kasvihuonepäästöt vähentyneet voimakkaasti.....	18
Jätehuollon organisointi ja suunnittelu tukee jätepoliittisia päämääriä .	18
Jäteosaamisesta liiketoimintaa ja kansainvälistä yhteistyötä	19
I Tuotannon ja kulutuksen materiaalitehokkuus.....	20
1.1 Tavoite: Keskeisissä tuoteryhmissä materiaalitehokkuus paranee.....	22
1.1.1 Ekotehokkuuskriteerien laatiminen valikoiduille tuoteryhmille.	22
1.1.2 Kuluttajansuojalainsäädäntö	23
1.1.3 Tuotestandardit.....	23
1.1.4 Materiaalitehokkuuden palvelukeskuksen perustaminen	23
1.2 Tavoite: Teollisuus- ja kaivannaistuotannon materiaalitehokkuus paranee.....	24
1.2.1 Selvitys luonnonvarojen käytön verotuksesta	24
1.2.2 Toimialakohtaiset vapaaehtoiset sopimukset	24
1.3 Tavoite: Pidennetään rakennuskannan käyttöikää	25
1.3.1 Korjausrakentamisen ja rakennusten kunnossapidon tuki	25
1.4 Tavoite: Yksityinen kulutus kohdistuu ekotehokkaisiin tuotteisiin sekä palveluihin ja asumisen jätteiden määrä vähenee	25
1.4.1 Ekotehokkaan kulutuksen neuvonnan vastuut jäte- ja ympäristölainsäädännössä	25
1.4.2 Neuvonnan tukipalvelut	26
1.4.3 Kotitalouksien korjauspalvelujen kotitalousvähennyksen laajentaminen	26
2 Kierrätyksen tehostaminen	27
2.1 Tavoite: Uusiomateriaalien kysyntä kasvaa.....	28
2.1.1 Uusiomateriaalien laatu- ja ympäristökelpoisuuskriteerit.....	28
2.1.2 Uusiomateriaalit julkisissa hankinnoissa	28
2.1.3 Jäteperäisten lannoitevalmisteiden käytön edistäminen	28
2.2 Tavoite: Teollisuuden ja rakentamisen jätteiden kierrätys lisääntyy	29
2.2.1 Kierrätyksen taloudellinen ohjaus.....	29
2.2.2 Tuotannon jätteen hallinnollisen ohjauksen tehostaminen.....	29
2.2.3 Rakennusjätehuollon ohjauskeinojen selvittäminen.....	29
2.3 Tavoite: Yhdyskuntajätteiden kierrätys kasvaa	30
2.3.1 Lajittelua tehostetaan taksojen kannustavuudella	30
2.4 Tavoite: Pakkausten kierrätystä ja uudelleenkäyttöä tehostetaan.....	30
2.4.1 Pakkausten kierrätysvelvoitteita koskevien säädösten tarkistaminen	30
3 Vaarallisten aineiden hallinta	32
3.1 Tavoite: Ehkäistään jätteiden haitallisuutta	33
3.1.1 Vaarallisten aineiden tutkimuksen tehostaminen jätenäkökulmasta	33

3.1.2	Toimenpideohjelma eräiden vaarallisten kemikaalien käytön vähentämiseksi.....	33
3.2	Tavoite: Tehostetaan ongelmajätteiden talteenottoa ja hyödyntämistä.....	34
3.2.1	Ongelmajätteiden tuottajavastuun laajentaminen	34
3.2.2	Ongelmajätteiden lajittelua koskeva neuvonta	34
3.3	Tavoite: Varmistetaan jäteperäisten materiaalien hyödyntämisen haitattomuus	35
3.3.1	Uusiomateriaalien turvallisuuden valvonta.....	35
3.3.2	Jäteperäisten lannoitevalmisteiden valvonta.....	35
3.4	Tavoite: Kunnostetaan vaarallisilla aineilla pilaantuneen maan (PIMA) kohteet ekotehokkaasti	35
3.4.1	Viranomaisyhteistyö PIMA-kohteiden riskinarvioinnissa	35
3.4.2	Parannetaan kunnostushankkeiden vaatimusten yhtenäisyyttä	35
3.4.3	Kunnostustöiden tukea lisätään	36
4	Jätehuollon ilmastovaikutukset	37
4.1	Tavoite: Lisätään kierrätykseen soveltumattoman jätteen käyttöä polttoaineena	38
4.1.1	Jätteen polton mitoituksen arviointi YVA:ssa	38
4.1.2	Jätteenpolton energiatehokkuus lupaharkinnassa	38
4.1.3	Rinnakkaispolton edistäminen	39
4.2	Tavoite: Lisätään biokaasun talteenottoa ja tuotantoa jätteistä.....	39
4.2.1	Kaatopaikkakaasun talteenoton ja hyödyntämisen tehostaminen.....	39
4.2.2	Biokaasun laitosmaisen tuotannon ja käytön edistäminen	40
5	Jätehuollon terveys- ja ympäristöhaitat	41
5.1	Tavoite: Jätteen käsittelylaitokset käyttävät parasta käyttökelpoista tekniikkaa	42
5.1.1	BAT biohajoavan jätteen käsittelylaitosten lupaehdoissa ja valvonnassa	42
5.1.2	Kaivannaisteollisuuden jätteiden läjitysalueita koskevan uuden lainsäädännön soveltaminen ja yhteensovittaminen	42
5.2	Tavoite: Erityisjätteiden jätehuollon tasoa yhtenäistetään.....	42
5.2.1	Erityisjätteiden käsittelyn hallinnollinen ohjaus.....	42
5.3	Tavoite: Yhdyskuntajätteistä aiheutuvia ympäristö-, terveys- ja viihtyvyyshaittoja vähennetään	43
5.3.1	Haja- ja loma-asutuksen lietteiden jätehuollon järjestäminen.....	43
6	Jätehuollon organisointi	44
6.1	Tavoite: Yhdyskuntajätehuollon tason jatkuva parantaminen turvataan.....	44
6.1.1	Yhdyskuntajätehuollon vastuunjaon selkiyttäminen	44
6.1.2	Kaatopaikkojen vakuuksien tarkistaminen	45
6.2	Tavoite: Kehitetään alueellista jätehuollon suunnittelua ja yhteistyötä.....	45
6.2.1	Alueellinen jätehuollon suunnittelu	45
6.2.2	Jätehuollon aluevaraukset kaavoituksessa	45
6.3	Tavoite: Parannetaan tuottajavastuujärjestelmien kannustavuutta ja kustannustehokkuutta	46
6.3.1	Tuottajavastuujärjestelmän kehittämistarpeiden arviointi.....	46

7	Jäteosaamisen kehittäminen	47
7.1	Tavoite: Jätehuollon, kierrätyksen ja materiaalitehokkuuden liike- toiminta vahvistuu ja kansainvälistyy	48
7.1.1	Materiaalitehokkuuden teknologiaohjelma	48
7.1.2	Materiaalitehokkuuden edistämiskeinojen tutkimus ja kehittämistoiminta	48
7.1.3	Palvelutoiminta pk-yritysten tueksi	48
7.2	Tavoite: Jätehuollon ja materiaalitehokkuuden seurantatiedon tuottamista ja laatua parannetaan	49
7.2.1	Jätetilastointi, luokitus ja tietokannat	49
7.2.2	VALTSUn indikaattorit ja vaikuttavuuden seuranta	49
8	Jätteiden kansainväliset siirrot	50
8.1	Tavoite: Jätteiden kansainväliset siirrot tapahtuvat valvotusti ja turvallisesti	50
8.1.1	Tehostetaan kansallista viranomaisyhteistyötä	50
8.1.2	Jäteluokituksen ja jätteesiirtoasetuksen tulkinnan yhtenäistä- minen	51
9	Seuranta ja indikaattorit	52
10	Vertailu EU:n jätesuunnittelua koskeviin vaatimuksiin	53
	Valtakunnallinen jätesuunnitelma	53
	Jätteen synnyn ehkäisyn suunnitelma	53
	Vaarallisten jätteiden kuljetusta ja käsittelyä koskevat suunnitelmat	54
	Suunnitelma pakkauksista ja pakkausjätteistä huolehtimiseksi	54
	EU:n lainsäädännön asettamien määrällisten tavoitteiden saavuttaminen	54
II	Käytetyt käsitteet ja lyhenteet	55
Liite I	Valtsun ja alueellisten jätesuunnitelmien yhteen- sovittaminen	58
	Johdanto	58
	VALTSUn ja ALSUjen työnjako	59
	ALSUn painopisteet	59
	ALSUjen minimisisältö	60
	ALSUn laatiminen vuorovaikutteisena prosessina	61
	Aluekeskusten yhteistyö ALSUjen laatimisessa	61
	ALSUjen toimeenpano	62
	Tietotarpeet VALTSUn ja ALSUjen toimeenpanon seurannassa	62
	ALSUjen aikataulu	63
Liite 2	Muita toimenpide-ehdotuksia	64
	Materiaalitehokkuus	64
	<i>Tuotteiden materiaalitehokkuus</i>	64
	<i>Teollisuuden ja rakentamisen materiaalitehokkuus</i>	64
	<i>Materiaalitehokas kulutus</i>	64
	Kierrätys	65
	Vaarallisten aineiden hallinta	66
	Ilmastovaikutukset	66
	Jätteiden käsittelyn ympäristö- ja terveyshaitat	66
	Jätehuollon organisointi	66
	Jäteosaaminen	67

Liite 3 Tiivistelmä vaikutusten arvioinnista	68
Johdanto	68
Teollisuuden kaatopaikkajätteet ja niiden hyödyntämispotentiaali	68
Jätteen rinnakkaispolton rooli ja rajaehdot Suomen jätestrategiassa.....	69
Materiaalitehokkuuden edistämisen ohjauskeinojen vaikutusten arviointi.....	70
Jätteen energia- ja materiaalihyödyntämisen arviointi.....	70
Kuntien rooli tulevaisuuden jätehuollossa	71
VALTSUn kustannusvaikutukset	71
Eräiden ohjauskeinojen vaikutusten tunnistaminen ja laadullinen arviointi	71
Yhteenveto VALTSUn nettikyselyiden vastauksista	72
Muut vuorovaikutteisuuden keinot VALTSUn valmistelussa	73
Liite 4 Eriävät mielipiteet	74
Suomen luonnonsuojeluliitto ry:n edustajan eriävä mielipide työryhmän esitykseen valtakunnalliseksi jätesuunnitelmaksi	74
Elinkeinoelämän Keskusliiton ja Suomen Kaupan Liiton edustajien eriävä mielipide työryhmän esitykseen valtakunnalliseksi jätesuunnitelmaksi	80
Kuvailulehdet.....	81

Tiivistelmä

Tässä mietinnössä esitetään ympäristöministeriön asettaman ns. VALTSU-työryhmän ehdotus valtakunnalliseksi jätesuunnitelmaksi. Valtakunnallinen jätesuunnitelma on valtioneuvoston hyväksymä strateginen suunnitelma jätehuollon sekä jätteiden synnyn ehkäisyn periaatteista, tavoitteista ja valtiovallan ohjauskeinoista. Valtioneuvoston hyväksymässä VALTSUssa asetetut tavoitteet ovat valtion viranomaisia sitovia, mutta eivät sinänsä muita toimijoita velvoittavia. Suunnitelmassa esitetyt ohjauskeinot muuttuvat sitoviksi, mikäli niistä erikseen säädetään lailla, asetuksella tai pannaan toimeen esimerkiksi lupaviranomaisen päätöksellä.

Suunnitelmassa esitetään hahmotelma jätealan tavoitetilaksi vuonna 2016.

Jätteiden synnyn ehkäisy perustuu materiaalitehokkuuden parantamiseen

Jätteiden synnyn ehkäisyä edistetään ottamalla käyttöön uusien tuotteiden, tuotannon, rakentamisen ja kulutuksen materiaalitehokkuutta parantavia ohjauskeinoja ja tehostamalla nykyisen lainsäädännön toimeenpanoa. Tuotteiden materiaalitehokkuutta edistetään valmistajien, viranomaisten ja muiden sidosryhmien yhteistyönä määrittelemällä valikoiduille tuoteryhmille materiaali- tai ekotehokkuutta koskevia kriteerejä ja vähimmäisvaatimuksia. Työn tuloksia voidaan käyttää mm. julkisten hankintojen kilpailutuksessa. Materiaalitehokkuuden palvelukeskus perustetaan edistämään materiaalitehokkuutta yrityksissä. Muita ohjauskeinoja ovat kuluttajasuojalainsäädännön soveltaminen sekä kansainvälinen standardisointi.

Teollisuustuotannon materiaalitehokkuuden edistämiseksi jatketaan taloudellisten ohjauskeinojen selvittämistä valtiovarainministeriön johdolla. Selvitetään luonnonvarojen käyttöön liittyvät mahdolliset verokohteet ja luonnonvarojen kestävän käytön kannalta haitalliset tuet. Toisaalta tehostetaan toimialakohtaista materiaalitehokkuutta valtiovallan ja teollisuuden välisillä sopimuksilla – energiansäästösopimusten tapaan. Rakennusallalla tukea ohjataan korjausrakentamiseen ja rakennusten kunnossapidon edistämiseen.

Kuluttajien neuvonta jätteen synnyn ehkäisyyn liittyvissä asioissa kuuluu kunnille. Kuntien mahdollista laajempaa vastuuta kestävän kulutuksen neuvonnasta harkitaan lainsäädännön tarkistuksen yhteydessä. Tukipalveluja tuottavat mm. Materiaalitehokkuuden palvelukeskus ja Suomen ympäristökeskus. Myös kuluttajaneuvonnan roolia kestävän kulutuksen neuvonnassa vahvistetaan. Kotitalouksia kannustetaan kotitalousvähennyksen laajentamisen avulla käyttämään korjauspalveluja.

Kierrätystä edistetään lisäämällä uusiomateriaalien kysyntää, kannustamalla yhdyskuntajätteen lajitteluun ja taloudellisella ohjauksella

Kierrätystä edistetään toimilla, jotka parantavat uusiomateriaalien kysyntää. Tällaisia ovat uusiotuotteiden laatu- ja ympäristökelpoisuus-kriteerien laatiminen, uusiomateriaalien suosiminen julkisessa rakentamisessa sekä jäteperäisten lannoitevalmisteiden käytön edistäminen viherrakentamisen ja maatalouden neuvonnassa. Jäteverolakia korjataan siten, että kuntien ja yksityisten omistamille kaatopaikoille sijoitettua jätettä kohdellaan samalla tavalla. Jäteveron tasoa ja mahdollisia poikkeuksia tarkistetaan. Suurten teollisuusjätevirtojen kierrätystä voidaan vauhdittaa myös lupaehdoilla ja jätelajikohtaisella ohjeistuksella. Selvitetään keinoja, joilla voidaan edistää rakennusjätteiden vähentämistä ja kierrätystä. Yhdyskuntajätteen lajittelua tehostetaan kannustavilla jätetaksoilla. Pyritään vaikuttamaan EU:n pakkausjätteitä koskeviin säännöksiin siten, että pakkausten uudelleen käytön asemaa vahvistetaan.

Jätteiden haitallisuutta ehkäistään pääosin kemikaalipolitiikan keinoin

Yhteistyöllä kemikaaliviranomaisten kanssa edistetään jätevaiheessa haittaa aiheuttavien vaarallisten aineiden tutkimista sekä korvaamista haitattomammilla vaihtoehtoilla. Ongelmajätteiden tuottajavastuuta laajennetaan paristoihin ja akkuihin ja ongelmajätteiden lajittelun neuvontaa tehostetaan. Uusiomateriaalien käytön turvallisuus taataan sovittamalla yhteen jätelain ja EU:n kemikaaliasetuksen edellyttämä sääntely. Jäteperäisten lannoitevalmisteiden laadunvarmennusta ja markkinavalvontaa tehostetaan.

Yhteistyötä ympäristö-, terveys-, kaavoitus- ja rakennusvalvontaviranomaisten välillä parannetaan pilaantuneiden maa-alueiden kunnostamiseksi järjestelmällisesti sekä eko- ja kustannustehokkaasti. Käsittelyvaatimuksia yhtenäistetään, erityisesti koskien pilaantuneen maa-aineksen hyödyntämistä ja sijoittamista kaatopaikoille. Lisätään kunnostustöiden tukeen tarkoitettua määrärahaa.

Jätehuollon kasvihuonekaasujen päästöjä vähennetään

Jätteen energiahyödyntämistä lisätään, mutta samalla huolehditaan, että polttoon ei merkittävässä määrin ohjaudu kierrätykseen soveltuvaa jätettä. Jätteen polton mitoittamiseen kiinnitetään huomiota ympäristön vaikutusten arvioinnin yhteydessä. Käytetään hyväksi mahdollisuuksia polttaa jätettä ns. rinnakkaispolttona muiden polttoaineiden ohessa. Lupaohjauksella ja suunnittelulla varmistetaan jätteen polton riittävä energiahyötysuhde.

Kaatopaikkakaasun talteenottoa ja hyödyntämistä lisätään merkittävästi käyttämällä lupaohjausta. Biokaasulaitosten rakentamista lannan sekä eräiden muiden jätteiden hyödyntämiseksi tuetaan osana maaseudun kehittämisohjelmaa ja teknologiapolitiikan keinoin.

Haittojen ehkäisyssä painopisteitä ovat biohajoavien jätteiden käsittely, kaivostoiminnan jätehuolto sekä erityisjätteet

Jätteiden käsittelyn terveys- ja ympäristöhaittoja minimoidaan kiinnittämällä aikaisempaa enemmän huomiota kompostointi-, biokaasu-, murskaus- ja polttolaitosten työsuojeluun ja päästöjen hallintaan parhaan käyttökelpoisen teknologian keinoin. Vanhojen ja uusien kaivosten ja malmin rikastuksen jätehuollon korkea taso turvataan kaivannaistoimintaa koskevan lainsäädännön uudistuksessa.

Eläinperäisiä sivutuotteita, jätteen polton tuhkaa ja poikkeusolojen jätehuoltoa koskevaa ohjeistusta ja suunnittelua lisätään. Kunnat huolehtivat haja-asutuksen lietteiden keräilyn tehostamisesta ja järjestävät lietteiden käsittelyn kuntien puhdistamoilla tai biokaasulaitoksissa.

Työnjakoa jätehuollon organisoimisessa tarkastellaan jätelain kokonaisuudistuksen yhteydessä

Kuntien, tuottajavastuuyhteisöjen, jätteen tuottajien ja yksityisten jäteyhtiöiden välistä työnjakoa yhdyskuntajätehuollossa ehdotetaan selvitettäväksi ja tarpeen mukaan täsmennettäväksi jätelain kokonaisuudistuksen yhteydessä. Kaatopaikkojen vakuuksien riittävyyttä ja yhtenäisyyttä tarkistetaan.

Alueellisten jätesuunnitelmien roolia vahvistetaan ja jätehuollon aluevarauksista kaavoituksessa huolehditaan. Tuottajavastuun piiriin kuuluvan jätehuollon ja jätteen synnyn ehkäisyn ongelmista ja lainsäädännön muutostarpeista laaditaan erillinen selvitys.

Jäteosaamisesta liiketoimintaa ja tuloksellista jätepolitiikkaa

Materiaalitehokkuuden kehittymistä ja liiketoimintaa edistetään käynnistämällä materiaali- ja energiatehokkuuden teknologiaohjelma. Huolehditaan materiaalitehokkuuden ohjauskeinojen tutkimuksen ja kehittämisen riittävästä rahoituksesta. Kehitetään pienten ja keskisuurten yritysten jätehuollon ja materiaalitehokkuuden parantamiseen tähtäävää palvelutarjontaa.

Jatketaan jätevirtojen ja materiaalivirtojen tilastoinnin ja luokituksen kehittämistä. Organisoidaan VALTSUn tavoitteiden ja keskeisten ohjauskeinojen toteutumisen seuranta ja määräajoin tapahtuva raportointi.

Jätteiden kansainvälinen kauppa tapahtuu hallitusti ja turvallisesti

Jätehuollon yhteistyö Ruotsin ja Norjan kanssa parantaa jätehuollon tasoa Suomen pohjoisilla raja-alueilla. Kasvava hyötyjätteiden tuonti ja vienti tapahtuu valvotusti ja laittomia jätteesiirtoja torjutaan kansainvälisesti.

Kehitetään edelleen viranomaisyhteistyötä jätteesiirtojen valvonnassa. Jatketaan työtä jäteluokituksen ja jätteen siirtoja koskevan lainsäädännön tulkinnan yhtenäistämiseksi kansainvälisesti.

Johdanto

Tässä mietinnössä on esitetty VALTSU-työryhmän ehdotus valtakunnalliseksi jätesuunnitelmaksi vuosille 2007-2016.

Ehdotukseen liittyy myös VALTSU-taustaraportti, jonka on toimittanut VALTSU-työryhmän sihteeristö työryhmän ohjauksessa. Taustaraportissa on esitetty katsaus edellisen VALTSUn toteutumiseen, esitelty VALTSUn teemojen taustoja, nykyisiä ohjauskeinoja ja kehittämistarpeita sekä laadittu skenaarioita mahdollisesta jätehuollon tilasta vuonna 2016.

Työryhmän linjaukset jätelainsäädännön uudistamistyön pohjaksi on julkaistu erillisenä raporttina ”Jätelainsäädännön uudistamistarpeita ja –mahdollisuuksia”, (Suomen ympäristökeskuksen raportteja 19/2006). Ehdotus on luovutettu ympäristöministeriölle 22.9.2006 ja sen pohjalta on tarkoitus käynnistää varsinaisen lakikomitean työskentely.

VALTSU-työryhmän sihteeristö on lisäksi teettänyt useita VALTSUn vaikutusten arviointiin liittyviä selvityksiä.

Valtakunnallisen jätesuunnitelman rakenne

Ehdotuksessa on esitetty VALTSUn yleiset **tavoitteet** sekä tavoitteiden saavuttamiseksi tarpeelliset ja keskeiset **valtiovallan ohjauskeinot** ryhmiteltynä kahdeksan teeman alle.

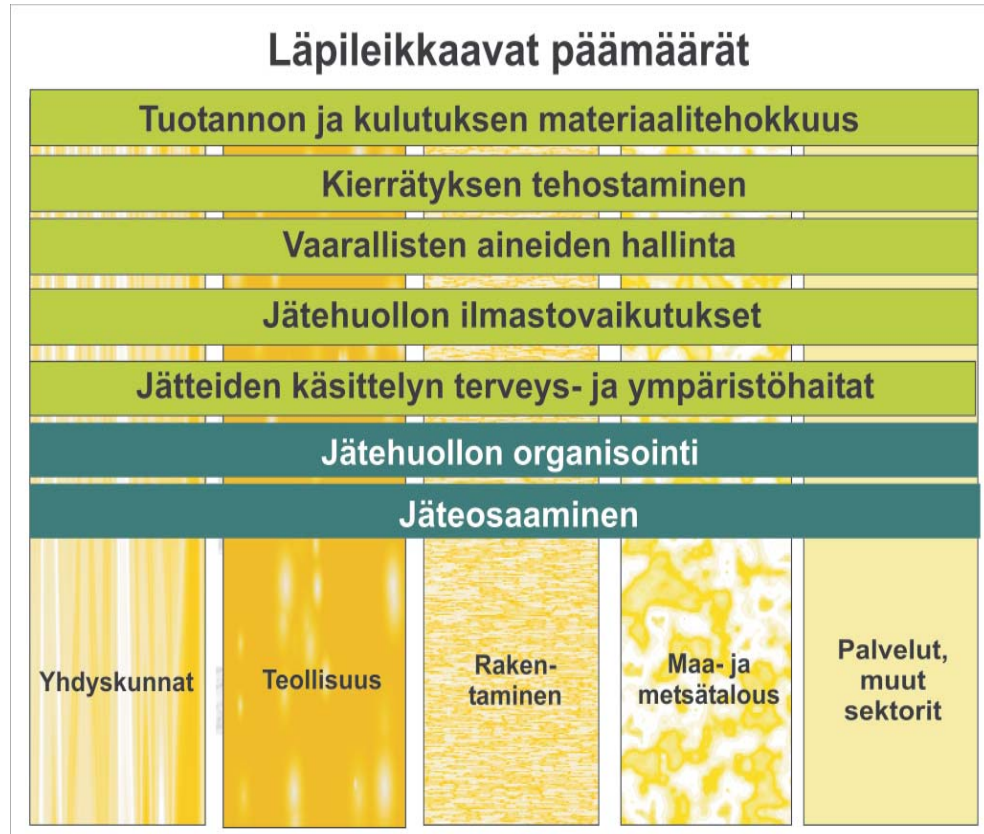
Pääosa esitetyistä kahdeksasta teemasta edustaa ympäristöpoliittisia päämääriä, joita jätepolitiikalla osaltaan voidaan edistää. Nämä päämäärät ovat:

- luonnonvarojen kestävä käyttö
- vaarallisten aineiden hallinta
- haitallisten ilmastovaikutusten vähentäminen
- paikallisten terveyst- ja ympäristöhaittojen vähentäminen.

Luonnonvarojen kestävä käytön päämäärää edistävät tavoitteet ja ohjauskeinot on jaettu kahteen teemaan. Ensimmäinen teema on **tuotannon ja kulutuksen materiaalihokkuus**. Tähän teemaan on sisällytetty ne toimet, joiden tuloksena voidaan *ehkäistä jätteen syntymistä*. Toinen luonnonvarojen kestävä käyttöä edistävä strategia on **jätteiden kierrätys**, joka on erotettu omaksi teemakseen.

Jätehuollon organisointi –teemassa esitetään toimenpiteitä, joiden tarkoituksena on ratkaista mm. jätehuollon sisäiseen työnjakoon, suunnitteluun ja kustannustehokkuuteen liittyviä kysymyksiä. **Jäteosaaminen** –teemassa puolestaan esitetään toimenpiteitä, joilla edistetään jätealan tietotaitoa ja liiketoimintaa sekä kansainvälistä yhteistyötä. Nämä teemat eivät siis liity tiettyyn ympäristöpoliittiseen päämäärään, vaan ovat luonteeltaan tehokkaan toiminnan edellytyksiä luovia teemoja.

Kaikki nämä teemat koskevat useimpia jätehuollon sektoreja eli mm. yhdyskuntajätehuoltoa, teollisuuden ja kaivannaistuotannon, rakentamisen, maatalouden, kaupan ja palvelujen jätehuoltoa. Materiaalitehokkuuden tavoitteet koskevat vielä paljon laajemmin yhteiskunnan eri toimintoja. Teemojen läpileikkaavaa luonnetta kuvataan kuvassa 1.

Kuva 1. VALTSUn läpileikkaavat teemat

Kahdeksannen teeman muodostaa **jätteiden kansainväliset siirrot**. Teema liittyy vaarallisten aineiden hallintaan, mutta se on erotettu omaksi luvukseen, koska sitä koskee erityislainsäädäntö.

Luvussa 9 esitetään suunnitelma VALTSUn tavoitteiden ja ohjauskeinojen vaikutavuuden seurannasta ja siinä käytettävistä indikaattoreista.

Luvussa 10 esitetään yhteenveto siitä, miten suunnitelma toteuttaa EU-lainsäädännön jätesuunnittelua koskevat vaatimukset.

Liitteessä 1 työryhmä esittää VALTSUn ja alueellisten jätesuunnitelmien yhteensovittamisen periaatteet.

Liitteessä 2 työryhmä esittää joukon toimenpideideoita muille jätapolitiikan alan toimijoille, kuten kunnille, yrityksille tai elinkeinoelämän järjestöille sekä tutkimuslaitoksille.

Liitteessä 3 esitetään yhteenveto suunnitelman laatimisen yhteydessä toteutetusta **vaikutusten arvioinnista** ja sidosryhmien kuulemisesta.

Tavoitetila 2016

Tämä luku sisältää työryhmän ehdotuksen **jätepolitiikan tavoitetilaksi vuonna 2016**. Siinä on esitetty visio toivotun kehityksen suunnasta ja muutoksista, joihin VALTSUn ohjauskeinot ovat olleet osaltaan vaikuttamassa.

Jätepolitiikka osana kestävän kulutuksen ja tuotannon ohjelmaa

Jätehuolto ja laajemmin jätepolitiikka on nivelletty entistä kiinteämmin **osaksi Suomen kestävän kulutuksen ja tuotannon ohjelman toimeenpanoa**. Suomi on eturivissä vaikuttamassa siihen, että EU:n ja YK:n tasolla kehitetään luonnonvarojen kestävän käytön politiikkaa ja otetaan käyttöön ekotehokkaan kulutuksen ja tuotannon **taloudellisia ohjauskeinoja**.

Teollisuustuotannon ja palvelualueiden ominaisjätemäärä tuoteyksikköä kohti on pienentynyt merkittävästi. Materiaalitehokkuuden palvelukeskus on vakiinnuttanut asemansa yritysten jätteen synnyn ehkäisyä edistävien menetelmien kehittäjänä, tietopankkien ylläpitäjänä sekä tiedon levittäjänä. Yritykset sisällyttävät yhä enemmän materiaalitehokkuuteen liittyviä tavoitteita ympäristöhallintajärjestelmiinsä ja tuotekehitystyöhönsä. Myös pienten ja keski suurten yritysten materiaalitehokkuus ja jätehuollon taso on merkittävästi noussut.

Rakentamisen elinkaaren materiaalitehokkuutta on parannettu panostamalla aikaisempaa enemmän korjausrakentamiseen ja ennaltaehkäisevään kunnossapitoon. Uusiomateriaalien käyttö on lisääntynyt erityisesti maarakentamisessa.

Sekä **julkisissa hankinnoissa** että yksityisessä **kulutuksessa** suositaan entistä enemmän pitkäikäisiä, päivitettäviä ja korjauskelpoisia tuotteita. Kotitaloudet käyttävät huomattavasti enemmän korjaus- ja kunnossapitopalveluja. Kestävän kulutuksen neuvontaa tarjoavat kuntien ja ympäristöhallinnon lisäksi myös kuluttajaorganisaatiot, jätelaitokset, kansalaisjärjestöt, vähittäiskauppa ja yritykset.

Vaarallisten aineiden kulkeutuminen jätteisiin ja sitä kautta elinympäristöön on otettu kemikaalipolitiikan yhdeksi näkökulmaksi. Jätteiden haitallisuutta ja ongelmajätteiden määrää on alettu määrätietoisesti ehkäistä vähentämällä tältä kannalta merkittävien aineiden käyttöä tuotannossa ja kulutuksessa. **Pilaantuneiden maa-alueiden kunnostus** etenee järjestelmällisesti ja ekotehokkaasti.

Jätepolitiikka on aikaisempaa paremmin sovitettu yhteen vesiensuojelun, ilmasto- ja energiapolitiikan, ympäristöterveydenhuollon, maaperän suojelun sekä kemikaali- ja tuotepolitiikan kanssa.

Jätehierarkian kaikki portaavat ovat kunnossa

Materiaalien kierrätys sekä tuotannon, tuotteiden ja kulutuksen materiaalitehokkuuden parantaminen ilmenee sekä tuotannon että yhdyskuntien **jätteiden kokonaismäärän vähenemisenä**.

Pakkausten **uudelleenkäyttöjärjestelmiä** on kehitetty ja käytöstä poistettujen rakennusosien, laitteiden ja muiden tuotteiden talteenotto ja kunnostus työllistää. Yhä useammat kestokulutustuotteiden valmistajat ovat kehittäneet laitteiden päivitettävyyttä, korjauskelpoisuutta ja kestoikää sekä huoltopalvelujaan.

Jätteiden **biologinen hyödyntäminen** – mm. biokaasulaitokset ja kompostointi – sekä **kierrätys materiaalina** on lisääntynyt. Maarakentamisessa luonnon kiviainesta korvataan uusiomateriaaleilla. Laadukkaiden ja turvallisten jäteperäisten materiaalien käyttö mm. lannoitevalmisteina ja uusiomuovituotteissa on kasvussa. Kierrätysteknologia on korkeatasoista ja työntekijöiden, asutuksen ja ympäristön altistuminen haitallisille päästöille on vähäistä.

Kierrätykseen soveltumattomien **jätteiden poltto** on toteutettu energiatehokkaasti, päästöt ilmaan on rajoitettu parhaan käyttökelpoisen tekniikan mukaisesti ja polton tuhka ja kuona käsitellään asianmukaisesti. Polttokapasiteettia on riittävästi ja alueellisesti tasapainoisesti käytettävissä myös eläinperäisten sivutuotteiden ja terveydenhuollon tiettyjen erityisjätteiden käsittelemiseen.

Suomen kaikki **kaatopaikat** täyttävät EU:n kaatopaikkadirektiivin vaatimukset vesiensuojelun, kaasunkeräilyn, hoidon sekä jätteiden kaatopaikkakelpoisuuden valvonnan suhteen. Kaivosten jätealueet täyttävät vähintään EU:n kaivannaisteollisuuden jätehuoltodirektiivin vaatimukset.

Jätehuollon kasvihuonepäästöt vähentyneet voimakkaasti

Kaatopaikkojen metaani otetaan pääosin talteen ja hyödynnetään kaikilla suurilla yhdyskuntajätteen kaatopaikoilla – myös suurilla, jo suljetuilla kaatopaikoilla. Useita uusia **biokaasulaitoksia** on otettu käyttöön ja niissä tuotetaan energiantuotantoa varten metaania suurten karjatilojen lannasta, yhdyskuntien ja elintarviketeollisuuden lietteistä ja biojätteistä.

Pääosa kierrätykseen kelpaamattomasta yhdyskuntien polttokelpoisesta jätteestä toimitetaan **jätteenpolttolaitoksiin** sekä soveltuviin **rinnakkaispolttolaitoksiin**. Ne on toteutettu energiatehokkaasti ja siten, että kasvihuonepäästöjen vähenemä on mahdollisimman suuri.

Kasvihuonepäästöjä luonnonvarojen käytön elinkaaren eri vaiheista on vähennetty myös välillisesti parantamalla materiaalitehokkuutta ja korvaamalla neitseellisiä luonnonvaroja kierrätetyillä materiaaleilla.

Jätehuollon organisointi ja suunnittelu tukee jäteliittisiä päämääriä

Työnjako kuntien, kuntien jätelaitosten, yksityisten jäteyhtiöiden, tuottajayhteisöjen sekä jätteen tuottajien ja kiinteistöjen haltijoiden välillä on selkeää, ekotehokasta ja kustannustehokasta.

Haja-asutuksen jätevesilietteet käsitellään kuntien jätevedenpuhdistamoissa tai erillisissä biokaasulaitoksissa. **Asukkaat** ovat motivoituneet vähentämään jätettä ja lajittelemaan jätteensä ja omatoiminen kompostointi on yleistynyt. Roskaantuminen on vähentynyt.

Yhdyskuntajätehuollon suunnittelussa on tiivistetty kuntien, kuntien jätelaitosten, yksityisten jätehuoltopalvelujen tarjoajien, **alueellisten ympäristökeskusten** sekä **kaavoitusviranomaisten** yhteistyötä. Asukkailla on mahdollisuudet vaikuttaa alueensa jätehuollon kehittämiskäytäntöihin. Jätehuoltoon liittyvät ristiriidat ovat lieventyneet.

Jäteosaamisesta liiketoimintaa ja kansainvälistä yhteistyötä

Suomalainen **tuotantoteknologia** ja suomalaiset tuotteet ovat kansainvälisesti tunnettuja ekotehokkuudestaan. Jätehuollon ja materiaalitehokkaan tuotannon kotimaisissa **investoinneissa** käytetään monipuolisesti hyväksi suomalaista osaamista ja uutta teknologiaa. Suomalaisen teknologian ja osaamisen vienti on kasvanut voimakkaasti. Suomi tukee materiaalitehokkuuden ja jätehuollon kehittämistä valikoiduissa kumppanimaissa.

Jätteiden **kierrätys liiketoimintana** on kasvanut jätteenäisten uusiomateriaalien tuotteistamisen ja kysyntää lisäävien toimien ansiosta. Jätteiden vienti ja tuonti hyödynnettäväksi ovat kasvaneet ja vaarallisten jätteiden kansainväliset siirrot tapahtuvat hallitusti ja turvallisesti.

Jätehuollon koulutus on kehittynyt ja monipuolistunut. Materiaalitehokkuus sisältyy läpäisevästi eri alojen perus- ja täydennys**koulutukseen** sekä yritysten henkilöstökoulutukseen.

Jätteiden ja materiaalitehokkuuden **tilastointi** ja jätteenpolitiikan **vaikutusten seuranta** tuottaa päättäjille ja kansalaisille luotettavaa ja havainnollista informaatiota.

1 Tuotannon ja kulutuksen materiaalitehokkuus

Johdanto

Tässä valtakunnallisen jätesuunnitelman luvussa esitetään Suomen *kansallinen jätteen synnyn ehkäisyn suunnitelma*. Dokumentissa käytetään kuitenkin jätteen synnyn ehkäisyn sijasta pääsääntöisesti käsitettä materiaalitehokkuuden parantaminen.

Materiaalitehokkuuden parantamisen toimintakenttä voidaan jakaa seuraaviin vaikutuskohteisiin

- Tuotteiden materiaalitehokkuuden parantaminen
- Tuotannon materiaalitehokkuuden lisääminen
- Rakentamisen materiaalitehokkuuden lisääminen
- Kulutuksen kohtuullistaminen ja suuntaaminen kestäviin tuotteisiin ja palveluihin.

Tuotteen materiaalitehokkuus tarkoittaa, että tietty tarve, tuote tai palvelu toteutetaan mahdollisimman vähäisellä luonnonvarojen kulutuksella. Tuotteen osalta se voi tarkoittaa mm. keventämistä, käyttöiän pidentämistä, uudelleenkäyttöä, päivitetävyyden tai korjauskelpoisuuden parantamista, monikäyttöisyyttä, kunnossapidon, huollon ja käyttöohjeiden parantamista jne. Materiaalitehokkuuden yhtenä seurauksena jätteen määrä yleensä vähenee.

Tuotannon materiaalitehokkuudella tarkoitetaan, että tietty määrä tuotetta valmistetaan mm. käyttäen tuotantovaiheessa mahdollisimman vähän raaka-ainetta, ehkäisten hävikin ja jätteiden syntymistä ja palauttamalla tuotannon hävikki takaisin tuotantoprosessiin.

Kulutuksen materiaalitehokkuutta voidaan parantaa mm. valitsemalla kestäviä, korjauskelpoisia tuotteita, tai suosimalla tavaroiden yhteiskäyttöä ja uudelleenkäyttöä sekä suuntaamalla kulutusta aineettomiin hyödykkeisiin tai palveluihin tavaroiden sijasta.

Materiaalitehokkuuden lisäksi on tärkeää ottaa huomioon materiaalien koko elinkaaren aikaiset ympäristövaikutukset. Tällöin puhutaan ekotehokkuudesta. Tuotannon ja kulutuksen materiaali- ja ekotehokkuuden lisäämisen suurimmat hyödyt eivät muodostu jätteiden määrän vähenemisestä vaan luonnonvarojen käytön ja ympäristövaikutusten pienenemisestä tuotteen elinkaaren eri vaiheissa. Materiaalitehokkuuden sääntely kuuluisikin luontevammin kestävä kulutuksen ja tuotannon politiikan tai luonnonvarapolitiikan piiriin kuin jättepolitiikkaan¹. Toistaiseksi kuitenkin jätteen synnyn ehkäisy on nimenomaan jätelakiin kirjattu tavoite. Luonnonvarapolitiikan tai kestävä kulutuksen ja tuotannon politiikan ollessa vasta hahmottamisvaiheessa niin EU:ssa kuin Suomessakin, on perusteltua käyttää jätelain viiranomaisille tarjoamia valtuuksia vaikuttaa materiaalitehokkuuden edistämiseen.

¹ KOM(2005) 670 lopullinen, Komission tiedonanto, Luonnonvarojen kestävä käyttöä koskeva teema-kohtainen strategia, Bryssel 21.12.2005

Lisäksi on otettava huomioon, että jätteen määrän vähentäminen tai materiaalitehokkuus eivät riitä toteuttamaan luonnonvarojen kestäväen käytön tavoitetta, mikäli kulutustason nousu kumoaa ekotehokkuuden positiiviset vaikutukset luonnonvarojen kokonaiskäyttöön.

Rajaus

VALTSUssa esitetään materiaalivirtoihin kohdistuvia ohjauskeinoja, jotka voivat toimia eräänlaisina keihäänkärkinä laajemmassa kestäväen tuotantoon ja kulutukseen tähtäävässä ympäristöpolitiikassa. Tässä luvussa esitetyt tavoitteet ja keinot täydentävät tai tukevat ns. KULTU-toimikunnan mietinnössä aiheesta esitettyjä ehdotuksia².

Tuotteiden kierrätettävyyden parantaminen sisältyy tuotteiden materiaalitehokkuuden käsitteeseen. Muilta osin kierrätyksen edistämiseen tähtäävät ehdotukset on esitetty kierrätysteemassa, vaikka kierrätys voidaankin tulkita yhdeksi materiaalitehokkuuden parantamisen strategiaksi. Jätteen haitallisuuden ehkäisyä on tarkasteltu vaarallisten aineiden hallinta –teemassa.

Tavoitteiden ja ohjauskeinojen perustelut

Tuotepohjainen ympäristöpolitiikka on keskeinen materiaalitehokkuuden edistämisen strategia. Ongelmana on kuitenkin tuotteiden moninaisuus ja se, että materiaalitehokkuus voidaan eri tuoteryhmissä saavuttaa monilla vaihtoehtoisilla tavoilla, esimerkiksi keventämällä tuotetta, parantamalla sen kestoikää, korjattavuutta tai kierrätettävyyttä. Kriteerit on asetettava tuoteryhmäkohtaisesti eivätkä ne saisi estää uusia innovaatioita ja estää kilpailua.

Materiaali- ja ekotehokkuutta edistäviä vähimmäisvaatimuksia voidaan edistää tuoteryhmäkohtaisesti sisällyttämällä niitä tuotestandardeihin. Tässä voidaan edetä lähinnä kansainvälisen yhteistyön ehdoilla, jotta kansallisilla standardeilla ei rajoiteta tavaroiden vapaata liikkumista. Materiaalitehokkuuden vaatimus on useissa tapauksissa yhteneväinen kuluttajan oikeuksien ja tuoteturvallisuuden kanssa, joista perinteisesti on annettu hallinnollisia vähimmäismääräyksiä.

Materiaalitehokkuuskeskuksen perustaminen on tärkeää jätteen synnyn ehkäisyyn liittyvän tiedon tuottamiseksi ja jakamiseksi. Energiatehokkuuden edistämisestä saadut hyvät kokemukset ja vahva analogia materiaalitehokkuuden kanssa ovat syitä siihen, että keskuksen perustamista on valmisteltu KTM:n alaisen Motivan yhteyteen.

Taloudellinen ohjaus luo yleisiä paineita materiaalitehokkaille innovaatioille, mutta jättää tilaa yritysten luovuudelle esimerkiksi tuotteiden ja palvelujen suunnittelussa. Tällä hetkellä Suomen verotusjärjestelmän rakenne ohjaa lähinnä työvoiman käytön tehostamiseen. Vastaavasti olisi mahdollista ohjata tuottajia materiaalin käytön tehostamiseen. Jätepolitiikan näkökulmasta on tärkeää selvittää mahdollisuudet soveltaa luonnonsoran, merihiekan ja kallioaineksen ja niitä korvaavien uusiomateriaalien käyttöön taloudellista ohjausta. Myös pakkausjätteen vähentämiseen tähtäävä taloudellista ohjausta on syytä tarkastella.

Yhteistyö EU:n piirissä sekä raaka-aineiden tuottajamaiden kanssa luonnonvarojen käytön haitallisten vaikutusten minimoimiseksi tarjoaa globaalin näkökulman luonnonvarojen kestäväen käyttöön. Pitkällä tähtäyksellä niukkojen, uusiutumattomien tai muutoin kestäväen käyttöön tasolla käytettyjen luonnonvarojen käyttöä saatetaan

² Vähemmästä enemmän ja paremmin. Kestäväen kulutuksen ja tuotannon toimikunnan (KULTU) ehdotus kansalliseksi ohjelmaksi 16.6.2005

tulevaisuudessa säädellä globaalin tason taloudellisilla ohjauskeinoilla Kioto-mekanismien tapaan.

Yrityskohtainen tuotannon materiaalitehokkuus on tavoite, jota voidaan mahdollisesti hallinnollisia määräyksiä paremmin edistää vapaaehtoisella yhteistyöllä teollisuuden kanssa. Energiansäästösopimuksista saadut myönteiset kokemukset voidaan soveltaa myös materiaalitehokkuuteen.

Rakennuksen elinkaaren näkökulmasta tarkasteltuna merkittävin tapa vähentää talonrakentamisesta aiheutuvaa jätemäärää on rakennuksen ennenaikaisen purkamisen ehkäiseminen laadukkaalla suunnittelulla, kunnossapidolla ja korjausrakentamisella.

Yksityisen kulutuksen määrää ja laatua ei käytännössä voida säännellä hallinnollisilla määräyksillä paitsi välillisesti vaikuttamalla kotitalouksien käytettävissä oleviin tuloihin sekä asettamalla tuotteiden materiaalitehokkuudelle vähimmäisvaatimuksia. Ympäristöarvot ovat kuitenkin suomalaisille keskimäärin tärkeitä ja siksi kuluttajien valintoihin voidaan vaikuttaa jakamalla pitkäjänteisesti ja tuoteryhmäkohtaisesti käytännönläheistä tietoa tuotteiden ympäristöominaisuuksista. Materiaali- ja ekotehokkaiden tuotteiden suosiminen on paitsi yhteiskunnan myös kuluttajan edun mukaista.

Korkeiden työvoimakustannusten ja työn verotuksen vuoksi korjaus- ja huolto- palvelujen käyttäminen Suomessa on kallista ja kestokulutustavaroita hylätään tarpeettomasti, koska niiden korjaamista pidetään liian kalliina. Palvelujen arvonlisäverotusta voidaan alentaa vain EU:n hyväksymien toimialojen kohdalla ja Suomi on jo käyttänyt tarjolla olevat poikkeukset lähes täysimääräisesti. Sen sijaan kotitalousvähennyksen käytössä kannustimena on enemmän liikkumavaraa.

Jätteen synnyn ehkäisyä edistävä neuvonta kuuluu lakisääteisesti kunnille ja ympäristöviranomaisille. Monet kunnat ovat delegoineet tehtävän jätelaitoksille. Neuvonnan taso ja laajuus vaihtelevat suuresti. Tämä neuvonta voidaan myös sisällyttää suurempaan kokonaisuuteen, eli kestävän kulutuksen ja elämäntavan neuvontaan³. Jätteen määrä ja laatu on vain yksi monista kriteereistä, joilla kuluttaja joutuu arvioimaan valintojaan.

Tavoitteet ja ohjauskeinot:

1.1

Tavoite: Keskeisissä tuoteryhmissä materiaalitehokkuus paranee

1.1.1

Ekotehokkuuskriteerien laatiminen valikoiduille tuoteryhmille

Tuotteiden elinkaaren aikaisen luonnonvarojen kulutuksen sekä jätteiden määrän ja haitallisuuden perusteella valitaan tuoteryhmiä, joiden materiaalitehokkuutta parantamalla voidaan merkittävästi edistää luonnonvarojen kestävää käyttöä. Muodostetaan työryhmiä, joissa ovat mukana tuottajien, viranomaisien, tutkimuslaitosten ja järjestöjen edustajat. Työryhmien tehtäväksi annetaan laatia ja julkaista suosituksia tuoteryhmän keskeisistä ekotehokkuuskriteereistä ja vähimmäisvaatimuksista. Työryhmien tehtävänä on myös kartoittaa nykyisten tuotteiden elinkaaren keskimää-

³ esimerkiksi Pirkanmaan jätehuolto on ulkoistanut kestävän kulutuksen neuvonnan erilliselle yhtiölle, jota kunnallinen jätelaitos rahoittaa yhdessä muiden kunnan liikelaitosten, kuten energia- ja vesilaitoksen kanssa

räistä materiaalinkulutusta ja ominaisjättemääriä ja parhaita käytäntöjä materiaalitehokkuuden parantamiseksi.

Työryhmien tuloksia voidaan käyttää mm. julkisten hankintojen laatukriteerien asettamisessa, kuluttajansuojan tulkinnassa, standardien laatimisessa, ympäristömerkien myöntämiskriteereissä ja yrityskohtaisten tuotekehitystavoitteiden asettamisessa. Kriteerejä voidaan käyttää myös tuottajavastuujärjestelmän ekotehokkuutta koskevien tavoitteiden asettamisessa.

Vastuutahot	Yhteistyötahot
YM	KTM, EK, toimialajärjestöt, tuottajayhteisöt, SYKE, SFS, kansalaisjärjestöt

1.1.2

Kuluttajansuojalainsäädäntö

Tuotteiden tuoteselosteisiin ja korjaustakuuseen liittyviä vähimmäisvaatimuksia tarkistetaan kuluttajansuojalainsäädännössä ja sen soveltamisohjeissa. Kuluttajien oikeuksia saada tietoja tuotteen kestävyydestä vahvistetaan.

Vastuutahot	Yhteistyötahot
KTM, Kuluttajavirasto	toimialajärjestöt, SYKE, tutkimuslaitokset

1.1.3

Tuotestandardit

Suomi edistää materiaalitehokkuuteen liittyvien kriteerien lisäämistä keskeisten tuoteryhmien tuotestandardeihin osallistumalla Euroopan standardisoimisliiton CEN:in työryhmiin sekä EuP-direktiivin toimeenpanon valmisteluryhmiin. Viranomaisille osoitetaan riittävästi voimavaroja työhön osallistumiseksi ja myös kansalaisjärjestöjen osallistumista tuetaan.

Vastuutahot	Yhteistyötahot
KTM	YM, SFS, yritykset, kuluttaja- ja ymp.järjestöt

1.1.4

Materiaalitehokkuuden palvelukeskuksen perustaminen

Materiaalitehokkuuden palvelukeskuksen perustamiseen ja toiminnan pysyvään perusrahoitukseen osoitetaan riittävät varat KTM:n ja YM:n hallinnonalan budjettirahoituksen kautta. Materiaalitehokkuuden palvelukeskus edistää materiaalitehokkuutta yrityksissä mm. tarjoamalla konsulttipalveluja ja neuvontaa energiansäästö-neuvonnan mallin mukaan.

Materiaalitehokkuuden palvelukeskuksen mahdollisia tehtäviä VALTSUn toimeenpanossa ovat mm:

- toimialakohtaisten tai tuoteryhmäkohtaisten materiaalitehokkuussopimusten tai tuotepaneelien hallinnointi ja niitä edistävä kehitystyö (ks. ehdotus 1.1.1. ja 1.2.2.)
- materiaali- ja ekotehokkuuteen ja elinkaarilaskelmiin liittyvien menetelmien ja tietopankkien kehittäminen ja ylläpito yhteistyöverkoston kanssa (ks. osaamistee- ma)

Vastuutahot
KTM, YM

Yhteistyötahot
Motiva, yritykset, tutkimuslaitokset, järjestöt

Lisäksi tavoitteen 1.1 toteuttamiseksi käytetään seuraavia ohjauskeinoja:

- Ympäristöministeriö antaa ohjeita siitä, miten tuotannon harjoittajan ja tuotteen valmistajan tai maahantuojan JäteL 51§mukainen selvilläolovelvollisuus tuotteestaan syntyvästä jätteestä ja sen määrän ja haitallisuuden vähentämisestä on täytettävä.
- Julkisten hankintojen kilpailuttamisessa laatuksiteereihin sisällytetään tuotteiden kestävyyttä, päivitettävyyttä, korjattavuutta ja muuta materiaalitehokkuutta koskevia vähimmäisvaatimuksia, joita kehitetään merkittävälle tuoteryhmille⁴.

1.2

Tavoite: Teollisuus- ja kaivannaistuotannon materiaalitehokkuus paranee

1.2.1

Selvitys luonnonvarojen käytön verotuksesta

Selvitetään luonnonvarojen käyttöön liittyvät mahdolliset verokohteet sekä haitallisten tukien poistamisen potentiaali ja vaikutukset. Selvitysten perusteella tehdään tarvittavat päätökset materiaalitehokkuuden edistämiseksi taloudellisella ohjauksella.

Vastuutahot
VM

Yhteistyötahot
YM, KTM, MMM, etujärjestöt

1.2.2

Toimialakohtaiset vapaaehtoiset sopimukset

Tuotannon materiaalitehokkuuden ohjauskeinona ryhdytään kokeilemaan toimialakohtaisia vapaaehtoisia sopimuksia. Sopimusten perustaksi valitaan toimialan keskeisiä prosesseja ja selvitetään niiden ominaisjättemäärien vaihtelua sekä parhaalla käyttökelpoisella tekniikalla saavutettava ominaisjättemäärä. Sopimukseen liittyvät toimialajärjestöt ja yksittäiset yritykset sitoutuvat pyrkimään itse valitsemillaan keinoilla tavoitteeksi asetettuihin nykyistä pienempiin ominaisjättemääriin. Yritykset sitoutuvat myös raportoimaan julkisesti etenemisestään kohti tavoitetta.

Vastuutahot
YM

Yhteistyötahot
EK, toimialajärjestöt,
Materiaalitehokkuuden palvelukeskus, lupaviranomaiset

Lisäksi tavoitteen 1.2 toteuttamiseksi käytetään seuraavia ohjauskeinoja:

- EU:n toimialakohtaisiin BREF-dokumentteihin sisällytetään vähitellen materiaalitehokkuutta ja ominaisjättemääriä kuvaavia tietoja. Suomi laatii myös kansallisia dokumentteja tästä aihepiiristä.
- Jätelainsäädännön ja ympäristölainsäädännön uudistuksen yhteydessä tarkennetaan materiaalitehokkuuden parantamisen velvoitteita ja viranomaisten valtuuksia antaa sitä koskevia lupaehtoja.
- Pk-yritysten materiaalitehokkuutta edistetään konsultointipalveluilla (ks. osamisteema).

⁴ Ks. KULTU-toimikunnan ehdotukset no 48-54.

- Taloudellista ohjausta edustaa myös materiaalitehokkuuden suunnittelun, tuotekehityksen ja investointien tuki. Tätä käsitellään Jäteosaaminen –teemassa.
- Suomi osallistuu EU:n luonnonvarastrategiassa mainitun kansainvälisen asiantuntijatyön – esimerkiksi ilmastopaneelin kaltaisen luonnonvarapaneelin - tukemiseen ja toteuttamiseen. Tähän voidaan osallistua mm. laatimalla kansallisesti selviytyksiä tietyn toimialan ekotehokkuudesta ja vaihtamalla muiden EU-maiden kanssa kokemuksia hyvistä käytännöistä ja taloudellisista ohjauskeinoista. (ks. myös osaamisteema)

1.3

Tavoite: Pidennetään rakennuskannan käyttöikää

1.3.1

Korjausrakentamisen ja rakennusten kunnossapidon tuki

Tukea ohjataan korjausrakentamiseen ja rakennusten kunnossapidon edistämiseen. Lisätään avustuksia korjausrakentamiseen, rakennusten kestävään energiahuoltoon sekä home- ja kosteusvaurioiden ehkäisyyn ja korjaamiseen.

Vastuutaho	Yhteistyötahot
YM Asunto- rakennusosasto asuntorahasto	rakennuttajat, kiinteistönomistajat kunnat, suunnittelijat

Lisäksi tavoitteen 1.3 toteuttamiseksi käytetään seuraavia ohjauskeinoja:

- Rakennusten muunneltavuutta, rakenteiden kestävyyttä, vesi- ja homehaittojen ehkäisyä ja kiinteistötekniisten laitteiden päivitettävyyttä korostetaan rakentamisen suunnittelussa, rakennuttamisessa ja rakennusvalvonnassa. Pientalon rakennuttajan neuvontaa tehostetaan.
- Tuetaan koerakentamiskohteita, joilla edistetään uusia innovaatioita kestävän rakentamisen ja jätteen synnyn ehkäisyyn alalla.

1.4

Tavoite: Yksityinen kulutus kohdistuu ekotehokkaiseen tuotteisiin sekä palveluihin ja asumisen jätteiden määrä vähenee

1.4.1

Ekotehokkaan kulutuksen neuvonnan vastuut jäte- ja ympäristölainsäädännössä

Kunnat tai niiden jätelaitokset ovat jätelain nojalla velvollisia järjestämään jäteneuvonnan lisäksi myös jätteen synnyn ehkäisyneuvontaa, jonka kustannukset voidaan kattaa aiheuttamisperiaatteen mukaisesti jätemaksuilla. Kuntien vastuuta laajemmasta, kestävästä kuluttamisesta edistävistä neuvonnasta täsmennetään jäte- ja ympäristölainsäädännön tarkistuksen yhteydessä.

Vastuutaho	Yhteistyötahot
YM	kunnat

1.4.2

Neuvonnan tukipalvelut

Valtakunnallisella tasolla materiaalitehokkuuden neuvonnan tukipalveluja ja aineistoa tuottavat Materiaalitehokkuuden palvelukeskus, Suomen ympäristökeskus, Kuluttajavirasto sekä Kuluttajatutkimuskeskus. Kansalaisille suuntautuvista palveluista materiaalitehokkuuden palvelukeskukselle soveltuu erityisesti asumisen materiaalitehokkuuden edistäminen.

Vastuutaho	Yhteistyötahot
Materiaalitehokkuuskeskus	KTM, YM, Kuluttajavirasto, Kuluttajatutkimuskeskus, SYKE, kunnat

1.4.3

Kotitalouksien korjauspalvelujen kotitalousvähennyksen laajentaminen

Kotitalouksien kotitalousvähennysoikeutta laajennetaan ainakin kodinkoneiden, huonekalujen ja muiden kestokulutushyödykkeiden pitkäikäisyyttä lisäävien korjaus- ja kunnossapitopalvelujen sekä korjausrakentamisen suunnittelupalvelujen hankintaan.

Vastuutaho	Yhteistyötahot
VM	palvelujen tarjoajat, kotitaloudet

Lisäksi 1.4 tavoitteen toteuttamiseksi käytetään seuraavia ohjauskeinoja:

- Lakiin kuluttajaneuvonnasta kirjataan sen tarkistamisen yhteydessä, että kestävän kulutuksen edistäminen on yksi kuluttajaneuvonnan tavoitteista. Samalla kun esitetyn lakimuutoksen mukaan kuluttajaneuvonta siirretään kunnilta lääninhallituksille, kuluttajaneuvonnan tulohajauksella huolehditaan, että kuluttajaneuvojat kohdistavat nykyistä enemmän huomiota tuotteiden materiaalitehokkuuteen, erityisesti kestävyys- ja korjauskelpoisuuteen.
- Suomi toimii aktiivisesti EU:ssa työllistävien ja ekotehokkaiden palvelujen arvonnalisäveron tason alentamiseksi vuonna 2007 alkavan kokeilun kokemukset huomioon ottaen.

2 Kierrätyksen tehostaminen

Rajaus

VALTSUn kierrätysteemassa käsitellään ohjauskeinoja, joilla voidaan edistää luonnonvarojen kestäväää käyttöä jätteiden kierrätyksen avulla. Uusiomateriaalien käytön turvallisuutta on käsitelty kemikaaliteeman alla.

Jätteiden energiahyödyntämistä ja biokaasun tuotantoa jätteistä on käsitelty Ilmastoteeman alla.

Pakkausten uudelleenkäyttöä koskevat ohjauskeinot on tässä dokumentissa sijoitettu kierrätysteeman alle, vaikka juridisesti uudelleenkäyttöä ei lasketa jätteen kierrätykseksi vaan jätteen synnyn ehkäisyksi. Myös jätteiden tuotteistamista uusiomateriaaleiksi ja vapauttamista jättestatuksesta tarkastellaan tämän kierrätysteeman alla.

Tavoitteiden ja ohjauskeinojen perustelut

Kierrätyksen lisäämiseksi ensisijainen strategia on edistää uusiomateriaalien kysyntää. Julkishallinnolliset toimijat voivat toimia kysynnän lisäämisen vetureina.

Kierrätys ei saa lisätä terveys- ja ympäristöhaittoja. Jäteperäisten materiaalien hyödyntämisen edellytyksenä on niiden ”tuotteistaminen”. Tällä tarkoitetaan niiden laadun varmentamista siten, että niiden ominaisuudet tunnetaan ja käyttäjälle voidaan taata materiaalin tasalaatuisuus ja turvallisuus käyttötarkoituksessaan. Tuotteistaminen voi myös tarkoittaa käsittelyä tai jalostamista siten, että eri käyttötarkoituksiin tuotetaan siihen paremmin soveltuvaa laatua.

Jäteverolain tarkistaminen on tarpeen, koska yksityisille kaatopaikoille voidaan nykyisen lain nojalla sijoittaa verovapaasti sellaista jätettä, josta kuntien omistamilla kaatopaikoilla kannetaan jätevero. Epäkohta koskee erityisesti jätteen esikäsittelyssä syntyvää hylkyjätettä eli rejektiä. Jäteverolaissa olevien poikkeusten tarkistamisessa pyritään kannustamaan kierrätyskelpoisten jätteiden kierrätystä, mutta verotuksen ulkopuolelle jätetään sellaiset jätevirrat, jotka ovat syntyneet ympäristönsuojelusta, esimerkiksi pilaantuneiden maa-alueiden kunnostuksesta.

Tuotantojätteiden kierrätystä voidaan vauhdittaa lupamääräyksillä ja jätelajikohtaisilla edistämistoimilla.

Yhdyskuntajätteen kierrätys materiaalina on ensisijainen vaihtoehto energiahyödyntämiseen verrattuna. Kierrätyksen tulee kuitenkin olla ekotehokasta. Taajaan asutuilla alueilla pyritään keskimääräistä korkeampaan kierrätysasteeseen. Harvaan asutuilla alueilla kierrätysaste jää matalammaksi pienkompostointia lukuun ottamatta.

Tavoitteet ja ohjaukset:

2.1

Tavoite: Uusiomateriaalien kysyntä kasvaa

2.1.1

Uusiomateriaalien laatu- ja ympäristökelpoisuuskriteerit

Laajennetaan vähitellen jätteiden maarakennuskäyttöä koskevan asetuksen soveltamisalaa nykyistä useampiin uusiomateriaaleihin, joiden käyttö määritellyissä kohteissa edellyttäisi lupamenettelyn sijasta vain ilmoitusmenettelyä. Mahdollisia kandidaatteja ovat tiilimurskeet, valimohiekat, yhdyskuntajätteen arinatuhka sekä eräät teollisuudessa syntyvät kiinteät jätteet, sakat ja lietteet.

Vastuutaho YM	Yhteistyötahot tutkimuslaitokset, alan yritykset, STTV
------------------	---

2.1.2

Uusiomateriaalit julkisissa hankinnoissa

Valtion ja kuntien maarakentamisessa asetetaan tavoitteeksi lisätä merkittävästi laatuvaatimukset täyttävien uusiomateriaalien käyttöä vuoden 2005 tasosta. Ympäristörakentamisessa ja talonrakentamisessa uusiomateriaalien käyttöä lisätään myös. Julkisten hankintojen ohjeilla ja tukipalveluilla parannetaan hankintatoimesta vastaavien tiedon tasoa kierrätysmateriaalien ja uusiotuotteiden käyttömahdollisuuksista.

Vastuutaho YM	Yhteistyötahot tiehallinto, Senaattikiinteistöt, kunnat
------------------	--

2.1.3

Jäteperäisten lannoitevalmisteiden käytön edistäminen

Neuvonnalla, tiedotuksella ja koetoiminnalla edistetään jäteperäisten lannoitevalmisteiden laajamittaista käyttöä maisemoinnissa, viherrakentamisessa sekä peltoviljelyssä mm. energiakasvien tuotannossa. Laatuvaatimukset täyttävän puun ja turpeen tuhkan käyttöä soveltuvien metsien lannoituksessa lisätään valtion metsissä ja tuhkan käyttöä edistetään metsänomistajien neuvonnalla.

Vastuutaho MMM	Yhteistyötahot TE-keskukset, MTK, Evira, neuvontaorganisaatiot, tiedotusvälineet, metsäkeskukset, metsänhoitoyhdistykset, Metsätalouden kehittämiskeskus TAPIO, METLA, YM, Syke
-------------------	--

Lisäksi tavoitteen 2.1 toteuttamiseksi käytetään seuraavia ohjaukeinoja:

- Suomi osallistuu aktiivisesti EU-valmisteluun, jonka tavoitteena on laatia tärkeille uusiomateriaaleille laatustandardit. Tällaisia ovat tai voivat olla mm. erilaiset kompostituotteet, maarakentamiseen tai rakennustuotteisiin soveltuvat uusiomateriaalit sekä uusiomuovituotteet.
- Suomi edistää uusiomateriaalien standardisoinnin integrointia rakennustuotteita ja pakkauksia koskeviin tuotestandardeihin osallistumalla näitä koskeviin Euroopan standardisoiimisliiton CEN:in työryhmiin.

- Tuetaan uusiomateriaalien laadun parantamista edistävää tutkimusta sekä uusiomateriaaleja rakentamisessa käytettäviä demonstraatiokohteita. Tuetaan myös uusiomuovin, biohajoavan muovin ja jätperäisten muovikomposiittien tuotteistamista ja käyttöönottoa. (ks. myös jäteosaaminen)
- Uusiomateriaalien ympäristökelpoisuuskriteereihin liittyviä kysymyksiä on tarkasteltu vaarallisten aineiden näkökulmasta ehdotuksessa 3.2.1.

2.2

Tavoite: Teollisuuden ja rakentamisen jätteiden kierrätys lisääntyy

2.2.1

Kierrätyksen taloudellinen ohjaus

Jäteverolakia muutetaan niin, että laissa tarkoitettun jätteen verokohtelu on samanaista riippumatta siitä onko kaatopaikka kunnan omistama vai yksityinen.

Valmistellaan jäteveron tasotarkistus veron ohjausvaikutuksen tehostamiseksi⁵. Samalla tarkistetaan tarvittavia poikkeuksia jäteveron perimisestä kaatopaikalla hyödynnettävien tai ympäristönsuojelusyistä kaatopaikalle siirrettävien jätteiden osalta (esim. pilaantuneet maa-ainekset, jätteen polton lentotuhka).

Vastuutaho	Yhteistyötahot
VM	YM, Tulli

2.2.2

Tuotannon jätteen hallinnollisen ohjauksen tehostaminen

Teollisuuden ympäristölupien käsittelyssä ja uusimisessa kiinnitetään huomiota suurten kaatopaikalle joutuvien jätevirtojen kierrättämiseen. Tarvittaessa käytetään selvitysvelvoitteita. Lupien uusimisessa yhtenäistetään tulkintoja teollisuuden sivuvirtojen luokitteluun sivutuotteiksi tai jätteiksi ottaen huomioon KHO:n ja EYTI:n ennakkotapaukset.

Vastuutaho	Yhteistyötahot
lupaviranomaiset	YM, yritykset, konsultit

2.2.3

Rakennusjätehuollon ohjauskeinojen selvittäminen

Selvitetään ohjauskeinovaihtoehdot, joilla voidaan edistää rakennusjätteiden vähentämistä ja kierrättämistä nykyistä valtioneuvoston asetusta tehokkaammin.

Vastuutaho	Yhteistyötahot
YM	SYKE, rakennusalan valtakunnalliset järjestöt

Lisäksi tavoitteen 2.2 toteuttamiseksi käytetään seuraavia ohjauskeinoja:

- Eräiden yleisten teollisuusjätelajien osalta hyödyntämistä edistetään jätelajikohtaisen ohjeistuksen avulla. Hyötykäytön lupamenettelyä voidaan myös nopeuttaa laatimalla mallipäätöksiä tyypillisiin tapauksiin. Esimerkkejä ko. jätelajeista voisivat olla eräät teollisuuden lietteet ja sakat sekä lujitemuovijäte.

⁵ Suomen jätevero 30 €/t on huomattavasti pienempi kuin Tanskassa (51 €/t), Norjassa (52-67 €/t) ja Ruotsissa (41 €/t) käytössä oleva taso ref: Nordic council, Tema Nord 2006:525, s. 50.

- Materiaalitehokkuusteemassa on esitetty luonnonvarojen käytön taloudelliseen ohjaukseen liittyvien ohjauskeinojen – kuten maa-ainesveron – selvittämistä.

2.3

Tavoite: Yhdyskuntajätteidien kierrätys kasvaa

2.3.1

Lajittelua tehostetaan taksojen kannustavuudella

Kuntien jätetaksojen rakennetta ja taksojen kannustavuutta kehitetään. Kiinteistökohtaista kompostointia edistetään pientalo- ja haja-asutusalueilla jätetaksojen kannustavuutta lisäämällä.

Vastuutaho	Yhteistyötahot
Kunnat	Kuntaliitto, AYK:t

Lisäksi tavoitteen 2.3 toteuttamiseksi käytetään seuraavia ohjauskeinoja:

Jätelain uudistuksen yhteydessä tarkastellaan valtioneuvoston ja lupaviranomaisten valtuuksia antaa mm. jätteiden kierrätystä koskevia velvoitteita jätevirtojen käsittelystä vastaaville toimijoille, kuten kunnille ja jätettä käsitteleville yrityksille. Tämä voi olla tarpeen esimerkiksi jätteen kierrätyksen ja energiahyödyntämisen välisen tasapainon ohjaamiseksi.

2.4

Tavoite: Pakkausten kierrätystä ja uudelleenkäyttöä tehostetaan

2.4.1

Pakkausten kierrätysvelvoitteita koskevien säädösten tarkistaminen

Suomi toimii EU:ssa siten, että uudelleenkäyttö huomioidaan laadittaessa yhteisötason jäteyhmäkohtaisia tarkistettuja kierrätys- ja vähentämistavoitteita⁶. Hyödyntämistavoitteiden lisäksi EU:n olisi asetettava tavoitteita myös loppukäsittelyyn joutuvan pakkausjätteen absoluuttiselle tai suhteelliselle määrälle.

Vastuutaho	Yhteistyötahot
YM	tuottajayhteisöt

Lisäksi tavoitteen toteuttamiseksi käytetään seuraavia ohjauskeinoja:

- Muovipakkausten kierrätyksen tehostamisen edellytykset selvitetään ja selvityksen perusteella päätetään kierrätystavoitteen korottamisesta. Selvityksessä arvioidaan myös mitä muita kuin pakkauksiin luokiteltavia muovijätteitä voitaisiin kierrättää nykyistä enemmän, jotta materiaalipohjaisesti saavutettaisiin ainakin vastaava kierrätysaste kuin pakkausjätteiltä on edellytetty⁷.

⁶ Suomen korkeita uudelleenkäyttölukuja (pullot, kuormalavat) ei oteta millään tavoin huomioon tarkasteltaessa EU:n pakkausedirektiivin kierrätystavoitteiden toteutumista ja EU:n laskutavan mukaan uudelleenkäyttö vaikeuttaa kierrätysvaatimusten saavuttamista.

⁷ EU:n jätestrategiassa pohditaan kierrätystavoitteiden asettamista tuotepohjaisen jaottelun sijasta materiaalipohjaisesti (esim. muovi, metalli, puukuitu jne.).

- Organisoititeemassa on esitetty selvitystä organisointi- ja kustannusvastuun jaon mahdollisesta tarkistamisesta kuntien, tuottajayhteisöjen ja kaupan välillä.
- Juomapakkausten valmisteveron muutoksen vaikutuksia uudelleenkäyttöön seurataan ja ryhdytään tarvittaessa korjaaviin toimenpiteisiin.

3 Vaarallisten aineiden hallinta

Rajaus

Vaarallisten aineiden hallinnan kentästä VALTSUn piiriin kuuluvat ongelmajätehuollon kehittäminen, pilaantuneen maaperän tai sedimentin kunnostuksesta syntyvän jätteen vähentäminen ja käsittely sekä jätteiden haitallisuuden ehkäisy.

Jätteiden haitallisuuden ehkäisyn ohjauskeinot kuuluvat pääosin kemikaalipolitiikan alueelle. Jätehuoltosektorilla on vastuu vaarallisten aineiden elinkaaren loppuvaiheesta, kun niistä syntyy ongelmajätteitä tai kun ne päätyvät muiden jätteiden aineosina jätteen käsittelyyn tai uusiomateriaaleihin.

Maaperän suojeleminen vaarallisten aineiden aiheuttamalta pilaantumiselta toteutuu mm. maankäytön suunnittelun, vesiensuojelun ja kemikaaliturvallisuuden keinoilla. EU-tasolla valmistellaan myös yhteisön yhteistä maaperänsuojelun strategiaa. Näitä aihepiirejä ei käsitellä VALTSUssa.

Jätteiden, myös ongelmajätteiden, kansainvälisiä siirtoja tarkastellaan teemassa 8.

VALTSUn piiriin kuuluu pilaantuneisiin maa-alueisiin ja maa-aineksiin liittyvien riskien minimointi, kunnostustyön kehittäminen sekä kunnostuksessa syntyvien maa-ainesten jätehuolto.

Tavoitteiden ja ohjauskeinojen perustelut

Kansallisen kemikaaliohjelman mukaisesti vaarallisia kemikaaleja on mahdollisuuksien mukaan korvattava haitattomammilla vaihtoehtoilla. Vaarallisten aineiden haitallisuus jätehuollossa ja niiden vapautuminen jätteistä tuo uusia näkökulmia vaarallisten aineiden priorisointiin.

Ongelmajätteiden jätehuolto on Suomessa korkeaa tasoa. Ongelmajätehuollon infrastruktuurissa ei ole suuria investointitarpeita. Ongelmajätteiden keräilyä ja hyödyntämistä voitaisiin mahdollisesti tehostaa tuottajavastuujärjestelmiä laajentamalla. Paristojen ja akkujen tuottajavastuujärjestelmästä on EU-tasolla jo päätetty. Myös romuajoneuvojen sekä sähkö- ja elektroniikkaromun tuottajavastuu edistää ongelmajätteiden asianmukaista talteenottoa.

Jäteperäisten materiaalien hyödyntämisen hyväksyttävyyys ja kysyntä voidaan saavuttaa vain, jos voidaan varmistaa käytön turvallisuus.

Pilaantuneen maan ja sedimenttien kunnostustoimiin ei ole tarpeen ryhtyä tapauksissa, joissa alueen voidaan ennakoida puhdistuvan luontaisesti tai joissa kunnostamisesta saatava ympäristöhyöty on pienempi kuin siitä aiheutuva haitta. Tapauksissa, joissa pilaantunut alue säilyy teollisuuskäytössä, voidaan herkemmin

hyväksyä lievästi kohonneita haitta-ainepitoisuuksia. Eräissä tapauksissa kunnostus voi tapahtua maata kaivamatta, jolloin jätettä ei synny.

Pilaantuneiden maiden käsittelyssä käytetään parasta käyttökelpoista tekniikkaa. Voimakkaasti pilaantuneiden maa-ainesten osalta ensisijaisia käsittelymenetelmiä ovat sellaiset, joilla vaaralliset aineet voidaan pääosin hävittää, mikäli tästä ei aiheudu kohtuuttomia kustannuksia. Lievästi pilaantuneet ja käsitellyt maa-ainekset hyödynnetään joko sellaisenaan tai esikäsiteltyinä kohteissa, joissa ne eivät aiheuta ympäristön pilaantumisen vaaraa. Ongelmia esiintyy kohteissa, joissa pilaantumisen aiheuttaja ei ole tiedossa tai ei ole kykenevä huolehtimaan kunnostuksen kustannuksista.⁸

Tavoitteet ja ohjaukset:

3.1

Tavoite: Ehkäistään jätteiden haitallisuutta

3.1.1

Vaarallisten aineiden tutkimuksen tehostaminen jätenäkökuumasta

Kansallisen kemikaaliohjelman toimeenpanossa kiinnitetään riittävää huomiota esi-
neiden ja materiaalien jätevaiheeseen liittyvien kemiallisten riskien tutkimukseen. Ympäristönäkökuumasta painopisteitä ovat mm. raskasmetallien ja pysyvien, vaaral-
listen orgaanisten aineiden esiintyminen jätevesilietteissä, kaatopaikoille sijoitetuissa
jätteissä, energiajätteessä, jätteen polton päästöissä ja tuhkassa, jätteen kierrätys-
laitoksissa ja uusiomateriaaleissa. Näihin suunnataan riittävä tutkimuspanos ja
huolehditaan tarvittavasta pitoisuuksien seurannasta.

Vastuutaho
STM & YM

Yhteistyötahot
AYK:t, SYKE, jätealan yritykset, tutkimuslaitokset

3.1.2

Toimenpideohjelma eräiden vaarallisten kemikaalien käytön vähentämiseksi

Viranomaisten ja sidosryhmien yhteistyönä nimetään lista sellaisista haittaa aiheuttavista kemikaaleista, joiden korvaamista erityisesti pyritään edistämään joko lupahdoin tai vapaaehtoisin toimin. Tässä priorisoinnissa otetaan huomioon myös tuotteiden jätevaiheessa ja jätteen hyödyntämisessä erityistä haittaa aiheuttavat aineet. Prioriteettiaineiden valinnassa käytetään hyväksi muun muassa vesiensuojelun prioriteettiaineiden listaa sekä REACH-asetuksessa määriteltyjen ns. kandidaattikemikaalien jatkuvasti päivitettävää listaa. Kandidaattikemikaalit ovat "huolta aiheuttavia" aineita, joiden joukosta tullaan valitsemaan ne, joiden käyttö määrätään luvanvaraiseksi. Jätetutkimuksen ja seurannan tuloksia hyödynnetään prioriteettilistan laatimisessa.

Toiminnan harjoittajien ja kuluttajien tiedonsaantia korvaavista vaihtoehtoista edistetään mm. laatimalla prioriteettikemikaalien korvaamisen mahdollisuuksista tietoisuuksia ja kehittämällä toimialakohtaisia tietopankkeja. Kuluttajaneuvontaa sekä

⁸ EU:n komission hyväksymässä EU:n maaperän suojelun strategiassa COM 231 (2006), 22.9.2006 edellytetään että jäsenmaat mm. luovat rahoitusmekanismien "isännättömien" kohteiden kunnostamiseksi.

informaatio-ohjausta pienyrittäjiin parannetaan toimialakohtaisesti. Painopistealueita jätenäkökulmasta ovat mm. vaaralliset aineet rakennustuotteissa, muovituotteissa ja pinnoitteissa.

Vastuutaho STM	Yhteistyötahot KTM, YM, kemian teollisuus, EK, työsuojeluhallitus, SYKE, kuluttajaviranomaiset
-------------------	---

Lisäksi tavoitteen 3.1 toteuttamiseksi käytetään seuraavia ohjauskeinoja:

- Arvioidaan nano- ja bioteknologian jätteisiin liittyviä mahdollisia riskejä ja tehdään tarvittavat johtopäätökset mahdollisista uusista ohjauskeinoista.
- Tutkimuksen ja seurannan priorisoinnissa otetaan huomioon myös työntekijöille tai kuluttajille aiheutuvat kemikaalirisikit jätevaiheessa.
- Laadittaessa ympäristölupaviranomaisille ohjeita kemikaalilaissa tarkoitetun haitattomamman kemikaalivaihtoehdon valintavelvoitteen soveltamisesta prioriteettikemikaalien käyttäjiin otetaan painokkaasti huomioon kemikaalien elinkaaren jätevaiheessa aiheutuvat haitat.

3.2

Tavoite: Tehostetaan ongelmajätteen talteenottoa ja hyödyntämistä

3.2.1

Ongelmajätteen tuottajavastuun laajentaminen

EU:n paristodirektiivi saatetaan Suomessa voimaan jätelain muutoksella ja valtioneuvoston asetuksella, jonka nojalla paristojen ja akkujen talteenotto ja hyödyntäminen siirtyy tuottajien vastuulle.

Vastuutahot YM	Yhteistyötahot tuottajat ja maahantuojat, tuottajayhteisöt, PIR
-------------------	--

3.2.2

Ongelmajätteen lajittelua koskeva neuvonta

Lisätään kuluttajien ja pk-yritysten neuvontaa ongelmajätteen lajittelun tehostamiseksi.

Vastuutahot kunnat, lupaviranomaiset	Yhteistyötahot SYKE, Ekokem, jätelaitokset, jäteyhtiöt, tuottajayhteisöt ja tuotteiden valmistajat
---	---

Lisäksi tavoitteen 3.2 toteuttamiseksi käytetään seuraavia ohjauskeinoja:

- Mahdollisia uusia jätelajeja, joiden liittämistä tuottajavastuun avulla hoidettavaksi selvitetään ovat kyllästetyn puun jätteet, lääkejätteet sekä jäteöljy.
- Edistetään kyllästetyn puun jätteen tehokasta keräilyä ja jätteen turvallista käsittelyä ja hyödyntämistä.

3.3

Tavoite: Varmistetaan jäteperäisten materiaalien hyödyntämisen haitattomuus

3.3.1

Uusiomateriaalien turvallisuuden valvonta

REACH-asetuksen toimeenpanossa huolehditaan, että jätteiden hyötykäytön valvonnan ja uusiomateriaalien tuotevalvonnan välille ei jää lainsäädännöllistä aukkoa, mutta ei myöskään muodostu hyödyntämistä haittaavaa päällekkäisyyttä.

Vastuutaho	Yhteistyötahot
STM	YM, SYKE, STTV

3.3.2

Jäteperäisten lannoitevalmisteiden valvonta

Jäteperäisten lannoitevalmisteiden käytön turvallisuus varmistetaan tehostamalla niiden valmistuksen ja teknisen käsittelyn omavalvontaa ja markkinavalvontaa sekä orgaanisten lannoitevalmisteiden osalta laitoshyväksyntämenettelyllä.

Vastuutaho	Yhteistyötahot
MMM	YM, Evira, SYKE, AYK:t, tuottajat, maatalouden neuvonta

Lisäksi tavoitteen 3.3 toteuttamiseksi käytetään seuraavia ohjauskeinoja:

- Jättemateriaalien maarakennuskäyttöä koskevia laatuvaatimuksia on tarkasteltu myös kierrätysteemassa.

3.4

Tavoite: Kunnostetaan vaarallisilla aineilla pilaantuneen maan (PIMA) kohteet ekotehokkaasti.

3.4.1

Viranomaisyhteistyö PIMA-kohteiden riskinarvioinnissa

Vaarallisilla aineilla pilaantuneen maan (PIMA) kohteiden riskinarviointia ja arvioinnin hyödyntämistä käytännössä kehitetään PIMA-asetuksen ja sen soveltamisesta annetun YM:n ohjeen mukaisesti. Ympäristö-, terveys- ja kaavoitus- ja rakennusvalvontaviranomaisten yhteistyötä mahdollisesti pilaantuneiden kohteiden riskinarvioinnissa tehostetaan. Maankäytön suunnittelua käytetään keinona minimoida altistumisriski.

Vastuutaho	Yhteistyötahot
kunnat	YM, STTV, AYK:t, SYKE, maakuntaliitot

3.4.2

Parannetaan kunnostushankkeiden vaatimusten yhtenäisyyttä

Käsittelyvaatimuksia yhtenäistetään valtakunnallisesti viranomaisverkoston yhteydenpidon avulla, erityisesti koskien pilaantuneen maa-aineksen sijoitusta tavanomaisen jätteen kaatopaikoille ja pilaantuneen maa-aineksen hyötykäyttöä maarakentami-

nessa. Soveltamalla PIMA-maihin kaatopaikkakelpoisuussäännöstöä turvataan, että kaatopaikalle ei sijoiteta maita, joista aiheutuisi vaaraa ympäristölle tai terveydelle. Otetaan huomioon myös ns. POP-yhdisteitä koskevat kansainväliset velvoitteet, jotka pääsääntöisesti edellyttävät näillä aineilla pilaantuneen maan käsittelyä haittattomaksi polttamalla.

Vastuutaho	Yhteistyötahot
YM	AYK:t, kunnat, SYKE,

3.4.3

Kunnostustöiden tukea lisätään

Valtion jätehuoltotyönä kunnostetaan vuosittain terveyden- tai ympäristönsuojelun kannalta merkittäviä kohteita, joissa pilaajaa ei saada vastuuseen pilaantumisesta tai joissa vastuu kohdistuu tahoon, jolle velvoitteita on pidettävä kohtuuttomina. Kunnostusmäärärahoja lisätään nykyisestä tasosta ja keskitytään erityisesti vedenhankintaa ja ihmisten terveyttä uhkaavien kohteiden kunnostukseen.

Vastuutaho	Yhteistyötahot
YM	AYK:t, kunnat, VM

Lisäksi tavoitteen 3.4 toteuttamiseksi käytetään seuraavia ohjauskeinoja:

- Selvitetään mahdollisuudet rahoittaa mahdollisesti pilaantuneiden kohteiden tutkimusta sekä muiden kuin öljyllä pilaantuneiden, yhteiskunnan hoidettavaksi päätyvien kohteiden kunnostusta tiettyjen kemikaalien käyttöön liittyvillä maksuilla, öljyjätämaksun tapaan.
- Pilaantuneiden ja mahdollisesti pilaantuneiden kohteiden rekisteröinti toteutetaan siten, että tiedot ovat käytettävissä kuntien maankäytön suunnittelussa ja rakennusvalvonnassa. Alueen käyttötarkoituksen muuttuessa rekisterin tiedot päivitetään.
- PIMA-asetuksen soveltamisesta järjestetään koulutusta ja riskinarvioinnin palveluja kehitetään ympäristö-, terveys- ja kemikaaliviranomaisten yhteistyönä. Median ja yleisön tiedon tasoa pilaantuneen maan kysymyksistä parannetaan tuottamalla maallikolle ymmärrettävää tiedotusaineistoa aiheesta.

4 Jätehuollon ilmastovaikutukset

Rajaus

Tässä teemassa esitetään ohjauskeinot, joilla voidaan välittömästi vähentää jätteistä aiheutuvia hiilidioksidi-, metaani- ja dityppioksidien päästöjä.

Jätehuollon osuus Suomen kasvihuonepäästöistä on noin 3%. Jätehuollon ilmastovaikutuksista yli 90% aiheutuu kaatopaikoille loppusijoitettujen biohajoavien jätteiden aiheuttamista metaanipäästöistä. Lisäksi kasvihuonekaasujen päästöjä aiheutuu karjatalouden lannan sekä puhdistamolietteiden käsittelystä. Ehdotukset kohdistuvat näihin jätevirtoihin.

Jätehuollon suorien ilmastovaikutusten lisäksi jätepolitiikalla voidaan välillisesti vaikuttaa luonnonvarojen käytön koko elinkaaren ympäristövaikutuksiin.

Koska jätteiden synnyn ehkäisy ja jätteiden kierrätyksen edistämiskeinoja on tarkasteltu omissa teemoissaan, jää tässä käsiteltävään teemaan pääasiassa energiahyödyntämiseen liittyviä ohjauskeinoja. Bioenergiapolitiikan yleiset ohjauskeinot on rajattu pois, esimerkiksi biopohjaisten liikennepolttoaineiden käytön edistäminen. Jätehuollon kuljetusten päästöt on rajattu tarkastelun ulkopuolelle.

Tavoitteiden ja ohjauskeinojen perustelut

Biohajoavan jätteen hyödyntäminen energiana on Suomen ilmastostrategian periaatteiden mukaista ja tarpeellista, jotta EU:n asettamat tavoitteet biohajoavan yhdyskuntajätteen kaatopaikkasijoituksen vähentämiseksi vuoteen 2016 mennessä saavutetaan. Oikein mitoitettua jätteen energiahyödyntämistä voidaan pitää ympäristöpoliittisesti hyväksyttävänä. Jätteen poltto toteutetaan käyttäen parasta käyttökelpoista tekniikkaa polton päästöjen, energiahyötysuhteen sekä polttojäännöksen jätehuollon osalta.

Jätehierarkian periaatteiden mukaisesti energiahyödyntämiseen ohjataan sellaisia biohajoavia jätteitä, joita ei voida kohtuullisin kustannuksin ja ekotehokkaasti kierrättää tai ehkäistä. Tämä koskee sekä erillisiä jätteenpolttohankkeita että jätteen rinnakkaispolttoa.

Jätteen rinnakkaispoltossa jätteellä tuotetaan vain pieni osa kattilan tehosta. Rinnakkaispoltossa voidaan hyödyntää olemassa olevaa kapasiteettia ja suomalaista osaamista. Rinnakkaispoltossa energiahyötysuhde on korkea ja ratkaisu on joustava suhteessa muutoksiin jätteen määrässä. Kun rinnakkaispoltto tapahtuu riittävän suurissa, luvanvaraisissa laitoksissa ja jätepolttoaineen laatu täyttää asetetut laatuvaatimukset, eivät laitoksen päästöt lisää kattilalaitoksen aiheuttamia ympäristöhaittoja.

Jätteenpolttoasetuksen aiheuttamat lisäkustannukset eivät ole merkittäviä yli 50 MW kattilalaitoksissa, joiden on jo suuria kattilalaitoksia koskevan lainsäädännön

perusteella noudatettava korkeatasoista savukaasujen puhdistusta ja tarkkailua. Korroosioriskit ja suolahappopäästöt eivät edellytä erityisiä investointeja, jos toimitettu jätepolttoaine täyttää REF-1 tai REF-2 standardin laatuvaatimukset ja jätteen osuus polttoaineessa on kohtuullinen⁹.

Jätteen energiahyödyntäminen rinnakkaispoltolla on joustavin tapa vähentää kaatopaikoille joutuvan biohajoavan jätteen määrää. Rinnakkaispolttoon ei kuitenkaan ohjata jätteitä, joiden kierrätys on ekotehokkaampaa kuin poltto.

Vuonna 2016 kaatopaikoille päätyy biojätestrategian mukaan enää enintään 35% yhdyskuntien biohajoavasta jätteestä verrattuna lähtötasoon vuonna 1994. Tästä huolimatta metaanin syntyminen kaatopaikoilla jatkuu vuosikymmeniä sinne aikaisemmin sijoitetun jätteen hajotessa anaerobisesti. Kaatopaikkakaasua ei nykyisin juuri oteta talteen käytöstä poistetuilla kaatopaikoilla. Käytössä olevilla kaatopaikoilla kaasua otetaan talteen, mutta merkittävä osa poltetaan sitä hyödyntämättä soihut polttona. Tavoitteena on huomattavasti lisätä kaatopaikkakaasun talteenottoa ja hyödyntämistä vuoden 2003 tasosta.

Karjan lanta, eloperäiset lietteet ja eräät muut vesipitoiset biohajoavat jätteet tarjoavat merkittävän potentiaalín biokaasun tuottamiseen erillisissä biokaasulaitoksissa. Näiden kannattavuutta parantaisi useiden raaka-ainelähteiden yhteiskäyttö riittävän suurissa yksiköissä. Metaanin talteenotto vähentää erityisesti suurten sikaloiden aiheuttamia hajuhaittoja. Biokaasun käyttö liikennepolttoaineena vähentää liikenteen kasvihuonekaasupäästöjä.

Tavoitteet ja ohjaukset:

4.1

Tavoite: Lisätään kierrätykseen soveltumattoman jätteen käyttöä polttoaineena

4.1.1

Jätteen polton mitoituksen arviointi YVA:ssa

Jätteenpolttolaitosten, rinnakkaispolttolaitosten ja jättepolttoaineen käsittelylaitosten YVA-menettelyssä yhteysviranomaisen kiinnittää erityistä huomiota siihen, että laitoksen mitoitusvaihtoehdot perustuvat riittäviin selvityksiin hankkeen energiatehokkuudesta ja suunnittelualueen polttoon soveltuvan jätteen tarjonnasta.

Vastuutaho
AYK:t

Yhteistyötahot
energian tuottajat, jäteyhtiöt, jätelaitokset

4.1.2

Jätteenpolton energiatehokkuus lupaharkinnassa

Polttolaitosten ympäristölupaharkinnassa varmistetaan polton riittävä energiatehokkuus ottaen huomioon jätteen polton kansallisen BAT-asiakirjan tavoitearvot¹⁰. Lupaviranomaiset velvoittavat kierrätyspolttoaineen valmistajan ja massapolttolaitoksen toiminnanharjoittajan raportoimaan valvontaviranomaiselle muovin ja mui-

⁹ Joni Koskinen, 2006, Rinnakkaispolton rooli jätestrategiassa, SYKE.

¹⁰ Petri Vesanto, Jätteenpolton parhaan käytettävissä olevan tekniikan (BAT) vertailuasiakirjan käyttö suomalaisessa toimintaympäristössä, Jätteenpolton BREF 2006, Suomen Ympäristö 27/2006, Suomen ympäristökeskus.

den fossiilisperäisten jakeiden osuus polttoaineessa. Tietojen perusteella voidaan tarkistaa kierrätyspolttoaineen vaikutusta päästökauppaoikeuksiin.

Vastuutaho	Yhteistyötahot
lupaviranomaiset	AYK:t, luvan hakijat, suunnittelijat, SYKE

4.1.3

Rinnakkaispolton edistäminen

Edistetään soveltuvien energiajätejakeiden hyödyntämistä ensisijaisesti rinnakkaispolttolaitoksissa, mikäli alueella on tällaista kapasiteettia tarjolla.

Vastuutaho	Yhteistyötahot
AYK:t	kuntien jätelaitokset, energian ja REF:n tuottajat

Lisäksi tavoitteen 4.1 toteuttamiseksi käytetään seuraavia ohjauskeinoja:

- Sähköveron tuki kierrätyspolttoaineen käyttäjille poistetaan nykyisen poikkeusluvan päättymisen jälkeen.
- Alueellisten jätesuunnitelmien (ALSU) laatimisen yhteydessä vaikutetaan kuntien jätelaitoksiin ja jätehuollon muihin toimijoihin siten, että alueelle saadaan riittävästi ja tasapainoisesti jätteen energiahyödyntämisen kapasiteettia. ALSUihin sisällytetään mahdollisuuksien mukaan alueellisia toimia materiaalitehokkuuden sekä jätteiden biologisen hyödyntämisen ja materiaalikierrätyksen edistämiseksi VALT-SUn linjausten mukaisesti.
- Jätteenpoltosta annettua valtioneuvoston asetusta muutetaan siten, että tarkennetaan sen soveltamisen ulkopuolelle jäävän puujätteen laatuvaatimuksia. Tämä keventää päästöjen tarkkailuvelvoitteita laitoksissa, joissa käytetään polttoaineena puhdasta puujätettä.
- Suomi edistää jäteperäisten polttoaineiden yhtenäisten laatukriteerien vahvistamista EU:n tasolla ja CEN-standardeissa.

Jäteperäisten polttoaineiden jalostukseen ja kaasutuspolttoon liittyviä ehdotuksia sisältyy myös jäteosaamisteemaan.

4.2

Tavoite: Lisätään biokaasun talteenottoa ja tuotantoa jätteistä

4.2.1

Kaatopaikkakaasun talteenoton ja hyödyntämisen tehostaminen

Kaatopaikkojen biokaasun talteenotosta ja käsittelystä määrätään käytössä olevien kaatopaikkojen osalta kunkin kaatopaikan lupaehdoissa valtioneuvoston kaatopaikkapäätöksen nojalla. Kaasun talteenottoa koskevista säännöksistä voidaan myöntää lievennyksiä, jos hakija ympäristövaikutusten kokonaisarvioinnin perusteella osoittaa, että merkittäviä kaasumääriä ei synny. Pienten kaatopaikkojen osalta voidaan hyväksyä hapettavat pintarakenteet kaasun keräilylly sijasta.

Vanhoille ja tilavuudeltaan vähintään 0,2 Mm³ suuruisille kuntien yleisille kaatopaikoille sekä vastaaville teollisuuden laitospaatopaikoille asetetaan kaatopaikka-kohtainen kaasun tarkkailua ja käsittelyä koskeva velvoite niissä tapauksissa, joissa kaatopaikkakaasusta aiheutuu ympäristölle tai terveydelle haittaa tai vaaraa. Mikäli

kaatopaikka kuuluu PIMA-kohteisiin, kaatopaikkakaasun talteenotosta voidaan päättää kunnostussuunnitelman yhteydessä.

Vastuutaho AYK:t	Yhteistyötahot kunnat, kaatopaikan haltijat
---------------------	--

4.2.2

Biokaasun laitospäivä tuotannon ja käytön edistäminen

Osana maaseudun kehittämissuunnitelmaa suunnitellaan maatalouden investointi- ja kehittämistukia maatilojen biokaasulaitosten rakentamiseen. Myös soveltuvien yhdyskunta- ja teollisuusjätteiden sekä lietteiden hyödyntämistä biokaasulaitoksissa tuetaan.

Vastuutaho MMM, KTM	Yhteistyötahot TE-keskukset, maatalousyrittäjät, jäteyritykset
------------------------	---

Lisäksi tavoitteen 4.2 toteuttamiseksi käytetään seuraavia ohjauskeinoja:

- Valtion jätehuoltotyövaroin osallistutaan määrärahojen puitteissa ympäristönsuojelutyönä tehtävään kaatopaikan kaasunkeräysrakenteen rakentamisen kustannuksiin sellaisilla vanhoilla kaatopaikoilla, jotka on poistettu käytöstä silloisten määräysten mukaisesti. Määrärahojen tasoa nostetaan.
- Jätehuollosta vastaavat viranomaiset ja jätelaitokset edistävät myös yhdyskuntien ja haja-asutuksen soveltuvien biojätteiden ja lietteiden ohjaamista esimerkiksi yllä mainittuihin biokaasulaitoksiin.
- Osana kansallista energia- ja ilmastostrategiaa otetaan käyttöön taloudellisia ja hallinnollisia ohjauskeinoja biokaasun ja muiden jätteestä valmistettävien liikennepolttoaineiden tuotannon ja käytön edistämiseksi.
- Tuetaan biokaasun käyttöön liittyvää kehittämissuunnitelmaa ja kokeilutoimintaa sekä mädätteen tuotteistamiseen ja maatalouskäyttöön liittyvää kehittämissuunnitelmaa ja tutkimustoimintaa (ks. ehdotuksia Jäteosaamisteemassa sekä Kierrätysteemassa).

5 Jätehuollon terveys- ja ympäristöhaitat

Rajaus

VALTSUn terveysteeman päämääränä on jätteistä ja niiden käsittelystä aiheutuvien terveys-, viihtyvyys- ja ympäristöhaittojen hallinta ja ehkäisy. Jätehuollon ilmastovaikutuksia käsitellään erillisessä teemassa. Jätehuollolla tarkoitetaan koko jätehuoltoketjua jätteen syntymisestä, keräilystä ja kuljetuksesta loppukäsittelyyn tai hyödyntämiseen. Jätteissä olevien vaarallisten kemikaalien osalta haittojen ehkäisyä ja hallintaa käsitellään lisäksi kemikaaliteemassa. Terveysteemassa jätepolitiikan ohjauskeinot sovitetaan yhteen mm. ympäristöterveyden, ympäristön pilaantumisen ehkäisyyn, maaperän suojelun sekä maankäytön suunnittelun ohjauskeinojen kanssa.

Tavoitteiden ja ohjauskeinojen perustelut

Jätehuollon taso Suomessa on pääsääntöisesti korkea eikä jätteiden käsittelystä yleensä aiheudu merkittäviä ympäristö- tai terveyshaittoja. Jätteiden käsittelyn painopisteen siirtyessä kaatopaikoista jätteiden laitosmaiseen hyödyntämiseen ja polttoon on tärkeää ennakoida ja ehkäistä näistä käsittelytavoista mahdollisesti aiheutuvat riskit. Ehkäistäviä haittoja ovat mm. hajuhaitat ja työntekijöiden altistuminen mikrobiperäisille aineille.

Kaivosten sivukiven läjitys ja malmin rikastuksen jätteet muodostavat volyymitaan Suomen suurimman jätevirran. Lähivuosina odotetaan useiden uusien kaivosten avaamista Suomessa. Kaivosten jätehuollon lupaehtojen laatimista ja valvontaa monimutkaistaa kaivoksia koskevan lainsäädännön hajanaisuus.

Jätteen polton tuhka ja haja-asutuksen lietteet ovat jätelajeja, joiden määrän voidaan olettaa kasvavan merkittävästi ympäristöpoliittisten ohjauskeinojen seurauksena. Eläinperäisten sivutuotteiden jätteitä koskeva uusi lainsäädäntö aiheuttaa haasteita jätehuollon käytännön järjestämiselle. Poikkeustilanteiden jätehuollosta ei ole lainsäädännössä selviä määräyksiä. Näiden jäteryhmien ohjeistusta on tarpeen syventää. Käytännön toimeenpano edellyttää alueellista suunnittelua ja yhteistyötä.

5.1

Tavoite: Jätteen käsittelylaitokset käyttävät parasta käyttökelpoista tekniikkaa

5.1.1

BAT biohajoavan jätteen käsittelylaitosten lupaehdoissa ja valvonnassa

Biohajoavan jätteen kompostointi-, biokaasu-, murskaus- ja polttolaitosten ympäristölupaehtojen tarkistamista ja yhtenäistämistä jatketaan viranomaisverkoston yhteydenpidon avulla. Lupaehdot sovitetaan yhteen Eviran laitoshyväksynnän ehtojen kanssa tapauksissa, joissa tällainen hyväksyntä tarvitaan. Työntekijöiden ja ympäristön asutuksen altistumista laitosten haittavaikutuksille vähennetään tehostamalla ympäristö-, terveydensuojelu- ja työsuojeluviranomaisten yhteistyötä valvonnassa sekä toiminnanharjoittajien koulutuksessa.

Vastuutaho	Yhteistyötahot
Lupaviranomaiset	työsuojelu- ja terveydensuojeluviranomaiset, STTV, SYKE, Evira

5.1.2

Kaivannaisteollisuuden jätteiden läjitysalueita koskevan uuden lainsäädännön soveltaminen ja yhteensovittaminen

Jätelain uudistaminen, EU:n kaivannaisteollisuuden direktiivin toimeenpano, kaivoslain uudistaminen ja patoturvallisuusvalvonnan kehittäminen koordinoidaan keskenään siten, että kaivannaistuotannon nykyisten ja uusien jätealueiden ja mineraalien rikastustoiminnan korkea ympäristönsuojelun taso turvataan.

Vastuutaho	Yhteistyötahot
KTM	YM, MMM, STM, lupaviranomaiset, GTK, toimialajärjestöt

5.2

Tavoite: Erityisjätteiden jätehuollon tasoa yhtenäistetään

5.2.1

Erityisjätteiden käsittelyn hallinnollinen ohjaus

- Eläinperäisistä sivutuotteista syntyvien jätteiden sekä terveydenhuollon erityisjätteiden hävittämisen alueelliset tarpeet otetaan huomioon alueellisissa jätesuunnitelmissa, tarvittaessa jätelaitosten strategioissa sekä jätteen polttolaitosten ja muiden soveltuvien käsittelylaitosten lupaharkinnassa.
- Jätteen polton tuhkan ja kuonan jätehuollosta laaditaan ohjeet. Ohjeilla varmistetaan näiden jätteiden käsittelyn ja mahdollisen hyötykäytön turvallisuus ja lupaehtojen yhtenäisyys.
- Poikkeustilanteissa syntyvien jätteiden jätehuollon suunnittelua tehostetaan. Alueellisia valmiussuunnitelmia kehitetään ja päivitetään ja niissä osoitetaan tarvittavat välivarastointialueet, varusteet ja menettelytavat. Poikkeustilanteissa syntyviä jätteitä voivat olla mm. suuren öljy- tai kemikaalionnettomuuden, ydinlaskeuman eläin- tai kasvitautiepidemian yhteydessä syntyvät jätteet tai pilaantuneet ma-

terialait, joita ei välttämättä voida käsitellä olemassa olevien käsittelylaitosten ja lupaehtojen puitteissa. Jätelain uudistuksessa otetaan huomioon tarvittavat poikkeustilanteita koskevat säännökset.

Vastuutaho	Yhteistyötahot
a) YM, MMM, STM	lupaviranomaiset, Evira, STTV, jätelaitokset
b) YM	SYKE, jätelaitokset, tutkimusyksiköt
c) SM, YM	STM, MMM, alueellinen pelastustoimi, AYK:t, kunnat, lääninhallitukset, STUK, Evira,

Lisäksi tavoitteen 5.2 toteuttamiseksi käytetään seuraavia ohjauskeinoja:

- Suomi osallistuu aktiivisesti biohajoavien jätteiden käsittelylaitosten parhaan tekniikan referenssidokumenttien (BREF) laadintaan EU:ssa. Kansallisten BAT-selvitysten laatimista harkitaan ainakin kompostoinnista ja REF-polttoaineen valmistuslaitoksista.
- terveydenhuollon jätteitä koskevien kuntien jätehuoltomääräysten ja terveysalan yksiköiden sisäisten ohjeiden tarkistaminen ja yhtenäistäminen toteutetaan valtakunnallisten linjausten mukaisesti. STTV:n julkaiseman oppaan¹¹ soveltamisessa sovitetaan yhteen toiminnanharjoittajien sisäiset ohjeet ja jäteviranomaisten antamat ohjeet.
- Suomi jatkaa aktiivista toimintaa alusperäisten jätteiden ja jätevesien sekä ulkomaanliikenteen elintarviketeiden vastaanottopalvelujen parantamiseksi Itämeren alueella vaikuttamalla mm. kansainvälisen merenkulkujärjestön IMO:n, Itämeren suojelukomission Helcomin sekä EU:n päätöksiin.

5.3

Tavoite: Yhdyskuntajätteistä aiheutuvia ympäristö-, terveys- ja viihtyvyyshaittoja vähennetään

5.3.1

Haja- ja loma-asutuksen lietteiden jätehuollon järjestäminen

Tehostetaan kuntien ohjausta asumisessa syntyvien jätevesilietteiden keräilyä ja käsittelykapasiteetin järjestämiseksi. Kunnat ja niiden jätelaitokset järjestävät haja-asutuslietteiden käsittelyn ja hyödyntämisen jätevedenpuhdistamoissa, biokaasulaitoksissa tai kompostointilaitoksissa. Yhteistyötä lietteiden keräilyssä ja käsittelyssä parannetaan.

Vastuutaho	Yhteistyötahot
AYK:t	kunnat, jätelaitokset, kuljetusyritykset jätevesilaitokset, Kuntaliitto

¹¹ Miettinen, T., 2006, Terveystuollon jätteet. Keräyksen, käsittelyn, kuljetuksen ja loppusijoituksen yleiset suuntaviivat, STTV Oppaita 3:2006.

6 Jätehuollon organisointi

Rajaus

Jätehuollon organisointitapa vaikuttaa kustannuksiin, kustannusten jakoon ja välillisesti myös ympäristöriskeihin. Kustannustehokkuutta ei voida toisaalta tarkastella ilman että otetaan huomioon kustannusten vastineeksi saatua palvelutasoa, turvallisuutta ja ympäristöhyötyjä.

Tähän teemaan kuuluvat jätehuollon vastuun jakoa koskevat kysymykset, jätehuollon suunnittelun ja valvonnan organisointi sekä taksapolitiikka. Jätteen synnyn ehkäisyn vastuun jakoa koskevat asiat sisältyvät teemaan 1.

Organisointiteemassa jätepolitiikan ohjauskeinot sovitetaan yhteen mm. kilpailulainsäädännön sekä kunnallisen ja alueellisen hallinnonuudistuksen linjausten kanssa.

Tavoitteiden ja ohjauskeinojen perustelut

Kuntien ja yksityisten jäteyritysten sekä tuottajavastuuyhteisöjen välistä työnjakoa on äskettäin pohdittu YM:n asettamassa ns. pelisääntötyöryhmässä, jonka ehdotusten toimeenpano on kesken. Uusia erillisiä muutoksia työnjakoon ei ole mielekästä tehdä ennen kuin jätelainsäädännön kokonaisuudistuksen yhteydessä.

Suuri osa VALTSUn ohjauskeinoista vaatii alueellista soveltamista ja toimeenpanoa. Alueellisten ympäristökeskusten tehtävänä on koordinoida yhteistyötä eri toimijoiden välillä. Eräiden jätelajien tuottajavastuujärjestelmä on Suomessa vasta kehitysvaiheessa. Nämä järjestelmät osaltaan lisäävät vastuu- ja kustannusjaon monimutkaisuutta.

Tavoitteet ja ohjauskeinot:

6.1

Tavoite: Yhdyskuntajätehuollon tason jatkuva parantaminen turvataan.

6.1.1

Yhdyskuntajätehuollon vastuunjaon selkiyttäminen

Jätelain kokonaisuudistuksen yhteydessä selvitetään ja tarvittaessa tarkistetaan operatiivisen ja kustannusvastuun jakoa kuntien, jätelaitosten, yksityisten jäteyhtiöiden, jätteen tuottajien ja kiinteistöjen haltijoiden sekä tuottajayhteisöjen välillä.

Vastuutaho	Yhteistyötahot
YM	kunnat, jätelaitokset, yritykset, tuottajayhteisöt

6.1.2

Kaatopaikkojen vakuuksien tarkistaminen

Kaatopaikkojen lupaharkinnan yhteydessä asetettavien vakuuksien riittävyttä ja yhtenäisyyttä tarkistetaan ottaen huomioon uusimmat arviot haittavaikutusten pitkäkestoisuudesta. Vakuuksien asettamisen perustana olevia säännöksiä tarkennetaan.

Vastuutahot	Yhteistyötahot
lupaviranomaiset	YM, SYKE

6.2

Tavoite: Kehitetään alueellista jätehuollon suunnittelua ja yhteistyötä

6.2.1

Alueellinen jätehuollon suunnittelu

Alueellisten ympäristökeskusten roolia alueellisen jätehuollon sekä materiaalitehokkuuden suunnittelun ja kehittämisen koordinoinnissa vahvistetaan. Ympäristöministeriö antaa alueellisten jätesuunnitelmien (ALSU) laatimisesta tarkemmat ohjeet VALTSU-työryhmän ehdotukseen pohjautuen.

Vastuutahot	Yhteistyötahot
YM	AYK:t, SYKE

6.2.2

Jätehuollon aluevaraukset kaavoituksessa

Maakuntakaavoituksessa huolehditaan valtakunnallisen ja alueellisen jätesuunnitelman asettamien tavoitteiden mukaisesti riittävästä aluevarauksista jätehuollon laitoksille ja palveluille. Jätehuollon aluetarpeet otetaan painokkaasti huomioon sovitettaessa yhteen erilaisia maankäytön intressejä. Esimerkiksi jätteiden energiahyödyntäminen on nivellettävä yhteen energiahuollon aluevarausten kanssa.

Maakuntaohjelmissa otetaan huomioon alueellisesti merkittävät jätehuollon kehittämistavoitteet ja hankkeet.

Vastuutahot maakuntaliitot	Yhteistyötahot kunnat, AYK:t
-------------------------------	---------------------------------

Lisäksi tavoitteen 6.2 toteuttamiseksi käytetään seuraavia ohjauskeinoja:

- Kannustetaan kuntia sekä kuntien muodostamia jätelaitoksia tai kuntayhtymiä laatimaan ja päivittämään määräajoin jätestrategiansa. Niiden laatiminen ja vaikutusten arviointi sovitetaan yhteen ALSUjen kanssa.

6.3

Tavoite: Parannetaan tuottajavastuujärjestelmien kannustavuutta ja kustannustehokkuutta

6.3.1

Tuottajavastuujärjestelmän kehittämistarpeiden arviointi

Toteutetaan selvitys tuottajavastuujärjestelmien tähänastisista kokemuksista, ongelmista, kustannuksista, kustannustehokkuudesta ja vertaillaan muissa EU-maissa saatuja kokemuksia erilaisista ohjauskeinoista. Selvityksen perusteella harkitaan mahdollisia muutoksia jätelain tuottajavastuuta koskeviin säännöksiin. Järjestelmän tulisi kannustaa tuottajia jätteen vähentämiseen, uudelleenkäyttöön ja kierrätyskelpoisuuden parantamiseen. Myös pantin tai palautuspalkkion käyttöä talteenottoasteen parantamisen keinona on syytä arvioida.

Vastuutahot YM	Yhteistyötahot tuottajayhteisöt, PIR, sidosryhmät
-------------------	--

Lisäksi tavoitteen 6.3 toteuttamiseksi käytetään seuraavia ohjauskeinoja:

- Tuottajavastuujärjestelmien valvonnasta ja ohjauksesta vastaavien viranomaisen resursseja vahvistetaan.

Ongelmajätteitä koskevaa tuottajavastuun laajentamista on lisäksi esitetty Vaarallisten aineiden hallinta –teemassa (tavoite 3.2.).

Pakkausjätteitä koskevia ohjauskeinoja on esitetty myös kierrätysteeman alla (tavoite 2.4.).

7 Jäteosaamisen kehittäminen

Rajaus

VALTSUn jäteosaamisen teemassa tarkastellaan jätteiden synnyn ehkäisyn, jätteiden hyödyntämisen ja jätehuollon osaamista voimavarana ja mahdollisuutena. Tähän teemaan kuuluvat tavoitteet ja ohjaukset jätealan koulutuksen, tutkimuksen, informaation tuottamisen ja levittämisen edistämiseksi. Tässä luvussa myös esitetään toimenpiteitä alan tuotekehityksen, liiketoiminnan, viennin ja kansainvälisen yhteistyön edistämiseksi.

Jäteosaamisen kehittäminen ja jätealan liiketoiminnan edistäminen kuuluvat osaltaan yleisen teollisuus- ja teknologiapolitiikan sekä koulutus- ja tiedepolitiikan piiriin.

Tavoitteiden ja ohjauksetojen perustelut

Materiaalitehokkuutta edistävä tutkimus ja teknologian kehittäminen vaikuttavat ratkaisevasti Suomen teollisuuden kilpailukykyyn ja parantavat viennin mahdollisuuksia.

Materiaali- ja ekotehokkaiden tuotteiden ja palvelujen yritystoiminnan kehittymistä voidaan merkittävästi kannustaa oikein kohdistetuilla ja mitoitetuilla hallinnon ohjauksetoilla. Materiaalitehokkuusteemassa on esitetty uusia ohjauksetoja, joiden valmistelu ja toimeenpano edellyttävät riittävää tutkimus- ja kehityspanosta. Pienet ja keskisuuret yritykset tarvitsevat asiantuntija-apua jätehuollon ja materiaalitehokkuuden tason parantamiseksi.

Julkiset investoinnit, kehitysyhteistyöhankkeet ja muut valtioiden välisen yhteistyön hankkeet mahdollistavat suomalaisen jäteosaamisen siirron ja tarjoavat referenssejä myös osaamisen kaupalliseen vientiin.

Jättemäärien ja luonnonvarojen käytön tilastoinnissa ja kansainvälisessä vertailukelpoisuudessa on vielä merkittäviä puutteita. VALTSUn tavoitteiden indikaattorien sekä ohjauksetojen seurantajärjestelmän luominen on välttämätöntä, jotta VALTSUn vaikuttavuutta voidaan arvioida ja valittuja ohjauksetoja tarkistaa suunnitelmakauden aikana.

Tavoitteet ja ohjauskeinot:

7.1

Tavoite: Jätehuollon, kierrätyksen ja materiaalitehokkuuden liiketoiminta vahvistuu ja kansainvälistyy

7.1.1

Materiaalitehokkuuden teknologiaohjelma

Käynnistetään materiaali- ja energiätehokkuuden teknologiaohjelma. Ohjelmasta rahoitetaan paitsi prosessitekniistä tutkimusta myös ekotehokkaiden tuotteiden ja palvelujen tutkimusta, tuotekehitystä ja koetoimintaa.

Vastuutaho TEKES	Yhteistyötahot KTM, YM, SITRA, Suomen Akatemia, tutkimuslaitokset, yritykset
---------------------	--

7.1.2

Materiaalitehokkuuden edistämiskeinojen tutkimus ja kehittämistoiminta

Huolehditaan materiaalitehokkuuden ohjauskeinojen tutkimuksen ja kehittämisen riittävästä rahoituksesta.

Vastuutaho YM	Yhteistyötahot VM, Suomen Akatemia, tutkimuslaitokset
------------------	--

7.1.3

Palvelutoiminta pk-yritysten tueksi

Kehitetään jätehuollon ja materiaalitehokkuuden parantamiseen tähtäävää palvelutarjontaa pk-yrityksille. Tähän soveltuva malli voi olla eräiden TE-keskusten testaa- ma tuotteistettu asiantuntijapalvelu (Ecostart).

Vastuutaho TE-keskukset	Yhteistyötahot KTM, YM, yritykset, konsultit
----------------------------	---

Lisäksi tavoitteen 7.1 toteuttamiseksi käytetään seuraavia ohjauskeinoja:

- Kehitetään rahoitus- ja pääomasijoitusinstrumentteja jätealan referenssilaitosten toteuttamiseen ja vientiin.
- Osallistutaan eurooppalaisen ympäristöteknologian testausjärjestelmän kehittämiseen ja soveltamiseen Suomessa.
- Jatketaan jätehuollon ja jätteiden kierrätyksen tutkimuksen ja tuotteistamisen rahoitusta. Eräitä painopisteitä ovat teollisuuden ja kaivannaistuotannon suurten kaatopaikoille joutuvien jätevirtojen tuotteistaminen uusiomateriaaleiksi, kemi- kaalien uudelleenkäyttö ja kierrätys, teollisuuden lietteiden energiahyödyntämi- nen ja jättepohjaisten polttoaineiden tuotanto ja kaasutuspoltto.
- pk-yritysten neuvonnan kehittämisessä hyödynnetään kokemuksia mm. YTV:n Petra-jätevertailusta ja WWF:n Green Office neuvonnasta

- Jätehuollon ja ekotehokkuuden osaamisen siirtoa ja paikallista osaamista vahvistetaan Suomen kehitysyhteistyössä sekä ympäristöyhteistyössä EU:n ulkopuolisten kumppanuusmaiden kanssa.

7.2

Tavoite: Jätehuollon ja materiaalitehokkuuden seurantatiedon tuottamista ja laatua parannetaan

7.2.1

Jätetilastointi, luokitus ja tietokannat

Parannetaan Suomen VAHTI- tietojärjestelmän tiedon luotettavuutta, käyttäjäystävällisyyttä, kattavuutta ja saatavuutta hallinnon ulkopuolisille tahoille. Kehitetään jätteiden ja luonnonvarojen käytön tilinpitoa Finwaste-hankkeen pohjalta ja otetaan käyttöön tuotannon ja kulutuksen materiaalitehokkuutta mittaavia ja jätemäärien trendejä selittäviä käytännöllisiä indikaattoreita. Jatketaan työtä jäteluokituksen kehittämiseksi ja tulkinnan yhtenäistämiseksi EU:n piirissä ja kansainvälisesti.

Vastuutaho SYKE	Yhteistyötahot YM, Tilastokeskus, Thule-instituutti, AYK:t, jätelaitokset, muut jätteen käsittelijät,
--------------------	--

7.2.2

VALTSUn indikaattorit ja vaikuttavuuden seuranta

Organisoidaan VALTSUn tavoitteiden ja keskeisten ohjauskeinojen vaikutuksen ja vaikuttavuuden seuranta ja määrääjain tapahtuva raportointi.

Vastuutaho YM	Yhteistyötahot SYKE, AYK:t, Tilastokeskus, muut sidosryhmät
------------------	--

Lisäksi tavoitteen 7.2 toteuttamiseksi käytetään seuraavia ohjauskeinoja:

- Jätehuoltoa, materiaalitehokkuutta, ekologista tuotesuunnittelua ja luonnonvarojen kestävää käyttöä tukevaa koulutusainesta lisätään läpäisyperiaatteella erityisesti tekniikan, luonnonvara-alan sekä kauppatieteen koulutusohjelmiin sekä eri alojen täydennyskoulutukseen. Alan tutkijakoulutusta kehitetään yliopistojen yhteistyönä.
- Parannetaan luonnonvarojen kestäväen käytön tietopohjaa ja jätteiden synnyn ehkäisyn vaikutusten arviointia. Luodaan ja otetaan käyttöön tietokanta, jota voidaan käyttää hyödyksi mm. materiaalien ja tuotteiden elinkaaren aikaisten CO₂-päästöjen ja jätemäärien laskemisessa. Selvitetään myös jätteen keräilyä ja kuljetuksen ympäristövaikutuksia ja hyödynnetään tietoa kuljetusten optimoinnissa.

8 Jätteiden kansainväliset siirrot

Rajaus

Tässä teemassa tarkastellaan toimenpiteitä, joilla voidaan taata jätteiden tuonnin, viennin ja kauttakulkuun liittyvien riskien hallinta ja täyttää Suomen kansainväliset velvoitteet.

Tavoitteiden ja ohjauseinojen perustelut

Kierrätettävien jätteiden tuonti Suomeen jalostettavaksi on useiden merkittävien teollisuusyritysten toiminnan edellytys. Samaan aikaan kierrätyskelpoisten jätteiden vienti ulkomaille, mm. Kaukoitään kasvaa sellaisissa tapauksissa, joissa kierrätyksen toteutus edellyttää työvaltaisia menetelmiä. Eräiden ongelmajätteiden vienti on edelleenkin tarpeen, koska jätteen kertymät Suomessa eivät ole taloudellisen käsittelyn kannalta riittäviä. Jätteiden käsittelyn yhteistyö jatkuu Ruotsin ja Norjan vastaisilla raja-alueilla.

Sääntelyn tärkein tehtävä on estää vaarallisten jätteiden kulkeutuminen epäasialliseen käsittelyyn Suomessa tai ulkomailla, erityisesti kehitysmaissa.

Yksityiskohtaiset määräykset jätteiden kansainvälisistä siirroista annetaan valtioneuvoston asetuksella, joka muodostaa sitovan osan valtakunnallisesta jättesuunnitelmasta.

Tavoitteet ja ohjauseinot:

8.1

Tavoite: Jätteiden kansainväliset siirrot tapahtuvat valvotusti ja turvallisesti

8.1.1

Tehostetaan kansallista viranomaisyhteistyötä

Jatketaan ja kehitetään edelleen viranomaisyhteistyötä jättesiirtojen rajavalvonnassa. Myös ns. vihreiden jätteiden kuljetusten pistokokeen luonteista valvontaa lisätään, jotta voidaan ehkäistä tämän ilmoitusvelvollisuuden ulkopuolella olevien jätteen siirtojen väärinkäyttöä. Lisätään Suomen sisäistä jätteenkuljetusten valvontaa.

Vastuutaho
YM

Yhteistyötahot
SYKE, Tulli, satamalaitos, poliisi, AYK:t, Evira

8.1.2

Jäteluokituksen ja jätteen siirtoasetuksen tulkinnan yhtenäistäminen

Jatketaan työtä jäteluokituksen ja jätteen siirtoasetuksen tulkinnan yhtenäistämiseksi kansainvälisesti. Foorumeita ovat OECD, Baselin sopimuksen sihteeristön ja EU:n puitteissa tapahtuvat viranomaiskokoukset ja yhteisprojektit mm. IMPEL-TFS (implementation of EU legislation in transfrontier shipments of waste)

Vastuutaho
YM

Yhteistyötahot
UM, SYKE, Tilastokeskus

Lisäksi tavoitteen 8.1 toteuttamiseksi käytetään seuraavia ohjauskeinoja:

- Solmitaan tarvittaessa Ruotsin ja Norjan kanssa sopimukset raja-alueita koskevasta yhteistyöstä yhdyskuntajätteiden käsittelyssä .
- Suomalaista osaamista tarjotaan mm. Baltian maihin ja Suomen kehitysyhteistyön kumppanimaihin jätteiden valvontaa ja ongelmajätehuoltoa koskevissa asioissa.

9 Seuranta ja indikaattorit

VALTSUn hyväksymisen jälkeen laaditaan seurantaohjelma, johon sisältyvät indikaattorit sekä esitys ohjauskeinojen toteutumisen seuraamiseksi. Seurantaohjelman laatimiseen kuuluu esitettyjen indikaattorien lähtötason selvittäminen ja raportoinnista sopiminen yhteistyötahojen kanssa. Päävastuu seurantaohjelman laatimisesta on Suomen ympäristökeskuksella yhteistyössä ympäristöministeriön ja Tilastokeskuksen kanssa. Muita sidosryhmiä ovat esimerkiksi alueelliset ympäristökeskukset, Jätelaitosyhdistys, Kuntaliitto sekä kauppa- ja teollisuusministeriö.

Indikaattorit ovat mittareita VALTSUn tavoitteille. Indikaattoreita kehitetään ainakin kaikille keskeisille tavoitteille. Mahdollisimman paljon pyritään käyttämään hyödyksi jo olemassa olevia tiedonkeruujärjestelmiä. Osa indikaattoreista voi olla vuosittain seurattavia, osa määrävuosin seurattavia. Seurantaohjelmaa laadittaessa luodaan tietokanta, johon syötetään indikaattorien avulla seurattavien asioiden toteutumisen arvioinnissa tarvittavat perustiedot, jotka luovat seurannan lähtötason. Kunkin indikaattorin tai sen komponentin seuranta ja raportointi Sykelle sovitaan asianomaisen yhteistyötahon kanssa.

VALTSUssa esitetyt tavoitteet otetaan huomioon ja ohjauskeinot toteutetaan toimialavastuun mukaisesti. Kyseisestä ohjauskeinosta vastuussa oleva viranomainen on pääsääntöisesti myös vastuussa ohjauskeinon toteutumisen ja vaikuttavuuden seurannasta.

VALTSUssa ehdotettujen toimenpiteiden eli ohjauskeinojen toteutumisesta laaditaan vuonna 2010 seurantaraportti, jonka pohjalta suunnitelmaa päivitetään vuoden 2011 loppuun mennessä. Seurantaa varten teetetään tarvittaessa erillisiä tutkimuksia. Näiden tutkimusten aiheet, aikataulu, toteuttajataho ja rahoitus suunnitellaan seurantaohjelmassa. Suomen ympäristökeskus ja ympäristöministeriö seuraavat VALTSUn ohjauskeinojen toteutumista osana suunnitelman päivitystä.

Suunnitelman toteutumista seurataan eri toimialojen omien ympäristö- ja laatu-järjestelmien mukaisissa seurantaraporteissa.

Sekä seurantaohjelman laatimiseen, VALTSUn seurantaraportin tekemiseen että erillistutkimuksiin on varattava tarpeelliset resurssit sekä suunniteltava etukäteen mahdolliset tiedonhankinnan lisätarpeet.

10 Vertailu EU:n jätesuunnittelua koskeviin vaatimuksiin

Tässä luvussa kerrataan EU:n jätelainsäädännön jäsenmaiden jätesuunnittelulle asetamat vaatimukset ja osoitetaan VALTSUn kohdat, joissa näihin vaatimuksiin on pyritty vastaamaan.

Valtakunnallinen jätesuunnitelma

Jätteistä annettu EU:n direktiivi (442/75/ETY) edellyttää, että jäsenvaltioiden on laadittava valtakunnallinen jätesuunnitelma tai alueellisia jätesuunnitelmia, jotka kattavat valtakunnan alueen.

Suomen jätelaki (1072/93, 40§) edellyttää, että laaditaan sekä valtakunnallinen suunnitelma ympäristöministeriön johdolla että alueelliset jätesuunnitelmat ympäristökeskuksen toimesta. Jätesuunnitelmassa on EU-direktiivin mukaan esitettävä jätteitä ja jätehuollon nykytilaa koskevat tiedot sekä asetetut kehittämistavoitteet ja niiden saavuttamiseksi tarpeelliset toimet.

Ensimmäinen valtakunnallinen jätesuunnitelma (VALTSU) hyväksyttiin valtioneuvostossa 2.7.1998. Valtakunnallisen jätesuunnitelman tarkistus hyväksyttiin valtioneuvostossa 14.8.2002 ja se on voimassa 31.12.2005 saakka tai enintään kunnes uusi suunnitelma on tullut voimaan. Jätteiden kansainvälisiä siirtoja koskeva valtakunnallisen jätesuunnitelman osa voidaan määrätä sitovasti noudatettavaksi. VALTSUn sitova osa annettiin valtioneuvoston päätöksellä 495/1998.

Tässä julkaisussa esitetty valtakunnallinen jätesuunnitelma korvaa edellisen jätesuunnitelman, kun valtioneuvosto on sen hyväksynyt. Samalla valtioneuvosto antaa myös uuden asetuksen jätteiden kansainvälisistä siirroista, joka muodostaa VALTSUn ns. sitovan osan. Tässä päätöksessä otetaan huomioon EU:n jätteesiirtoasetuksessa tapahtuneet muutokset (EY 1013/2006).

Työryhmä ehdottaa, että VALTSUn toimeenpanon edistämiseksi laaditaan alueellisten ympäristökeskusten johdolla alueelliset jätesuunnitelmat (ALSUt). Työryhmä on laatinut ehdotuksen ALSUjen rakenteesta, painopisteistä ja työn organisoinnista erillisessä muistiossa YM:lle.

VALTSUn taustaraportissa on esitetty yhteenveto jätemäärissä tapahtuneista muutoksista sekä esitetty skenaarioita jätehuollon infrastruktuurissa tapahtuvista muutoksista vuoteen 2016 mennessä.

Jätteen synnyn ehkäisyn suunnitelma

EU:n ehdotettu uusi jätetuedirektiivi (COM (2005) 667 final) edellyttää, että jäsenvaltiot laativat jätteen synnyn ehkäisyn suunnitelmia, joko erillisinä tai integroituna

jättesuunnitelmaan tai muuhun ympäristöpoliittiseen ohjelmaan. Yksityiskohtaiset vaatimukset tämän suunnitelman sisällöstä eivät vielä ole tiedossa¹².

VALTSUssa on luvussa Tuotannon ja kulutuksen materiaalitehokkuus esitetty ehdotus Suomen jätteen synnyn ehkäisyn suunnitelmaksi. Jätteiden haitallisuuden ehkäisyyn liittyviä ohjauskeinoja on esitetty myös luvussa Vaarallisten aineiden hallinta. EU:n jättepuitedirektiiviin mukaan jätteen ehkäisy (waste prevention) käsittää myös jätteen haitallisuuden ehkäisyn. Jätteen synnyn ehkäisyä tutkimuksen, koulutuksen ja teknologiapolitiikan näkökulmasta tarkastellaan myös jättesaamisteemassa.

Jätteen synnyn ehkäisyä koskevia aikaisempia tavoitteita, niiden toteutumista ja yhtymäkohtia kestävän tuotannon ja kulutuksen strategioihin on tarkasteltu VALTSUn taustaraportissa.

Vaarallisten jätteiden kuljetusta ja käsittelyä koskevat suunnitelmat

EU:n vaarallisista jätteistä annettu direktiivi (91/689/ETY, 6§) edellyttää että jäsenvaltiot laativat ”joko erillisinä tai osana yleisiä jätehuoltosuunnitelmia vaarallisten jätteiden kuljetusta ja käsittelyä koskevat suunnitelmat ...”.

VALTSUssa on luvussa 3 esitetty ”Tavoite 3.2. Tehostetaan ongelmajätteiden talteenottoa ja hyödyntämistä”. Sen alla on esitetty ongelmajätehuoltoa koskevat ohjauskeinot. Ongelmajätteiden ehkäisyä koskevat ohjauskeinot sisältyvät tavoitteen 3.1. ”ehkäistään jätteiden haitallisuutta” alle. Jätteiden kansainvälisiä siirtoja tarkastellaan luvussa 8. Siinä esitetyt ohjauskeinot koskevat erityisesti ongelmajätteitä.

VALTSUn taustaraportissa on esitetty tiedot edellisen VALTSUn ongelmajätteitä koskevista tavoitteista, nykytilasta ja käsittelylaitosten lukumäärästä.

Suunnitelma pakkauksista ja pakkausjätteistä huolehtimiseksi

EU:n pakkauksia ja pakkausjätteitä koskeva direktiivi 94/62/ETY edellyttää että jätehuoltosuunnitelmiin sisällytetään erityinen luku pakkauksista ja pakkausjätteistä huolehtimisesta (§14).

Pakkauksia ja pakkausjätteitä koskevia toimenpiteitä on tarkasteltu tavoitteen 2.4. ”Pakkausten kierrätystä ja uudelleenkäyttöä tehostetaan” alla. Tuottajavastuuta koskevia asioita on yleisesti käsitelty myös tavoitteen 6.3. alla. Pakkausjätteen ehkäisyyn vaikuttavat myös materiaalitehokkuusteeman alla esitetyt ohjauskeinot.

Pakkausdirektiivissä asetettuja tavoitteita ja nykytilannetta niiden saavuttamisessa tarkastellaan VALTSUn taustaraportissa.

EU:n lainsäädännön asettamien määrällisten tavoitteiden saavuttaminen

Määrällisiä tavoitteita tiettyjen jätelajien käsittelylle on EU-lainsäädännössä asetettu biohajoavien jätteiden kaatopaikkakäsittelylle, pakkausjätteiden hyödyntämiselle ja kierrätykselle sekä eräiden muiden tuottajavastuun piiriin kuuluvien jätelajien hyödyntämiselle.

VALTSUssa esitettyjen toimenpiteiden arvioidaan olevan riittäviä näiden tavoitteiden saavuttamiseksi määräaikaan mennessä. Toteutuneiden muutosten riittävyttä on tarpeen tarkastella viimeistään vuoden 2010 loppuun mennessä ja arvioinnin perusteella harkita tarvittavia tehostamistoimia.

¹² luonnos 31.10.2006 jättepuitedirektiiviksi

11 Käytetyt käsitteet ja lyhenteet

Tässä mietinnössä on käytetty seuraavia lyhenteitä

ALSU	alueellinen jätesuunnitelma
AYK	alueellinen ympäristökeskus
BAT	Paras käyttökelpoinen teknologia (best available technique)
BREF	Parhaan teknologian referenssijulkaisu
CEN	Euroopan standardisointikomitea (ransk. Comité Européen de Normalisation)
EK	elinkeinoelämän keskusliitto
EuP-direktiivi	Energiaa kuluttavia laitteita koskeva direktiivi (energy using products)
EVIRA	Elintarvikevalvontavirasto
EYTI	Euroopan yhteisön tuomioistuin
JSE	jätteen synnyn ehkäisy
KTM	kauppa- ja teollisuusministeriö
KULTU	Kestävän kulutuksen ja tuotannon toimikunta
LM	liikenne- ja viestintäministeriö
MMM	maa- ja metsätalousministeriö
OECD	30 teollistuneen maan yhteistyöorganisaatio (Organisation for Economic Co-operation and Development)
PIR	Pirkanmaan ympäristökeskus
REF	Kierrätyspolttoaine (recovered fuel), enenevästi käytetään myös lyhennettä SRF (solid recovered fuel).
SITRA	Suomen itsenäisyyden juhluvuoden rahasto
SLL	Suomen luonnonsuojeluliitto
STM	sosiaali- ja terveysministeriö
STTV	Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus
SYKE	Suomen ympäristökeskus
TM	työministeriö
VALTSU	valtakunnallinen jätesuunnitelma
VM	valtiovarainministeriö
YM	ympäristöministeriö

Tässä mietinnössä on käytetty seuraavia jätealaan liittyviä käsitteitä

Käsite	Tarkoitus	Englanninkielinen vastine
Ekotehokkuus	Tässä raportissa ekotehokkuus-termillä tarkoitetaan tuotteen tai toiminnan aiheuttamaa ympäristön kokonaisrasitusta tuotettua yksikköä kohden. Ekotehokkuus muodostuu siis materiaalitehokkuudesta sekä käytettyjen materiaalien elinkaaren ympäristöhaittojen minimoinnista.	Eco-efficiency
Hyödyntäminen	Toiminta, jonka tarkoituksena on ottaa talteen ja käyttöön jätteen sisältämä aine tai energia. Hyödyntämistä on soveltuvin osin kaikki jäteasetuksen 1390/1993 liitteessä 5 tarkoitettu toiminta. (Jätelaki 1072/1993 ja VNp 962/1997) Kierrätys on siis hyödyntämistä. Jätteen poltto ilman energian talteenottoa ei ole hyödyntämistä. Energiahyödyntäminen voi tapahtua mm. jätettä polttamalla tai kaasuttamalla tai tuottamalla jätteestä biokaasua tai nestemäisiä polttoaineita. Tosin EYTI:n tulkinnan mukaan jätteen polttoa laitoksessa, joka on rakennettu jätteen loppukäsittelyä varten ei lueta hyödyntämiseksi, vaikka energiaa otettaisiin talteen.	Recovery
Indikaattori	Mittari, joka kuvaa asetetun tavoitteen saavuttamista tai muutosta mitattavassa ilmiössä. Indikaattori on usein suhdeluku, joka esimerkiksi kuvaa jätteen määrää suhteessa tuotannon määrään.	Indicator
Jäte	Jäte on jätelain mukaan aine tai esine, jonka sen haltija on poistanut tai aikoo poistaa käytöstä taikka on velvollinen poistamaan käytöstä. Tässä raportissa jätekäsitettä käytetään aina jätelain tarkoittamalla tavalla.	Waste
Jätehierarkia	Termillä tarkoitetaan jättepolitiikassa asetettua suosituimmuusjärjestystä, jonka mukaan ensisijaisesti pyritään ehkäisemään jätettä, seuraavaksi parasta on uudelleenkäyttö, sitten kierrätys, energiahyödyntäminen ja loppukäsittely.	Waste hierarchy
Jätteenpolttolaitos	Tässä raportissa termiä käytetään polttolaitoksesta, joka on suunniteltu käyttämään polttoaineena pelkästään tai pääosin jätettä. Polttolaitoksessa voidaan ottaa talteen jätteen sisältämä energia, jolloin – tietyin ehdoin - kyse on jätteen hyödyntämisestä.	Waste incinerator
Jätteen synnyn ehkäisy	Termillä tarkoitetaan toimia, joilla vähennetään tai kokonaan ehkäistään jätteen syntyminen. Jätteen kierrätys tai hyödyntäminen syntypaikalla ei ole jätteen synnyn ehkäisyä. EU-terminologiassa "waste prevention" kattaa usein myös jätteen haitallisuuden ennaltaehkäisyyn. Tässä dokumentissa jätteen synnyn ehkäisyn sijasta käytetään pääsääntöisesti käsitettä materiaalitehokkuuden parantaminen.	Waste prevention
Kierrätys	Jätteiden käsittely tuotantoprosessissa niiden palauttamiseksi alkuperäiseen tehtäväänsä tai muuhun tarkoitukseen, mukaan lukien orgaaninen kierrätys, mutta ei energiahyödyntämistä (SFS-EN 13193). Orgaanista kierrätystä on mm. kompostointi ja mädätys siten, että tuloksena saadaan stabiloituja orgaanisia maanparannusaineita. Tässä raportissa tuotannon hävikin palauttaminen välittömästi tuotannon raaka-aineeksi ilman erillistä käsittelyprosessia luetaan materiaalitehokkuuden piiriin.	Recycling

Loppukäsittely	Tässä raportissa loppukäsittely-termiä käytetään jätteen asianmukaista loppusijoitusta kaatopaikalle tai polttoa – vastakohtana hyödyntämiselle. EU:n jätelainsäädännön suomennoksessa tästä käytetään nimitystä “jättees-tä huolehtiminen”	Disposal
Materiaalitehokkuus	Materiaalitehokkuudella tarkoitetaan luonnonvarojen käyttöä lopputuoteyksikköä, tuotannon arvoa tai muuta tuotettua yksikköä kohden. Tässä raportissa materiaalitehokkuutta käytetään terminä, joka kattaa jätteen synnyn ehkäisyä edistävät toimet.	Material efficiency Resource efficiency Waste Prevention
Ohjauskeino	Termiä käytetään julkisen vallan toimenpiteistä, joilla ohjataan jätteen tuottajia ja käsittelijöitä. Ohjauskeinot voivat olla hallinnollisia (kuten luvat, lait ja määräykset) taloudellisia (verot, maksut, tuet) tai informatiivisia (neuvonta, merkinnät yms).	Policy instrument Policy incentive Intervention
Ongelmajäte	Tässä raportissa käytetään tätä jätelain määrittelemää käsitettä, vaikka kansainvälisen käytännön mukaan voitaisiin puhua vaarallisesta jätteestä.	Hazardous waste
Rinnakkaispoltto	Tässä raportissa rinnakkaispoltto-termiä käytetään polttolaitoksesta, jossa pääosa polttoaineesta on muuta kuin jätettä.	Co-incineration of waste
Tuottajavastuu	Termiä käytetään jätelainsäädännössä määritellystä, yleensä tuotteen valmistajalle tai maahantuojalle määrätystä velvollisuudesta ottaa takaisin tuotteesta syntynyt jäte ja järjestää sen jätehuolto. Organisaatioita, joille yksittäiset tuottajat ovat siirtäneet velvoitteensa kutsutaan tuottajavastuuyhteisöiksi.	(extended) producers responsibility (EPR)
Tuottajayhteisö	Tietyn tuoteryhmän tuottajaryitysten tai maahantuojien muodostama rekisteröity organisaatio, jonka tehtäväksi sen jäsenet ovat antaneet huolehtia käytöstä poistettujen tuotteiden jätehuollosta ja hyödyntämisestä.	EPR organisation
Uudelleenkäyttö	Kaikki ne toimet, joilla tuote (jäte) tai sen osa käytetään sellaisenaan uudelleen. Tyypillisiä esimerkkejä ovat pakkauksen uudelleentäyttö, kuormalavan uudelleenkäyttö ja kodinkoneen korjaus uudelleen käyttökelpoiseksi. Tässä raportissa uudelleenkäyttö sisältyy materiaalitehokkuuden käsitteeseen eli on osa jätteen synnyn ehkäisyä. EU-lainsäädännössä puhutaan myös jätteen uudelleenkäytöstä.	Re-use
Uusiomateriaali	Uusiomateriaali on jätteestä valmistettu materiaali tai jatkojalostuksen raaka-aine. Tässä raportissa uusio-materiaali-käsitettä käytetään tuotteesta, joka täyttää selvästi määritellyt laatu- ja ympäristökelpoisuusvaatimukset, riippumatta siitä onko se edelleen jäte-käsitteen piirissä vai ei.	Recycled material Waste derived product
Jätehuolto	Tässä raportissa jätehuolto-termiä käytetään yleiskielen tapaan nimityksenä jätteen keräilyn, kuljetuksen, hyödyntämisen ja loppukäsittelyn muodostamalle ketjulle tai sen osalle. Jätehuolto voi olla myös omatoimista, kiinteistökohtaista toimintaa.	Waste management
Vaarallinen aine	Tässä raportissa käytetään vaarallinen aine –termiä yleisnimityksenä sekä luonnon aineille että ihmisen tuottamille vaarallisille kemikaaleille. Vaaralliset aineet voivat kemikaalilainsäädännön mukaan olla myrkyllisiä, haitallisia tai niihin voi liittyä jokin muu vaaraominaisuus. Jätteen yhteydessä käytetään kuitenkin jätelain mukaisesti termiä jätteen haitallisuus.	Hazardous substance

Liite I Valtsun ja alueellisten jätesuunnitelmien yhteensovittaminen

Johdanto

Jätelain (1072/93) 40 § mukaan alueellisten ympäristökeskusten on laadittava alueellinen jätesuunnitelma jätelain ja sen nojalla säädettyjen tehtävien hoitamiseksi ja kehittämiseksi. Jätesuunnitelmassa on esitettävä jätteitä ja jätehuollon nykytilaa koskevat tiedot sekä asetetut kehittämistavoitteet - valtakunnalliset ja alueelliset - ja niiden saavuttamiseksi tarpeelliset toimet. EU:n jätepuitedirektiivissä (75/442/ETY) ja sen uudistusehdotuksessa (KOM (2005) 667 lopullinen) edellytetään joko yhtä valtakunnallista suunnitelmaa tai alueellisia suunnitelmia, jotka yhdessä kattavat koko maan. Direktiiviehdotuksen mukaan suunnitelmat on päivitettävä viiden vuoden välein.

Edelliset alueelliset jätesuunnitelmat laadittiin vuosina 1996-1997. Suomen ympäristökeskus asetti 13.2.1998 työryhmän, jonka tehtävänä oli yhtenäistää alueellisten jätesuunnitelmien seuranta. Työryhmä ehdotti oppaassaan, että alueellisten jätesuunnitelmien seurantaraporttien laatiminen ja tarkistaminen toteutettaisiin vuonna 2001 yhtä aikaa valtakunnallisen jätesuunnitelman kanssa.¹³ Käytännössä alueellisten jätesuunnitelmien tarkistus tehtiin vuosina 2001 – 2004. Jätesuunnitelmat tarkistuksineen on notifioitu Euroopan Komissiolle.

1.6.2005 tuli voimaan ns. SOVA-laki, laki viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista¹⁴. Lain tavoitteena on helpottaa ympäristönäkökohtien huomioon ottamista aiempaa paremmin suunnitelmien ja ohjelmien valmistelun alkuvaiheessa. SOVA-menettely lisää tiedonsaantia viranomaisten suunnitelmista ja mahdollisuuksia osallistua niiden valmisteluun. SOVA-lain mukaan alueellisista jätesuunnitelmista tulee tehdä määrämuotoinen ympäristöarviointi. Ympäristöministeriön tuella toteutetaan v. 2006-2007 Kainuun (KAI) ja Pohjois-Pohjanmaan (PPO) ympäristökeskusten alueella pilottihanke, jonka tavoitteena on yhtenäistää alueellisen jätesuunnitelman ja sen vaikutusten arvioinnin valmistelukäytäntöä ja kehittää työkaluja vaikuttavuuden arviointiin.

VALTSU-työryhmän toimeksiannon mukaan yksi sen tehtävistä on ”tarpeen mukaan sovittaa yhteen valtakunnallisen ja alueellisten jätesuunnitelmien laatimista”. Tätä varten työryhmän sihteeristö on järjestänyt mm. kaksi ALSU-työkokousta, kerännyt ja analysoinut aluekeskusten mielipiteitä kirjallisen kyselyn avulla, osallistunut alueellisiin ALSU-tapaamisiin, hankkinut palautetta ALSUa koskeviin ehdotusluonnoksiin sekä esitellyt asiaa aluekeskusten johtajien tapaamisessa. Saatu palaute on painokkaasti otettu huomioon.

13 Yli-Kauppila, H. & Rainio, K. 2000. Alueellisten jätesuunnitelmien seuranta. Jätesuunnitelmien seurantaraportin ehdotus. Suomen ympäristökeskuksen moniste 192. Suomen ympäristökeskus.

14 Laki viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista (200/2005), Valtioneuvoston asetus viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista (347/2005)

ALSUn laatiminen on aluekeskuksen lakisääteinen tehtävä. Sen ajoituksesta ja laatimisessa tarvittavissa voimavaroista sovitaan aluekeskuksen ja YM:n välisissä tulosneuvotteluissa.

ALSUt ovat keskeinen työväline useiden VALTSUn tavoitteiden toimeenpanemisessa.

VALTSUn ja ALSUjen työnjako

Valtakunnallinen jätesuunnitelma sisältää jätepolitiikan strategiset linjaukset ja tavoitteet sekä julkisen vallan ohjaukseen ja toimenpiteet, joilla tavoitteisiin pyritään. VALTSUssa ei käsitellä yksittäisiä investointihankkeita, kehittämishankkeita tai muita käytännön toimenpiteitä, vaan luodaan puitteet jätealan kentän toimijoille.

Alueellinen jätesuunnitelma on lähempänä käytännön kenttää. Sen avulla pyritään vaikuttamaan alueellisiin ratkaisuihin siten, että ne edistävät valtakunnallisia tavoitteita. ALSUjen toimenpide-esitykset voivat olla yksilöidympiä ja toiminnallisia.

ALSUn painopisteet

Edelliseltä ALSU-kierrokselta on näyttöä siitä, että aluekeskuksen toiminnalla on voitu merkittävästi edistää jätehuollon tavoitteita, mm. hyötykäyttöä ja kaatopaikkojen vähentämistä. ALSUilla pitää olla jatkossakin selkeitä, alueellisia painopisteitä. Monet VALTSUn tavoitteista edellyttävät alueellista toimeenpanoa.

ALSUn ei tarvitse kattaa koko jätehuollon kenttää. On tehokkaampaa, että kullakin ALSU-kierroksella valitaan vain rajallinen määrä, esim. 3-10 kehittämistavoitetta, joihin paikalliset organisaatiot voivat olennaisesti vaikuttaa. Pääosa näistä kehittämiskohteista perustuisi VALTSUn tavoitteisiin. Oheisessa taulukossa on lueteltu VALTSUsta johdettuja kehittämistavoitteita, joiden toteuttamisessa ALSUilla voi olla merkittävä rooli. Yksittäisen aluekeskuksen resurssit todennäköisesti riittävät vain muutaman asiakokonaisuuden edistämiseen. Painopisteiden luettelo ei ole tyhjentävä, vaan esimerkin luonteinen.

Päämäärä	Mahdollisia painopisteitä alueellisesti
Materiaalitehokkuus	<ul style="list-style-type: none"> • Teollisuustuotannon ja rakentamisen materiaalitehokkuuden edistäminen, • Vaikuttaminen julkisten hankintojen materiaalitehokkuuteen
Kierrätyksen edistäminen	<ul style="list-style-type: none"> • Uusiomateriaalien käytön edistäminen • Kierrätysliiketoiminnan edistäminen
Vaarallisten aineiden hallinta	<ul style="list-style-type: none"> • Eräiden vaarallisten aineiden käytön vähentäminen tuotannossa • Pilaantuneen maan kohteiden kunnostus ja syntyneen jätteen käsittely
Jätehuollon ilmastovaikutusten minimointi	<ul style="list-style-type: none"> • Biohajoavan jätteen ohjaaminen pois kaatopaikoilta hyödyntämiseen • Kaatopaikkakaasun talteenoton tehostaminen • Jätteiden energiakäytön edistäminen ja mitoituksen optimointi • Lannan käsittelyn kehittäminen

Jätteiden käsittelyn terveys- ja ympäristöhaittojen minimointi	<ul style="list-style-type: none"> • Jätteen käsittely- ja hyödyntämlaitosten päästöt ja työsuojelu • Lietteiden jätehuolto, mukaan lukien haja-asutuksen lietteet • Erityisjätteiden alueellinen jätehuolto, mm. eläinperäiset erityisjätteet, terveydenhuollon erityisjätteet • Tuhkan, erityisesti jätteen polton tuhkan käsittely ja mahdollinen hyödyntäminen • Haja-asutuksen jätehuollon palvelutaso ja kustannustehokkuus • Roskaantumisen torjunta
Jätehuollon organisointi	<ul style="list-style-type: none"> • Jättemaksujen kannustavuus • Alueellinen yhteistyö keräilyssä ja hyödyntämisessä • Tuottajavastuuyhteisöjen ja kuntien jätehuollon yhteensovittaminen • Jätesektorin valvonnan kehittäminen • Poikkeustilanteiden jätehuoltoon varautuminen
Jäteosaamisen kehittäminen	<ul style="list-style-type: none"> • Jäteinformaation ja kestävän kulutuksen informaation tuottaminen ja neuvonta • Jätetilastoinnin kehittäminen

ALSUn ytimenä on kehittämiskohteiden ja tavoitteiden valinta, toimintavaihtoehtojen analyysi ja ympäristövaikutusten arviointi sekä toimenpideohjelma, johon laatimisprosessin aikana keskeiset vaikuttajat mahdollisuuksien mukaan sitoutuvat.

ALSUjen minimisisältö

ALSUjen sisällön ja esitystavan yhtenäistäminen ei ole välttämätöntä. ALSU voidaan myös julkaista pelkästään nettiversiona. EU ei aseta alueellisille jättesuunnitelmille mitään määrämuotoisuusvaatimuksia. Suunnitteluvaihtoehdot jättepuitedirektiivissä täytetään Suomen tapauksessa valtakunnallisen jättesuunnitelman ja alueellisten suunnitelmien muodostamalla kokonaisuudella.

ALSU voi sisältyä muuhun, laajempaan aluekeskuksen tuottamaan ohjelmakokonaisuuteen, kuten alueelliseen ympäristöohjelmaan tai ympäristöstrategiaan. ALSU voi muodostua yhdestä tai useammasta suunnitelmadokumentista ja ympäristöselostuksesta.

Jätehuollon käsittely- ja hyödyntämiskapasiteetin mitoitus sekä jätehuollon alue- ja kuntatasaavuudessa ovat aiheita, joita tulee tarkastella kaikissa ALSUissa. Kaikissa ALSUissa on otettava huomioon myös VALTSUn tavoitteet kierrätyksen ja materiaalitehokkuuden edistämiseksi.

Toimenpiteistä voidaan nimetä muutama kärkihanke, joita pyritään sisällyttämään mm. maakuntaohjelmaan. Aluevarauksia edellyttävät jätehuollon laitoshankkeet otetaan huomioon vaikutettaessa maakuntakaavaan.

ALSUn nykytila-osassa kuvataan tiivistetysti alueelliset, jätteiden määrään ja laatuun vaikuttavat keskeiset tekijät sekä havaitut merkittävät ongelmat ja kehittämistarpeet. Katsauksessa tai sen liitteissä esitetään myös yhteenveto merkittävistä jätteen käsittelystä ja hyödyntämisestä harjoittavista laitoksista ja vireillä olevista hankkeista.

Tavoite-osan sisällöstä suositellaan, että ALSU heijastelisi VALTSUssa määriteltyjä teemoja ja valtakunnallisia tavoitteita, mutta yksittäisen ALSUn kehittämiskohteet ja tavoitteet voivat vaihdella eri alueilla. Monia tavoitteita voidaan edistää läpäisyperiaatteella esimerkiksi lupahallinnon normaalissa toiminnassa, jolloin niitä ei välttämättä tarvitse mainita ALSUssa. ALSUjen tavoitteet voivat olla VALTSUa käytännölläisempiä ja niiden yhteydessä voidaan nimetä yksilöidymminkin konkreettisia toimenpiteitä, kohderyhmiä ja vastuutahoja.

VALTSUn skenaariossa (ks. Valtakunnallinen jätesuunnitelma vuoteen 2016: Taustaraportti) esitettyjä koko valtakuntaa koskevia määrällisiä prosenttilukuja ei voi soveltaa koskemaan kaikkia alueita. Esimerkiksi suurissa asutuskeskuksissa ja niiden lähialueilla on mahdollista saavuttaa valtakunnallisia keskiarvoja korkeampia hyödynnysasteita, kun taas harvaan asutuilla alueilla ja alueilla, joilla ei ole tarvittavaa jätehuollon infrastruktuuria ei valtakunnallisia keskiarvoja ole mahdollista saavuttaa.

ALSUn laatiminen vuorovaikutteisena prosessina

ALSUn laatimisen prosessi on nähtävä ohjauskeinona sinänsä. Laatiminen ehdotetaan toteutettavaksi siten, että työtä ohjaa ohjausryhmä tai neuvottelukunta, jossa on edustettuna keskeiset intressiryhmät ja kansalaisjärjestöt.

Alueellisella suunnitteluprosessilla voidaan edistää kunnallisten ja yksityisten jäteyhtiöiden, jätteen hyödyntäjien sekä tuottajavastuuyhteisöjen jätehuoltotoiminnan yhteensovittamista.

On myös havaittu, että kansalaisten ja kansalaisjärjestöjen vaikutusmahdollisuudet jätehuollon strategiaan valintoihin eivät toteudu laitospöytäkirjojen yva-prosessien kautta. ALSUn vaikutusten arviointi voisi tarjota foorumin strategisten kysymysten käsittelyyn.

Suunnitelman vaikutusten arvioinnin hallittavuuden vuoksi on suositeltavaa, että prosessin ensimmäisessä vaiheessa valitaan ne keskeiset strategiset kysymykset, joihin SOVAssa keskitytään. Kysymykset olisivat sellaisia, joihin liittyy eri intressiryhmien voimakkaita mielipide-eroja tai koettuja uhkia. Vaikutusten arvioinnin teemoista laaditaan kaksi tai useampia vaihtoehtoisia toimintalinjaa, joiden vaikutuksia ympäristöselostuksessa kuvataan. Valitut teemat liittyvät pääosin edellä mainittuihin ALSUn painopisteisiin.

Onnistunut ALSUn vaikutusten arviointi lisää kansalaisten tietoa jätehuollon linjavaihtojen syistä, vaikutuksista ja kustannuksista. Vaikutusten arviointi menettely on myös vaikuttamista ja valistamista. Menettely tukee ja keventää mm. kuntien ja jätelaitosten strategioiden vaikutusten arviointia. VALTSUssa esitetään niiden laatimisen ja vaikutusten arvioinnin sovittamista yhteen ALSUn kanssa – mikäli se on ajoitukseksi mahdollista.

Vaikutusten arviointi vähentää tarvetta kiistellä strategisista valinnoista yksittäisten laitosten YVAN ja lupakäsittelyn yhteydessä. SOVAlla saattaa olla vaikutuksia vähentävä vaikutus, kun yksittäisen laitoksen tarvetta voidaan perustella siihen viittaamalla ja vaikutusten arvioinnin menetelmiä yhtenäistetään.

SOVA-laki edellyttää alueellisten jätesuunnitelmien vaikutusten arvioinnilta määrämuotoista ympäristöselostusta. Vaikutusten arvioinnissa ja intressiryhmien kuulemisessa käytetyt menettelyt kuvataan, esitetään tulokset vaihtoehtojen vertailusta ja siitä tehdyt johtopäätökset.

VALTSUn SOVA-menettely tuottaa aineistoa ja kokemusta menettelytavoista, jota voidaan soveltaa alueellisten jätesuunnitelmien vaikutusten arviointiin.

Oulun läänissä toteutettava pilot-SOVA tuottaa kokemuksia ALSUjen vaikutusten arvioinnin prosessista ja menetelmistä sekä ideoita intressiryhmien osallistumisen käytännöistä.

Aluekeskusten yhteistyö ALSUjen laatimisessa

Tiettyjen teemojen tai jätevirtojen käsittelyn osalta aluekeskusten on syytä tehdä yhteistyötä naapurialueiden kanssa. Esimerkiksi yhdyskuntajätteiden energiakäytön tarpeiden arviointi tai muu käsittely- ja hyödyntämiskapasiteetin riittävyden arviointi edellyttää laajojen jätehuollon toiminta-alueiden tarkastelua. Yhden alue-

keskuksen toiminta-alue on tähän yleensä liian suppea. Valtakunnan raja-alueilla voi olla tarpeen ottaa huomioon myös rajan ylittävän yhteistyön järjestäminen.

Muiden teemojen osalta suositellaan temaattista yhteistyötä, jota voidaan tehdä muidenkin kuin naapurialueiden välillä. Yhdistävänä tekijänä voi olla esimerkiksi tietyn teollisuustoimialan painottuminen näiden aluekeskusten alueelle.

Päällekkäisen työn välttämiseksi kunkin aluekeskuksen ja SYKEN ALSU-yhdys henkilön tehtävänä on välittää toisilleen tietoa kullakin alueella ALSUihin valituista teemoista ja laadittavista selvityksistä.

Alueellisesti voidaan sopia, että yksi aluekeskuksista toimii ”yhteensovittavana aluekeskuksena”, joka siis koordinoi työnjakoa ja SOVA-kuulemisten järjestämistä ja sisältöä.

ALSUjen toimeenpano

Ohjauskeinoja, joita ALSUssa asetettujen tavoitteiden toteuttamiseksi alueellisesti on käytettävissä ovat mm:

- Jätelain valvontatoiminta
- Ympäristölupien ehdot, selvitysveloitteet ja valvonta
- Lausunnot, yva- ja SOVA-prosesseihin vaikuttaminen
- Vaikuttaminen maankäytön suunnitteluun, maakuntaohjelmaan ja muihin viranomaissuunnitelmiin
- Vaikuttaminen kuntien jätehuolto- ja ympäristönsuojelumääräyksiin
- Vaikuttaminen kuntien sekä jätelaitosten strategioihin ja suunnitelmiin
- Alueelliset kehittämishankkeet, EU-rahoitus
- Viranomaisyhteistyö, myös hallintorajojen yli
- Sidosryhmätapaamiset, pyöreän pöydän neuvottelut
- Kampanjat, informaation tuottaminen ja levittäminen, yhteistyö kuntien ja median kanssa

Joidenkin kehittämisteemojen rahoitus voidaan turvata muokkaamalla ne projekti- rahoituksen edellyttämään muotoon ja organisoimalla rahoituksen hakeminen mm. maakuntaliitoilta.

Ohjauskeinoilla ei tarkoiteta pelkästään aluekeskuksen vastuulla olevia toimenpiteitä, vaan ALSUn laatimisen prosessissa pitäisi myös muiden valtion aluehallinnon viranomaisten, kuntien ja yksityisten intressitahojen sitoutua niihin tavoitteisiin, jotka kuuluvat kunkin vastuualueelle.

Tietotarpeet VALTSUn ja ALSUjen toimeenpanon seurannassa

Suuri osa ALSUjen laatimisen työpanoksesta on aikaisemmilla kierroksilla kulunut alueelliseen jätevirtojen selvittämiseen. Jatkossa on tarkoitus, että ALSUjen valmistelua kevennetään tältä osin huomattavasti. Selvillä olo ympäristövaikutuksiltaan keskeisistä tai ongelmallisista jätevirroista ja jätteen tuottajista sekä luonnonvarojen käytön kannalta merkittävistä muista materiaalivirroista on kuitenkin tarpeen alueellisten painopisteiden valitsemiseksi ja vaikuttamisen kohderyhmän tunnistamiseksi.

VALTSUn toimeenpano ei edellytä kattavien alueellisten jätetietojen keräämistä aluekeskuksilta. VALTSUn laatiminen ja toteutumisen seuranta perustuu valtakunnallisiin tilastoihin, jotka toimittaa Tilastokeskus, Pirkanmaan ympäristökeskus tai muu valtakunnallinen taho. Valtioneuvoston päätös kaatopaikoista (202/2006) mukaisesti aluekeskukset ja SYKE ovat vastuussa biohajoavien jätteiden käsittelyä ja hyödyntämistä koskevien tietojen vuosittaisesta raportoinnista. Näitä tietoja käytetään hyväksi myös ALSUjen ja VALTSUn tavoitteiden seurannassa.

Tilastokeskuksen toimittamat viralliset jätetilastot perustuvat suurelta osin ympäristöhallinnon VAHTI-tietojärjestelmään. VAHTI-tietojen luotettavuus on näin ollen tärkeä valtakunnallinen tarve, jonka täyttäminen suurelta osin riippuu aluekeskusten panoksesta järjestelmään syötettävän tiedon laadunvarmennukseen. Tämä ei kuitenkaan ole erityisesti ALSUn laatimiseen liittyvä velvoite, vaan pysyvä kehittämis- ja ylläpitotehtävä.

ALSUn yksi merkittävä funktio on edistää tiedonvaihtoa jätehuollon infraan kuuluvista investointisuunnitelmista. Tämän vuoksi on suositeltavaa, että ALSUn laatimisen yhteydessä päivitetään ja vaihdetaan viranomaisten kesken informaatiota luvitetuista sekä lupa- ja YVA-vaiheessa olevista jätteen käsittely- ja hyödyntämislaitoksista. Tämä koskee erityisesti jätteen energiahyödyntämistä, jonka ylimitoituksesta saattaisi aiheutua haittaa jätehierarkian toteutumiselle, kansantaloudellisten kustannusten lisäksi. SYKE koordinoi tätä koskevan tiedon keräämistä.

Ajantasaista informaatiota käsittelykapasiteetista annetaan sidosryhmien ja median käyttöön vaikutusten arviointiprosessin yhteydessä.

Seuranta koskevassa ALSUn osassa määritellään indikaattorit, jotka ovat olennaisia alueellisten tavoitteiden toteutumisen seurannan kannalta.

YM:n, SYKEN ja aluekeskusten ja muiden tiedon tuottajien kesken sovitaan työnsästä VALTSUn toteutumisen seurannassa. Raportointi keskittyy muutaman yhteisesti sovitun indikaattorin sekä jätehuollon infrassa tapahtuneiden merkittävien muutosten kirjaamiseen. Osa VALTSUn indikaattoreista tulee perustumaan aluekeskuksilta kerättävään dataan. Ne on syytä sisällyttää alueellisten indikaattorien listaan.

ALSUjen aikataulu

Valtaosa aluekeskuksista on aloittanut ALSUihin liittyvää valmistelutyötä, kuten tiedonkeruuta ja yhteistyömuodoista sopimista vuoden 2006 puolella.

Tavoitteena on, että alueellisten jätesuunnitelmien laatiminen aloitetaan vuoden 2007 aikana, kun VALTSUn tavoitteet ovat selvinneet. Pilot-ALSUn kokemukset ovat käytettävissä syksyllä 2007. VALTSUn toimeenpanon kannalta olisi ihanteellista, että kaikki ALSUt laadittaisiin viimeistään vuoden 2008 loppuun mennessä.

Liite 2 Muita toimenpide-ehdotuksia

VALTSUn valmistelun yhteydessä on noussut esiin lukuisia toimenpide-ehdotuksia, joilla voitaisiin edistää VALTSUn tavoitteiden toteutumista. Seuraaville ideoille on yhteistä, että niiden toteuttaminen riippuu pääosin muista kuin julkisen vallan toimijoiden päätöksistä.

VALTSU-työryhmä esittää seuraavia ideoita harkittavaksi mm. kunnille, yrityksille, suunnittelijoille, tutkimuslaitoksille ja muille jätealan toimijoille:

Materiaalitehokkuus

Tuotteiden materiaalitehokkuus

1. Yritykset laajentavat ympäristöasioiden hallintajärjestelmiään ja tuotekehitystyötään kattamaan yhä enemmän myös tuotesuunnittelun ja sisällyttävät tuoteselosteisiinsa materiaalitehokkuuteen liittyviä tietoja ja tunnuslukuja
2. Yritykset kehittävät nykyistä enemmän palvelukonsepteja, jotka edistävät tuotteen käyttöiän pidentämistä sekä uudelleenkäyttöä ja kierrättämistä käyttöiän jälkeen. Viranomaiset tukevat tätä kehitystä kampanjoin sekä tutkimus- ja kehitysrahoituksella.
3. Pohjoismaista ympäristömerkintäjärjestelmää täydennetään ottamalla mukaan entistä enemmän materiaalitehokkuuden kriteerejä. Suomi vaikuttaa myös EU:n ympäristömerkin kehittymiseen materiaalitehokkuutta painottavaksi.
4. Korjauskelpoisten tai päivitettävien tuotteiden ja rakennusosien palauttaminen uudelleen käyttöön varmistetaan kuntien, tuottajayhteisöjen, yritysten, kolmannen sektorin ja työvoimaviranomaisten yhteistyöllä.

Teollisuuden ja rakentamisen materiaalitehokkuus

5. Luonnonvarojen kestävä käytön arvioinnin menetelmiä kehitetään ja otetaan käyttöön yritysten yhteiskuntavastuun järjestelmissä.
6. Rakennuttajat asettavat tavoitteita rakennusten elinkaaren ekotehokkuudelle laatu- ja ympäristöjärjestelmissään ja edelleen tarjouspyyntöjensä ehdoissa
7. Työllisyyspolitiikan keinoin, kuntien elinkeinopolitiikalla ja koulutuksella tuetaan rakennusten materiaalitehokkaaseen purkuun ja korjausrakentamiseen liittyvää palvelutoimintaa, mm. alan sosiaalisia yrityksiä
8. Kuntien, jätelaitosten ja yritysten yhteistyönä perustetaan kunnallisia tai alueellisia rakennusosapankkeja edistämään rakennusmateriaalien uudelleenkäyttöä
9. Suunnittelijat, maarakentamisen yritykset ja kunnat ehkäisevät maankäytön ja maarakentamisen suunnittelulla ylijäämämaiden muodostumista jätteeksi.

Materiaalitehokas kulutus

10. viranomaiset ja jätelaitokset hyödyntävät nykyistä enemmän kansalaisjärjestöjen asiantuntemusta ja aktiivisuutta mm. suunnittelemalla ja toteuttamalla neuvontakampanjoita esimerkiksi ostopalveluina järjestöjen kanssa. Koulut, oppilaitokset ja kirjastot ovat toiminnassa keskeisiä levityskanavia. Yksityinen sektori, kuten kauppaketjut ja muut yritykset voivat tuoda kuluttajien sekä omien työntekijöittensä neuvontaan oman panoksensa.
11. Riittävä osa jäteneuvontaan käytettävistä voimavaroista kunnissa kohdistetaan jätteen synnyn ehkäisyn neuvontaan. Kotitalouksien jätteen synnyn ehkäisyn neuvontaa rahoitetaan kunnissa mm. jätemaksuilla¹⁵
12. Kunnat huolehtivat kestävän kulutuksen neuvonnan riittävästä voimavaroista yhdistämällä voimiaan muiden kuntien ja kunnallisten laitosten kanssa.
13. Päiväkodit, peruskoulut, toisen asteen oppilaitokset ja korkeakoulut laativat, osana toiminta- ja taloussuunnitelmaa sekä laadunhallintaa, oman organisaationsa kestävän kehityksen toimintasuunnitelman, jossa otetaan huomioon kestävät tuotanto- ja kulutustavat¹⁶
14. Yritykset parantavat asiakaspalveluaan lisäämällä tuoteselosteisiinsa ekotehokkuutta koskevia tietoja ja tunnuslukuja
15. Kunnat kiinnittävät elinkeinopolitiikassaan enemmän huomiota korjauspalveluita tarjoaviin pienyrityksiin. Tämä merkitsee mm. edullisten toimitilojen tarjoamista sekä näiden palvelujen ekoimagoa ja työllistävyttä korostavaa julkisuutta.

Kierrätys

16. biologisen jätteenkäsittelyn yritykset kohdistavat riittävästi voimavaroja laatu järjestelmiin, omavalvontaan, koulutus- ja informaatio toimintaan sekä lopputuotteiden tuotteistamiseen ja niiden käytön koetoimintaan
17. Yritykset tekevät toimialakohtaisesti yhteistyötä uusien hyötykäyttömahdollisuuksien selvittämiseksi. Myös eräiden ongelmajätteiden, kuten teollisuuden metallipölyjen kierrätystä kotimaassa voidaan edistää teollisuuden yhteistyöllä.
18. Kunnat tehostavat rakennusten purkutoiminnan valvontaa siten, että kierrätyskelpoista jätettä joutuu nykyistä vähemmän kaatopaikoille. Kunnat tehostavat myös kaivumaiden hyödyntämistä maarakentamisessa esimerkiksi perustamalla maa-ainespankkeja.

¹⁵ Kansalaisjärjestöjen kierrätysliikkeen mukaan kunnat käyttivät jäteneuvontaan v. 2000 0,4...1,5 €/asukas, mistä pieni osa käytettiin jätteen synnyn ehkäisyn neuvontaan. YTV-alueella jätteiden synnyn ehkäisyn neuvontaan on suomalaisittain panostettu paljon. YTV:n mukaan jätteiden synnyn ehkäisyn edistämiseksi työskentelee kuusi kokoaikaista työntekijää, minkä lisäksi on varattu vuosittain käyttövaroja 300 000 euroa. Lisäksi käytetään viestinnän voimavaroja ja olemassa olevaa infrastruktuuria. Jätteiden synnyn ehkäisystrategian toteuttamiseen käytetään 5 % YTV:n jätehuollon henkilöstövoimavaroista ja 1,5 % kokonaisbudjetista. (Blinnikka 2004). YTV:n ehkäisyneuvontaan on saatu myös EU-rahoitusta.

¹⁶ Ks. KULTU-toimikunnan ehdotus no 64

19. Kuntien jätehuoltomääräyksissä on pääsääntönä taajamien kotitalouksien biojätteen ja keräyskartongin erilliskeräily kierrätystä varten. Haja-asutusalueilla suositetaan biojätteen pääasiallisena käsittelytapana kiinteistökohtaista kompostointia. Aluekeräyspisteiden verkostoa kehitetään kuntien, jätealan yritysten ja tuottajayhteisöjen yhteistyöllä.
20. Kunnat ja jätelaitokset edistävät kiinteistökohtaista kompostointia mm. organisoimalla laadukkaiden kompostoreiden hankintoja sekä helpottamalla kuivikkeen hankintaa haketuspalveluilla ja valmiin kuivikkeen tarjonnalla.

Vaarallisten aineiden hallinta

21. Vaarallisia kemikaaleja tuottava ja käyttävä teollisuus edistää ongelmajätteidensä hyödyntämistä sekä vähentämistä mm. parantamalla veden erotusta syntypaikalla, kehittämällä käytettyjen kemikaalien palautusjärjestelmiä ja suosimalla uudelleenkäytettäviä kemikaalipakkauksia. TUKES ja tullilaitos lisäävät voimavaroja sähkö- ja elektroniikkatuotteita koskevan RoHS-direktiivin toimeenpanon valvontaan. Markkinavalvonnalla luodaan painetta valmistajien ja maahantuojien harjoittamaan omavalvontaan ja alihankkijoiden valvontaan.

Ilmastovaikutukset

22. Energian tuottajat, joilla on tekniset mahdollisuudet hyödyntää jätettä nykyisissä tai rakenteilla olevissa laitoksissa muodostaisivat yhteenliittymiä jotka voivat tarjota riittävän suuruisen kapasiteetin rinnakkaispolttoon kuntien jätelaitoksille tai hankintarenkaille. Tällaista menettelyä suositellaan pienille ja keskisuurille taajamille alueilla, joilla ei ole riittävää jätevolyyymia massapolttolaitoksia varten.
23. Teollisuuden ja rakentamisen kierrätykseen soveltumattomia, biohajoavia jätteitä ohjataan energiahyödyntämiseen ympäristölupaehdoilla, selvitysvelvoitteilla ja jätehuoltomääräyksillä
24. Uusien kaatopaikkojen suunnittelussa pyritään keskittämään biohajoavaa materiaalia sisältävän jätteen sijoitus siten, että kaikilla kaatopaikoilla tai kaatopaikan osa-alueilla ei ole enää tarpeen keräillä biokaasua.
25. Tutkimuksella, neuvonnalla ja maatalouden ympäristötuen ehdoilla kannustetaan tuotantoeläintiloja lannankäsittelyssä ja levityksessä siirtymään menetelmiin, joiden metaani- ja N₂O-päästöt ovat nykyistä vähäisemmät

Jätteiden käsittelyn ympäristö- ja terveyshaitat

26. Kunnat huolehtivat neuvonnan, tukipalvelujen ja valvonnan avulla pienkompostoinnin haittojen ehkäisystä
27. Jätehuoltoyritykset ja kunnat kehittävät roskaamisen torjunnan toimenpideohjelmia yhdessä koulujen ja kansalaisjärjestöjen kanssa
28. Roskaamisen ehkäisyä otetaan huomioon myös lumenkaatopaikkojen osoittamisessa
29. Kuluttajapakkausten valmistajat osallistuvat roskaamisen vastaisten kampanjoiden järjestämiseen ja rahoitukseen

Jätehuollon organisointi

30. Kunnalliset jätelaitokset ja kunnalliset vesi- ja viemärlaitokset tehostavat yhteistyötään lietteiden käsittelykapasiteetin turvaamiseksi jätevedenpuhdistus-

- moilla ja ottavat huomioon myös tarjolla olevat biokaasulaitokset kilpailuttaessaan hyödyntämis- ja käsittelypalveluja.
31. Pientaloalueilla ja harvaan asutuilla alueilla kunnan vastuulla oleva jätehuolto toteutetaan siten, että suositaan pienkompostointia sekä seka- ja hyötyjätteen keräilyä kimppa-astioihin tai aluekeräyspisteisiin. Erilliskeräilytavoitteet ovat matalammat kuin taajamissa.
 32. Jätealan yritykset ottavat käyttöön laatu- ja ympäristöhallintajärjestelmiä
 33. Ympäristöhallinnon, kuntien, jätealan yritysten ja jätealan organisaatioiden yhteistyönä laaditaan valtakunnalliset suositukset yhdyskuntajätteiden jätejakeiden yhtenäisistä nimityksistä ja keräilyssä käytettävistä värikoodeista.
 34. Tuottajayhteisöt hoitavat asukkaisiin kohdistuvat neuvontavelvoitteensa yhteistyössä kuntien jätelaitosten kanssa esimerkiksi siirtämällä osan velvoitteestaan ostosopimuksella näille.
 35. Tuottajayhteisöt huolehtivat myös tuotteiden materiaalitehokkuutta koskevan informaation keräämisestä jäseniltään ja sen julkistamisesta. Tämä edistää tiedon leviämistä tuotteiden materiaalitehokkuudesta ja luo pohjaa kannustavalle kustannusten jaolle.
 36. Korjauskelpoisten tai päivitettävien tuotteiden palauttaminen uudelleen käyttöön turvataan tuottajayhteisöjen, kuntien, yrittäjien sekä sosiaalisten yritysten ja työvoimaviranomaisten yhteistyöllä.

Jäteosaaminen

37. Kunnallisissa ja muissa julkisin varoin tuetuissa jätehuollon investoinneissa edistetään käsittely- ja hyödyntämistekniikoiden monipuolisuutta ja suomalaisen uuden teknologian esimerkkilaitosten aikaansaamista.
38. Jätehuoltoalan ammatillista osaamista parannetaan mm. täydennyskoulutustarjonnalla, näyttötutkintojen kehittämällä sekä alan yritysten ympäristöhallintajärjestelmiä kehittämällä

Liite 3 Tiivistelmä vaikutusten arvioinnista

Johdanto

1.6.2005 tuli voimaan ns. SOVA-laki, laki viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista (200/2005). Lain tavoitteena on helpottaa ympäristönäkökohtien huomioon ottamista aiempaa paremmin suunnitelmien ja ohjelmien valmistelun alkuvaiheessa. SOVA-menettely lisää tiedonsaantia viranomaisten suunnitelmista ja mahdollisuuksia osallistua niiden valmisteluun. Valtakunnallista jätesuunnitelmaa koskee SOVA-lain 3 §:n yleinen velvollisuus selvittää suunnitelman ympäristövaikutukset.

Osana VALTSUn valmistelua on tuotettu joukko selvityksiä, joissa arvioidaan jätehuollon toteuttamisen vaihtoehtoja eri näkökulmista. Nämä selvitykset ovat osa VALTSUn ympäristövaikutusten arviointia. Selvitysten lisäksi vaikutusten arvioinnin välineitä olivat sidosryhmien osallistuminen VALTSU-työryhmän ja sen lakijaoston työskentelyyn, asiantuntijoiden haastattelut, seminaarit sekä www-sivut ja niistä saatu kansalaispalaute.

Arvioinnin konkreettisuuden korostamiseksi VALTSUn vaikutusten arvioinnissa valittiin erityisen tarkastelun kohteeksi kolme tämän hetken keskeistä jättopolitiikkaan liittyvää kysymystä. Nämä olivat:

- materiaalitehokkuuden edistämisen vaihtoehtoiset ohjauskeinostrategiat
- jätteen energia- ja materiaalihyödyntämisen vahvuudet ja heikkoudet ympäristön kannalta sekä
- kuntien rooli tulevaisuuden jätehuollossa.

Lisäksi teetettiin selvitys VALTSUn kustannusvaikutuksista.

Valtsun valmistelun tueksi teetettiin myös kaksi teknisluonteista erillisselvitystä:

- Syken tuotannon ja kulutuksen tutkimusohjelmassa laadittiin analyysi kaatopaikalle nykyisin päätyvän tuotantojätteen määristä, lajeista ja hyödyntämispotentiaalista
- Lappeenrannan TKK:lle laadittiin diplomityö jätteen rinnakkaispolton mahdollisuuksista ja esteistä.

Seuraavassa on esitetty yhteenveto selvitysten ja arviointien keskeisistä tuloksista ja johtopäätöksistä. Myös nettipalautteesta tehdyistä havainnoista on esitetty kooste.

Teollisuuden kaatopaikkajätteet ja niiden hyödyntämispotentiaali

Työssä tarkasteltiin vuonna 2003 teollisuudesta kaatopaikoille sijoitettuja jätteitä ja näihin kytkeytyviä ympäristövaikutuksia. Jätteitä käsiteltiin teollisuustoimialoitain Finwaste -hankkeen aineistosta saatujen tietojen pohjalta. Jätevirroista valittiin

tarkempaan käsittelyyn ne, joita läjitetään kaatopaikoille yli 1000 tonnia vuodessa. Näistä muodostuu yhteensä noin 6,4 milj. tonnia jätettä, joka on noin puolet kaikista teollisuudessa syntyvistä jätteistä ja 99 prosenttia teollisuudesta kaatopaikoille päätyvistä jätteistä. Selvityksen kattavuutta voidaan jätevirtojen/jättemäärien osalta pitää erittäin hyvänä. Ympäristövaikutusten osalta selvityksessä ei pyritty kokonaisvaltaiseen ympäristövaikutusten arviointiin, vaan tarkastelukohteeksi otettiin merkittäviksi katsottuja tekijöitä. Selvityksessä keskityttiin 1) jätteisiin sitoutuneiden luonnonvarojen (kuten metallit, ravinteet) tai energian ja näiden pohjalta jätteiden hyödyntämisen lisäämismahdollisuuksien arviointiin, sekä 2) jätteisiin liittyviin ilmastomuutosvaikutuksiin potentiaalisten kasvihuonekaasupäästöjen muodossa.

Jätevirrat, joiden mukana kaatopaikoille päätyy fosforia, ovat pääasiassa pieniä (alle 1000 t/v). Myös biohajoavien, kaatopaikalla kasvihuonekaasupäästöjä tuottavien jätteiden virrat ovat pääsääntöisesti pieniä, alle 1000 t/v. Näiden kustannustehokas käsittely edellyttäneee virtojen yhdistämistä.

Metalleja sisältävien jätteiden virrat kaatopaikoille ovat sen sijaan pääsääntöisesti suuria. Tiettyjen jätteiden, kuten rikastushiekkan, sisältämien metallien hyödyntämistä on yritysten toimesta selvitetty, mutta niille ei toistaiseksi ole löydetty kustannustehokkaita menetelmiä. Kaatopaikkasijoittamisen kallistuminen voisi joissakin tapauksissa muuttaa kustannusrakennetta siten, että hyödyntäminen tulisi kannattavaksi. Joidenkin jätevirtojen, kuten jarosiitin, hyödyntämistä estää mm. sen sisältämät haitalliset aineet. Tällaisissa tapauksissa tulisi yrityksiiä kannustaa prosessien kehittämiseen siten, että haitallisten aineiden joutuminen jätteisiin voidaan välttää.

Kaatopaikoille päätyy merkittäviä määriä maa-aineksen kaltaisia jätteitä. Mikäli kaikki nämä voitaisiin käyttää korvaamaan esim. luonnonsoraa, voitaisiin luonnonsoran käyttöä vähentää 5% (vuonna 2004 käyttöön otetun soran määrästä laskettuna). Erilaisissa polttoprosesseissa syntyvistä tuhista hyödynnetään nykyisellään vajaa 50% (790 000 t) ja loput 890 000 t päätyvät kaatopaikoille. Tuhkien hyödynnettävyyttä tulisi parantaa mm. poltto- ja savukaasunpuhdistusprosesseja parantamalla tai tuhkien käsittelyllä.

Selvitys on vaikuttanut VALTSUn teollisuusjätteiden kierrätystä ja uusiomateriaalien maarakennuskäyttöä koskevien ehdotusten laatimiseen.

Jätteen rinnakkaispolton rooli ja rajaehdot Suomen jätestrategiassa

Työssä pyrittiin selvittämään jätteen rinnakkaispolton rooli ja rajaehdot Suomen jätestrategiassa uusien jätedirektiivien voimaan astumisen myötä. Työssä käsiteltiin rinnakkaispoltoa koskevaa lainsäädäntöä ja sen vaikutusta polton tulevaisuuteen. Rajaehdot on tarkasteltu savukaasupäästöjen, päästörajojen ja tuhkan ominaisuuksien muuttumisen avulla polttosuhteen muuttuessa. Lisäksi työssä on arvioitu jätteenpolttoasetuksen aiheuttamat lisäkustannukset jätettä polttaville voimalaitoksille ja pohdittu, miten kustannukset on kompensoitavissa.

Jätteenpolttoasetus tekee jätteenpolton taloudelliseksi vain suurissa rinnakkaispolttolaitoksissa. Koska vaatimusten täyttäminen voi koitua kalliiksi, täytyy löytyä potentiaalia käyttää jätepolttoaineita paljon vuodessa. Työn tulosten perusteella jätettä voitaisiin polttaa pienillä polttosuhteilla melko edullisesti.

Rinnakkaispolton alalta on Suomessa huippuosaamista ja laitospotentiaalia on valmiina, joten rinnakkaispolto tarjoaa helpon mahdollisuuden jätteen hyödyntämiseen parantamiseen. Kriittiseksi tekijäksi muodostuu se, voiko yhdyskuntajätteistä valmistettua polttoainetta polttaa sähkön ja lämmön yhteistuotantoon tarkoitetuilla laitoksilla. Mikäli se olisi mahdollista, voisi rinnakkaispolto olla tulevaisuudessakin merkittävä rooli Suomen jätehuollossa.

Selvitys tehtiin diplomityönä Lappeenrannan TKK:ssa.

Selvityksellä on ollut merkittävä vaikutus VALTSUn jätteenpolttoa ja rinnakkaispolton edistämistä koskevien ohjauskeinojen laatimiseen.

Materiaalitehokkuuden edistämisen ohjauskeinojen vaikutusten arviointi

Tavoitteena oli tuoda yhteen erilaisia käsityksiä eri ohjauskeinojen odotetusta vaikutavuudesta ja sivuvaikutuksista. Arvioinnissa muotoiltiin kolme skenaariota sen mukaan, kuinka voimakasta ohjausta ne sisältävät. Esimerkiksi yksi arvioituista lievän ohjauksen keinoista oli "materiaalitehokkuuden lisääminen kriteeriksi hallituksen ja liike-elämän välisiin vapaaehtoisin sopimuksiin". Keinon vahvuutena mainitaan, että sopimusten kustannukset ovat alhaiset. Kuntien velvoittaminen käyttämään tietty osuus jätemaksuista materiaalitehokkuusneuvontaan kuuluu keskivahvan ohjauksen skenaarioon. Selvityksessä arvioidaan, että nykyisellään kunnat eivät riittävästi rahoita jäteneuvontaa jätemaksujen avulla. Voimakasta ohjausta edustaa esimerkiksi maa-ainesvero, joka on käytössä muun muassa Ruotsissa. Maa-ainesvero ohjaisi vähentämään luonnonsoran käyttöä ja lisäämään korvaavien materiaalien käyttöä.

Materiaalitehokkuuden edistämiseen tarkoitettujen ohjauskeinojen vaikutusten arvioinnissa käytettiin apuna kirjallisuutta materiaalitehokkuuden edistämisestä Suomessa ja muualla sekä asiantuntijoiden haastatteluja. Kaikki haastateltavat pitivät materiaalitehokkuuden edistämistä arvokkaana asiana. Selviä eroja oli kuitenkin siinä, miten tärkeänä materiaalitehokkuus nähtiin ja mitä ohjauskeinoja kannatettiin. Selvityksen tekemisestä vastasi Suomen ympäristökeskuksen tutkimusosaston ympäristöpolitiikan tutkimusohjelma.

Selvityksellä on ollut vaikutusta VALTSUn materiaalitehokkuutta koskevien ohjauskeinojen valintaan. Selvityksen nojalla on painotettu vapaaehtoisuuteen perustuvia ohjauskeinoja hallinnollisten määräysten sijaan.

Jätteen energia- ja materiaalihyödyntämisen arviointi

Selvityksessä arvioitiin erilaisia jätteiden poltto- ja kierrätystekniikoita ympäristövaikutusten minimoinnin näkökulmasta. Keskeiseksi vertailtavaksi ympäristövaikutukseksi valittiin kasvihuonekaasupäästöt. Jos jätteenpoltolla korvataan kivihiihellä tuotettua energiaa, vähentää jätteenpoltto kasvihuonekaasupäästöjä kaikilla selvityksessä tutkituilla polttomenetelmillä. Jätteen kaasutus osoittautui selvityksessä kasvihuonekaasutaseeltaan parhaaksi vaihtoehdoksi. Toisaalta kaasutus- ja leijupetipoltossa voidaan käsitellä vain valikoitua energiajajetta. Arinapoltossa voidaan käyttää myös heikkolaatuista sekajätettä.

Jätteiden materiaalihyödyntämisessä on olennaista, että tuotetulla materiaalilla on kysyntää. Kierrätystuotteiden kysyntää voisi edistää asettamalla laatuvaatimukset tuotteille. Muovin kierrätys uudelleen muoviksi on kasvihuonekaasupäästöjen kannalta erittäin hyödyllinen ratkaisu verrattuna muovijätteen polttoon. Kierrättämällä muovia vältetään päästöjä, joita muovin valmistaminen raakaöljystä aiheuttaa. Muovin lajitteluun sisältyy kuitenkin haasteita. Mädätys osoittautui myös selkeästi hyödylliseksi. Sen tuottamaa metaania voidaan hyödyntää liikennepolttoaineena tai energiantuotannossa.

Selvitys osoitti, että kaatopaikoille päätyvästä palavasta jätteestä suurin osa on peräisin yhdyskunnista. Teollisuuden kaatopaikoille sijoitetaan varsin vähän polttokelpoisia jätteitä ja niistä suurin osa on vaikeasti hyödynnettäviä lietteitä. Kun otetaan huomioon kaikki jätteet, kaatopaikalle sijoitetusta kokonaisjättemäärästä vain kuusi prosenttia on palavaa, joten suurimmat kierrätyksen tehostamisen haasteet liittyvät palamattomiin jätteisiin. Selvityksen aineistona oli Tilastokeskuksen ja Finwaste-hankkeen tilastot hyödyntämättömänä kaatopaikoille päätyvistä jätteistä.

Selvitys tehtiin Suomen ympäristökeskuksen tuotannon ja kulutuksen tutkimusohjelman sekä globaali muutoksen tutkimusohjelman yhteistyönä.

Selvityksellä on ollut vaikutusta VALTSUn jätteen energiahyödyntämistä koskevien ohjauskeinojen muotoiluun sekä biokaasun tuotantoa ja muovin kierrätystä koskeviin ehdotuksiin.

Kuntien rooli tulevaisuuden jätehuollossa

Selvityksen tarkoituksena oli arvioida kuntien roolia koskevista jättepoliittisista valinnoista aiheutuvia vaikutuksia kansalliseen jättesuunnitelmaan. Lisäksi tavoitteena oli löytää mahdollisia ohjauskeinoja, joilla valinnoista aiheutuvia ongelmia voidaan välttää ja mahdollisia uhkia torjua. Selvitys toteutettiin kyselyinä ja haastatteluina. Selvityksen pohjana olivat kaksi skenaariota. Ensimmäisessä skenaariossa jätehuolto on julkinen palvelu, jonka tuottamisesta vastaa kunta. Toisessa skenaariossa jätehuolto on palveluteollisuutta ja kunnalla on vain ympäristöviranomaisen rooli. Suurin osa vastaajista ei pitänyt kumpaakaan skenaariota sellaisenaan toteutuskelpoisena, vaan parhaimpina pidettiin yleensä jonkinlaista yhdistelmää tai välimuotoa ääriskenaarioiden väliltä. Kunnallisen jätehuollon heikkouksina pidettiin esimerkiksi liikaa byrokratiaa ja joustamattomia palveluita. Yksityisen jätehuollon heikkouksina taas nostettiin esille kokonaisvastuun puuttuminen ja valvonnan vaikeudet.

Ohjauskeinoehdotuksissa korostui tarve saada skenaariosta riippumatta jätehuoltotoimintaa säätelevät lait ja määräykset nykyistä selkeämmiksi ja yksityiskohtaisemmiksi. Taloudellisiksi ohjauskeinoiksi esitettiin jäteveroa, investointitukia, kokeilu- ja kehittämisavustuksia sekä verohelpotuksia yrityksille. Alan toimijoiden rekisteröitymisen katsottiin parantavan toiminnan tasoa. Kaikkien toimijoiden koettiin tarvitsevan lisää koulutusta. Kunnallisen jätehuollon skenaarioon liittyvinä ohjauskeinoina korostettiin kannustavien taksojen käyttöä sekä yhteistyön lisäämistä. Yksityisen jätehuollon skenaarion ohjauskeinoina korostettiin selkeitä lupaehtoja, tehokasta valvontaa ja toiminnan raportointivelvollisuutta. Pelkästään yksityisin voimin ei voida kuitenkaan taata jätteenkäsittelykapasiteetin riittävyyttä. Tämä edellyttää varakapasiteetin tai muiden varajärjestelmien ylläpitoa. Ilman ohjauskeinoja voi markkinoiden toimimattomuus lisäksi johtaa esimerkiksi samantapaisiin ongelmiin kuin sähkömarkkinoilla. Selvitystyöstä vastasi Kasui Oy yhdessä Suunnittelukeskus Oy:n kanssa.

Selvityksellä on ollut vaikutusta tunnistettaessa yksityisten jäteyhtiöiden toiminnan ohjaukseen tarvittavia keinoja. Kuntien roolin mahdollista muutosta koskevat ohjauskeinot on pääosin jätetty jätelain kokonaisuudistuksen yhteydessä tehtäviksi.

VALTSUn kustannusvaikutukset

Selvityksen tarkoituksena oli tuottaa karkea arvio siitä, miten paljon investointi- ja käyttökustannuksia yhteiskunnalle aiheutuu ennakoituista muutoksista jätehuollon infrastruktuurissa. Selvityksen pohjana olivat VALTSUn taustaraportissa esitetyt skenaariot jätehuollon tilasta vuonna 2016. Selvitys valmistuu VALTSU-mietinnön luovuttamisen jälkeen.

Selvityksen tuloksia voidaan käyttää valmisteltaessa valtioneuvoston päätöstä VALTSUsta.

Eräiden ohjauskeinojen vaikutusten tunnistaminen ja laadullinen arviointi

Selvitykseen valittiin 12 työryhmän keskeistä ohjauskeinoehdotusta. Niiden vaikutusmekanismi kuvattiin kaaviona. Ohjauskeinojen vaikutuksia, vaikuttavuutta,

kustannustehokkuutta ja hyväksyttävyyttä arvioitiin laadullisesti mm. kirjallisuuden sekä aiemmin tehtyjen haastattelujen perusteella. Selvitys valmistuu VALTSU-mietinnön luovuttamisen jälkeen.

Selvityksen tuloksia voidaan käyttää valmisteltaessa valtioneuvoston päätöstä VALTSUsta. Tuloksia voidaan täydentää ottamalla huomioon myös VALTSU-mietinnöstä saadut lausunnot.

Yhteenveto VALTSUn nettikyselyiden vastauksista

VALTSUn keskeisistä teemoista järjestettiin seitsemän nettikyselyä. Kyselyt tehtiin välillä syyskuu 2005 ja maaliskuu 2006. Kyselyt olivat verkossa sekä suomeksi että ruotsiksi. Jokaisen kyselyn vastauksista julkaistiin yhteenveto VALTSUn sivuilla. Vastaajien määrä vaihteli 45 vastaajasta lähes kahteen sataan vastaajaan. Kyselyihin pystyi vastaamaan nimettömänä, mutta osassa vastauksista näkyi vastaajan sähköpostiosoite. Näistä osoitteista voitiin päätellä, että ainakin osa vastaajista työskenteli sidosryhmäyrityksissä tai -yhteisöissä. Monessa kyselyssä vastauksiksi saatiin erilaisia yksittäisiä ehdotuksia ja ideoita, joita on vaikea tiivistää. Vastaukset olivat pääosin asiallisia.

Syyskuun 2005 kysymykset käsitelivät **jätteiden hyödyntämistä**. Parantamiskeinoina yhdyskuntajätteiden osalta nousi esille lajittelupisteiden määrän lisääminen, kiinteistökohtaisten keräysten lisääminen sekä valituksen lisääminen. Jätteen käsittelystä ja hyötykäytöstä osa vastaajista oli sitä mieltä, että jätteen energiahyödynnystä tulisi lisätä. Myös kompostoinnin lisääminen nousi esille.

Jätteistä aiheutuvat riskit ja niiden ehkäisy olivat aiheena lokakuun 2005 kyselyssä. Vastaajien mielestä roskaamisesta pitäisi rankaista nykyistä ankarammin, omatoimista kompostointia kiinteistöillä pitäisi lisätä ja maa- ja metsätaloudessa tulisi lisätä jätemateriaalien käyttöä. Valitusoikeutta jätteen käsittelylaitosten sijoittamisessa ei vastausten mukaan tule rajoittaa.

Marraskuun 2005 kysymykset koskivat **ongelmajätteitä ja jätteiden haitallisuuden vähentämistä**. Kyseltiin muun muassa mitä ongelmajätteitä kotitaloudet tuottavat. Vastauksissa ilmeni epäselvyyttä siitä, mitkä jätteet kuuluvat mihinkin. Tuottajan vastuun laajentaminen sai kannatusta, samoin tuotteen hintaan sisällytetty pantti. Keinoina välttää ongelmajätteiden tuottamista pidettiin sellaisten tuotteiden valitsemista, joista ei aiheudu ongelmajätteitä, esimerkiksi vesiohenteiset maalit ja kyllästämätön puu.

Joulukuun 2005 kysymysten aiheena oli **jätteiden synnyn ehkäisy ja materiaalityhokkuus**. Jätteen synnyn ehkäisyn tavoitteista tärkeimmäksi nousi tuotteiden kestävyys ja pitkä käyttöikä. Korkealle arvioitiin myös tuotteen tai sen osan uudelleenkäyttö, sekä tuotteiden helppo korjattavuus ja huollettavuus. Suuri osa vastaajista korosti sitä, että tuotteiden kestävyys ja korjattavuus ovat erittäin tärkeitä ominaisuuksia jätteen synnyn ehkäisyn kannalta. Yhteiskunnallisista ohjauskeinoista tuotannon ja kulutuksen materiaalityhokkuuden tehostamiseksi arvioitiin parhaimmiksi materiaalityhokkaiden tuotteiden ja palvelujen vaatimus julkisissa hankinnoissa sekä korjaus ja huoltopalveluiden arvonlisäveron alennus.

Tammikuun 2006 kyselyssä teemana oli **VALTSUn vaikutusten arviointisuunnitelma**. Tarkoitus oli kartoittaa mielipiteitä vaikutusten arviointisuunnitelmasta, eikä itse arvioitavien vaihtoehtojen paremmuudesta. Vaihtoehtoja käsiteltiin muissa kyselyissä.

Helmikuun 2006 kyselyn aiheena olivat **jätehuoltomaksut ja jätehuollon järjestäminen**. Sekä pientalossa että kerros- tai rivitalossa asuvien enemmistö katsoi, että sekajättemaksu on nykyisellään sopivan suuruinen. Keinoista alentaa kotitalouksien jätehuoltokustannuksia ja lisätä järjestelmän kannustavuutta jätteiden synnyn ehkäisyyn ja lajitteluun eniten kannatusta saivat sekajättemaksun porrastaminen niin, että se kannustaisi nykyistä enemmän lajitteluun, sekä kompostoitavien kiinteistöjen

jättemaksun alentaminen. Jätteenkuljetuksen järjestäminen sopimusperusteisena tai kunnan järjestämänä jakoi vastaajat melko tasan kahtia. Osa vastaajista toivoi jätekuljetusten keskittämistä, jotta kuljetusten määrä vähenisi.

Maaliskuun 2006 kyselyssä aiheena oli **jäteosaamisen kehittäminen**. Vastaajien mielestä koulutuksessa pitäisi lisätä valistusta ja tietoa jätehuollosta, jätteiden lajittelusta sekä jätteen synnyn ehkäisystä. Osa vastaajista toivoi, että jäteasiat olisivat esillä kaikilla koulutuksen tasoilla. Jäteteknologian edistämisen keinoista eniten kannatusta saivat valtion tuotekehitysrahoituksen kohdistaminen erityisesti tuotteiden pitkäikäisyyden ja korjattavuuden parantamiseen sekä materiaalihokkuutta edistävien palveluiden kehittämiseen.

Kansalaiskysely on tuottanut ideoita, joiden seulominen on muodostanut VALTSUn valmistelun ensimmäisen vaiheen. Monet kansalaisten ehdotuksista ovat käytännönläheisiä toimenpiteitä, joiden toimeenpano on enemmän kuntien ja yritysten kuin valtiovallan vastuulla. Kansalaispalaute antoi viitteitä jättopolitiikan vaihtoehtojen suhteellisesta suosiosta vastaajaryhmän keskuudessa. Vastausten jakauman perusteella ei kuitenkaan voida tehdä johtopäätöksiä vaihtoehtojen paremmuudesta.

Muut vuorovaikutteisuuden keinot VALTSUn valmistelussa

Työryhmä on järjestänyt kolme yleisölle avointa informaatio- ja tiedotustilaisuutta VALTSUn valmistelusta. Seminaarissa 23.9.2005 tiedotettiin VALTSUn valmistelun alkamisesta, informoitiin VALTSUn kehittämisteemoista ja tiedotettiin VALTSUn nettisivujen avaamisesta. Seminaarissa 9.5.2006 esiteltiin VALTSUn alustavat tavoitteet ja listattiin mahdollisia ohjauskeinoja. Työryhmän lakijaoston alustavia linjauksia hahmoteltiin ja esiteltiin vaikutusten arviointiin liittyvien selvitysten alustavia tuloksia. 6.2.2006 pidettiin miniseminaari, johon osallistuivat työryhmän lisäksi YM:n nimeämä Jätealan yhteistyöryhmä. Seminaarissa kuultiin asiantuntijoita Oulun yliopistosta, Suomen ympäristökeskuksesta sekä Kuusakoski Oy:sta. Seminaarissa 23.11.2006 esiteltiin VALTSU-työryhmän loppuraportin luonnos ja vaikutusten arviointiselostus.

VALTSUn alustavia linjauksia ja ehdotuksia on esitelty lukuisissa seminaareissa, koulutustilaisuuksissa ja tiedotusvälineissä.

VALTSU-työn aikana sihteeristö haastatteli seuraavien tahojen edustajia: Elinkeinoelämän keskusliitto, SITRA, Tekes, Kansanterveyslaitos, Tampereen teknillinen yliopisto, Kuluttajatutkimuskeskus, Suomen luonnonsuojeluliitto, ympäristöministeriön ja Suomen ympäristökeskuksen eri tulosryhmät ja tutkimusohjelmat, alueelliset ympäristökeskukset, Jätelaitosyhdistys, Ympäristöyritysten liitto, Päijät- Hämeen Jätehuolto, YTV, Itä-Uudenmaan Jätehuolto, Turun seudun jätehuolto, Outokumpu Oy:n Tornion tehdas sekä Ekokem Oy.

VALTSU-työryhmässä olivat kuultavina asiantuntijat Turun Yliopiston Tulevaisuuden tutkimuskeskuksesta, Tilastokeskuksesta, Työterveyslaitokselta, Suomen ympäristökeskuksesta sekä ympäristöministeriöstä, kauppa- ja teollisuusministeriöstä sekä valtiovarainministeriöstä. Lisäksi vaikutusten arviointia suorittaneet tutkijat ja konsultit ovat esitelleet työryhmälle työnsä tuloksia.

Haastatteluilla ja asiantuntijakuulemisilla on ollut tärkeä rooli ongelmien tunnistamisessa, VALTSUn ohjauskeinoehdotusten testaamisessa ja niiden muotoilussa.

Liite 4 Eriävät mielipiteet

Eriävä mielipide työryhmän esitykseen valtakunnalliseksi jätesuunnitelmaksi

Olen eri mieltä VALTSU-työryhmän enemmistön kanssa erityisesti valtakunnalliseen jätesuunnitelmaan esitettyjen tavoitteiden ja keinojen mitoituksesta ja riittävydestä. Niihin mahdollisuuksiin ja tarpeisiin nähden, joihin VALTSUn olisi pitänyt vastata, se on pettymys, koska

- VALTSUn esitykset ovat aivan liian varovaisia verrattuna siihen, mikä olisi välttämätöntä ekologisen kestävyuden saavuttamiseksi,
- VALTSUn pääasiallinen ohjaava vaikutus on jätteiden polton eikä jätteiden synnyn ehkäisyn huomattava lisääminen, millä on mielestäni kohtalokkaat seuraukset,
- VALTSU tarjoaa selkeiden määrätavoitteiden sijaan lähinnä ristiriitaisia ohjauskeinoja ja piilottaa määrätavoitteet sihteeristön nimissä julkaistuun skenaarioon,
- esitetyn VALTSUn mukaista jätepolitiikkaa toteuttamalla jäteala pesee kätensä kestävän kulutuksen ja tuotannon haasteiden edessä eikä osallistu niiden purkamiseen ja
- valtakunnallisen jätesuunnitelman vaikutusten arviointi on toteutettu heikosti eikä vastaa SOVA-lain henkeä.

Olen työryhmän työn aikana toistuvasti esittänyt näitä näkökohtia ja tehnyt muutosehdotuksia, mutta ilman mainittavaa tulosta. Siksi tunsin olevani velvoitettu jättämään eriävän mielipiteen työryhmän mietintöön.

VALTSU-esitys ei vastaa ekologisesti kestävän kehityksen haasteisiin

VALTSU-esityksen tavoitetilan ja perusskenaarion lähtökohtana on yhdyskunta- ja tuotantojätemäärien kasvun pysähtyminen ja kääntyminen lievään laskuun vuoteen 2016 mennessä. Vaikka tämä oletus on merkittävä muutos aikaisempiin ohjelmiin (edellinen VALTSU, biojätestrategia) verrattuna, se ei vastaa alkuunkaan ekologisesti kestävän kehityksen tarpeisiin eikä ota huomioon edes jo tapahtunutta yhdyskuntajätteen määrän kääntymistä laskuun ilman merkittäviä jätteiden synnyn ehkäisyä edistäviä toimia.

Valtakunnallisen jätesuunnitelman olisi pitänyt ottaa tavoitteekseen EU:n jo kymmenen vuotta sitten YK:ssä esille nostaman¹⁷ Factor 10-tavoitteen toteuttaminen,

¹⁷ YK:lle tekemässään ekotehokkuusaloitteessaan EU totesi, että on välttämätöntä nostaa luonnonvarojen tuottavuutta eli saada aikaan enemmän palvelua pienemmästä luonnonvara- ja energiapanoksesta. Aloitteessa viitattiin tutkimuksiin, joiden mukaan luonnonvarojen tuottavuus tulisi noin kymmenkertaistaa 50 vuodessa (factor 10 -tavoite). Välitavoitteena arvioitiin olevan saavutettavissa luonnonvarojen tuottavuuden nelinkertaistamisen (factor 4) 20-30 vuodessa. (European Union 1997. Eco-efficiency Initiative. European Union, the Council. No. Doc. 8037/97 DG I. ENV 136, DEVGEN 28. From General Secretariat to Delegations, subject: Fifth Commission on Sustainable Development (CSD). Brussels, 14 May 1997.)

mikä tarkoittaisi noin 4,5 prosentin vähennystä luonnonvarojen käytössä vuodessa. Muun ohella seuraavat seikat korostavat tarpeen käynnistää välittömästi perusteellisia muutoksia tuotanto- ja kulutustavoissa:

- Olemme käynnistäneet maailmanhistorian kuudennen sukupuuttoaalton. Varsin arvostetutkin ekologit ovat esittäneet, että seuraavien sadan vuoden aikana jopa puolet nykyisistä eliölajeista saattaa kuolla sukupuuttoon¹⁸.
- Ilmastonmuutoksen vaikutuksesta kokonaiset ekosysteemit ovat vaarassa¹⁹.
- Ihmisten perustarpeiden tyydytykselle tärkeistä luonnonjärjestelmistä noin 60 prosenttia on vaurioitunut, ja niiden kantokyky heikkenee edelleen²⁰.
- Ihmiskunnan ekologinen jalanjälki ylittää kestävä tason viidenneksellä. Rikkaiden maiden jalanjälki on monta kertaa suurempi kuin köyhien²¹.
- Maailma3-tietokonemalli ennustaa nykykehityksen johtavan maailman teollisuustuotannon romahdukseen vuoden 2020 tienoilla ja keskimääräisen elinajanodotteen sekä inhimillisen hyvinvoinnin alenemiseen vuoteen 2100 mennessä noin vuoden 1900 tasolle²².

VALTSUn olisi pitänyt ottaa nämä lähtökohdakseen eikä käynnistää sellaisen laitospäätöksen rakentamista maahan, mikä edellyttää suunnilleen nykyisten yhdyskuntajättemäärien tuottamista seuraavaksi 30 vuodeksi.

VALTSU-esityksen suurin muutos nykyiseen tilanteeseen on jätteiden polton huomattava lisääminen. Perusskenaarion mukaan vuonna 2016 poltettaisiin noin 651 000 tonnia yhdyskuntajätettä vuosittain, suurin osa siitä varta vasten rakennetuissa massapolttolaitoksissa. Noin 70 % kaatopaikoille nyt päätyvästä yhdyskuntajätteestä on kierrätyskelpoista ja vain 15 % palaa haitatta eikä kelpaa kierrätykseen. Jos mainittu polttokapasiteetti toteutetaan Suomessa ennen kuin jätteen synnyn ehkäisyä ja kierrätystä on tehostettu huomattavasti nykyisestä, joudutaan tilanteeseen, jossa laitosinvestointien kannattavuuden vuoksi ollaan pakotettuja tuottamaan huomattavia jätemääriä poltettavaksi vielä vuonna 2030 ja lopettamaan kierrätyksen ja jätteiden synnyn ehkäisyn edistämisen. Vaihtoehtoina on kuntien ja kuntalaisten talouden rasittaminen joko ylimitoitettulla, vajaakäytössä olevalla polttokapasiteetilla tai sakkomaksuilla, jotka aiheutuvat pienemmästä polttolaitokseen toimitetusta jätemäärästä kuin mihin kunta tai jätelaitos ovat sopimuksessa sitoutuneet. Suomi tuskin pystyy jätteenpolton edistämiseksi estämään luonnonvarojen niukentumisen aiheuttamasta hinnannoususta johtuvaa, markkinalähtöistä materiaalihokkuuden ja kierrätyksen lisääntymistä maailmassa.

Taloudellisesta ohjauksesta ja tuottajan vastuusta suunnitelma esittää lähinnä selvitysten tekemistä (esim. ohjauskeino 1.2.1). Jatkuvasti uusien selvitysten laatimisen sijaan olisi pitänyt esittää taloudellisen ohjauksen täytäntöönpanoa aikatauluineen. Suomen pitäisi olla aloitteellisissa eikä odottavassa roolissa ekologisen verouudis-

18 esim. Richard Leakey and Roger Lewin 1995, www.well.com/user/davidu/extinction.html

19 ACIA 2004. Arktisen alueen lämpenemisen vaikutukset. Suomenkielinen yhteenveto arktisen ympäristön seuranta- ja arviointiohjelman raportista ACIA, Impacts of a Warming Arctic: Arctic Climate Impact Assessment, Cambridge University Press, 2004. (Alkuperäinen raportti: <http://amap.no/acia/>). Ympäristöministeriö ja ulkoasiainministeriö, Helsinki.

IPCC 2001. Climate Change 2001: Synthesis Report. A Contribution of Working Groups I, II, and III to the Third Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change [Watson, R.T. and the Core Writing Team (eds.)]. Cambridge University Press, Cambridge, United Kingdom, and New York, NY, USA, 398 pp. (www.ipcc.ch/pub/pub.htm; raporttien suomenkieliset tiivistelmät www.ymparisto.fi/default.asp?node=12245&lan=fi).

20 Millennium Ecosystem Assessment 2005. Ecosystems and Human Well-being: Synthesis. World Resources Institute. Island Press, Washington, DC. www.millenniumassessment.org/en/Products.aspx?

21 WWF 2004. Living Planet Report. (Eds. Loh, J. & Wackernagel, M.) WWF – World Wide Fund for nature. Gland, Switzerland. www.wwf.fi/raportit

22 Meadows D., Randers J. ja Meadows D. 2005. Kasvun rajat 30 vuotta myöhemmin. Gaudeamus, Helsinki.

tuksen toteuttamisessa. VALTSU olisi ollut hyvä tilaisuus esittää esimerkiksi maainesveron pikaista käyttöönottoa.

VALTSU-esityksen kierrätysteeman alla esitetään ohjauskeinona 2.2.1 jäteveron tasotarkistusta veron ohjausvaikutuksen tehostamiseksi. Jotta jäteveron muutos kannustaisi kierrätyksen lisäämiseen, jäteveroa olisi kuitenkin laajennettava myös poltettaviin jätteisiin esimerkiksi Tanskan mallin mukaan. Nykyisenlaisena vero ohjaa jätteitä kaatopaikalta erityisesti polttoon, mikä ei ole hyväksyttävä jätepolitiittisen hierarkian eikä kestävä kehityksen kannalta.

Jätteiden polton nostaminen merkittävimmäksi osaksi VALTSU-esityksen ilmasto-temaa antaa harhaanjohtavan vaikutelman, että jätteiden poltto olisi tehokkain keino vähentää jätteisiin liittyviä ilmastovaikutuksia. Jätteiden synnyn ehkäisy ja kierrätys ovat kuitenkin polttoa merkittävämpiä keinoja, koska niiden avulla vähennetään koko elinkaaren aikaisia ilmastovaikutuksia niiden tuotteiden osalta, joiden jätteitä vältetään tai joiden raaka-aineita korvataan jätteillä. Tämä on vahvistettu muun muassa Yhdysvaltojen ympäristöviraston (US EPA) tutkimuksessa²³ ja VALTSUn valmisteluun liittyvässä SYKEN tutkimuksessa²⁴.

Selkeiden määrätavoitteiden sijaan VALTSU-esitys tarjoaa ristiriitaisia ohjauskeinoja ja piilottaa määrätavoitteet sihteeristön nimissä julkaistuu skenaarioon.

VALTSU-esityksen 6-teeman (jätehuollon organisointi) rajauksessa sanotaan, että jätteen synnyn ehkäisyn organisointi sisältyy teemaan 1 (materiaalitehokkuus). Materiaalitehokkuusteemassa ei kuitenkaan oteta paljonkaan kantaa jätteen synnyn ehkäisyn vastuunjakoon eri tahojen kesken. Sen sijaan jopa ollaan valmiita siirtämään jätteen synnyn ehkäisyn neuvonnan vastuu pois jätelaitoksilta sellaisille tahoille, joiden neuvonnan rahoittamiseksi ei ole käytettävissä selkeää ja aiheuttaja maksaa -periaatteen mukaista rahoituslähdetä (kuten jätemaksut ovat jätelaitoksille). Valtsussa ei ole ehdotuksia velvoitteiksi jätteen synnyn ehkäisyn edistämiseksi esimerkiksi julkisten hankintojen tekijöille, ympäristölupaviranomaisille, ympäristövalvontaviranomaisille ja valtakunnallisen ja alueellisen elinkeinopolitiikan tai maatalouspolitiikan hoitajille, jotka kaikki osaltaan voisivat merkittävästi edistää jätteen synnyn ehkäisyä toiminnallaan.

Jätteen synnyn ehkäisy tavoite VALTSU-esityksen taustalla olevassa skenaariossa on suhteellisen edistyskellinen, mutta siihen pääsemiseksi on esitetty lähinnä vapaaehtoisuuteen perustuvia ohjauskeinoja sekä selvityksiä. Jätteen synnyn ehkäisyn edistäminen olisi kuitenkin ollut eniten voimakkaan taloudellisen ja hallinnollisen ohjauksen tarpeessa, koska se tähän asti on ollut periaatteellisesta ensisijaisuudesta huolimatta lähinnä paperille jäänyt toimintastrategia. Kun kierrätyksen edistämiseksi esitetään myös markkinoita vahvistavia keinoja ja jätteen polttoon ohjaamiseksi myös hallinnollisia ja taloudellisia ohjauskeinoja, uhkaa jätteen synnyn ehkäisyn edistäminen tässäkin VALTSUssa jäädä heikolle tasolle.

Tavoitetilan esittäminen ilman selkeitä määrätavoitteita kertoo suunnitelman hampaattomuudesta. VALTSU-esityksessä olisi pitänyt esittää selkeitä määrällisiä tavoitteita jätteen synnyn ehkäisylle ja kierrätykselle. Esimerkiksi OECD²⁵ on todennut,

23 Choate A., Freed J.R., Lee E. & Ferland H. Evaluating the Greenhouse Gas Impacts of National Waste Prevention Activities: The U.S. Experience. Presentation. OECD International Workshop on Extended Producer Responsibility and Waste Minimisation Policy. May 1999, Paris.

24 Myllymaa, T., Tohka, A., Dahlbo, H. ja Tenhunen, J. 2006. Ympäristönäkökulmat jätteen hyödyntämisessä energiana ja materiaalina. Valtakunnallinen jätesuunnitelma vuoteen 2016. Taustaselvitys osa III. Suomen ympäristökeskus. Raportteja 12/2006.

25 Strategic Waste Prevention. OECD Reference Manual. 2000. Working Party on Pollution Prevention and Control. Environment Directorate. Organisation for Economic Co-operation and Development. Paris: OECD.

että määrälliset tavoitteet ovat edellytys tavoitteelliselle toiminnalle jätteen synnyn ehkäisyn edistämiseksi. On ristiriitaista, ettei VALTSU-esityksessä esitetä määrällisiä tavoitteita (muualla kuin sihteeristön skenaariossa), mutta esitetään kuitenkin määrällisiä indikaattoreita keskeisille tavoitteille.

Jätteiden massapolttota esitetään läpi VALTSU-esityksen jätteiden hyötykäytön muotona, ”energiahyödyntämisenä”, vaikka EY:n tuomioistuimen tulkinnan mukaan jätteen polttoa laitoksessa, joka on rakennettu jätteen loppukäsittelyä varten, ei lueta hyödyntämiseksi, vaikka energiaa otettaisiin talteen. Tuomioistuimen tulkinta mainitaan kyllä käsitteitä selittävässä kohdassa, mutta VALTSUn tekstiosassa pidetään kaikkea polttamista hyödyntämisenä.

VALTSU-esityksessä toivotaan, että paikallisiin jätteiden käsittelylaitoksiin liittyvät ristiriidat jatkossa vähenevät. Esitys kuitenkin sivuuttaa nykyisen jättepolitiittisen suunnittelun SOVA-lain²⁶ vastaisen tilanteen: missään kunnassa ei jätestrategiasta ole tehty sovaa, vaikka lain perusteella se olisi tarpeen. Kuntatason jättepolitiittiset, usein jätteenpolttota edistävät linjaukset on siis tehty lainvastaisesti kansalaisia kuulematta. Ennen jätteenpolton toteuttamista olisi siis kaikissa kunnissa laitettava jätestrategiat lainmukaisiksi. Tähän VALTSUn olisi pitänyt ohjata kuntia.

VALTSU-esityksen mukaisella jättepolitiikalla jäteala pesee kätensä eikä ota vastuuta kestävän tuotannon ja kulutuksen edistämisestä

VALTSU-esityksen valmistelussa eri tahot ja intressiryhmät korostivat esitettävien ohjauskeinojen pitämistä mahdollisimman epämääräisinä ja vähän velvoittavina. Maailman nykyisessä tilanteessa pitäisi kuitenkin kaikkien tahojen ottaa vastuunsa kestävän kulutuksen ja tuotannon edistämisestä eikä vähätellä sitä.

Nyt esitetty VALTSU luo jätelain vastaisesti pohjan jätteen synnyn ehkäisyn keinotekoiselle erottamiselle jättepolitiikasta, mikä on väärä signaali kestävän kehityksen kannalta. Jättepolitiikka pitää edelleen ymmärtää osana kokonaisvaltaista, nykyai-kaista, ongelmien ennaltaehkäisyä painottavaa ympäristöpolitiikkaa eikä pelkkänä jälkihoitona.

Ongelmajätteitä koskevassa teemassa 3 esimerkiksi jätelaitosten rooli on määritelty hyvin rajalliseksi. Jätelaitoksille on annettu aktiivinen rooli lähinnä ongelmajätteiden lajitteluun liittyvässä neuvonnassa, vaikka lähellä kuluttajia ja pk-yrityksiä sekä julkishallintoa toimivana neuvontatahona niillä pitäisi olla tiedostettu vastuu myös ongelmajätteiden synnyn ehkäisystä.

Neuvontaa lukuun ottamatta VALTSU-esityksessä ei juuri mainita kuntien ja niiden jätelaitosten keinoja jätteen synnyn ehkäisyn edistämiseksi. Työryhmä ei hyväksynyt edes mainintaa tuotteiden korjaamista ja uudelleenkäyttöä edistävästä kierrätyskeskuksista, vaikka jo nykyisin monet kunnat ja kuntien jätelaitokset ylläpitävät sellaisia omana toimintanaan tai luovat edellytykset vastaavalle yksityiselle tai kolmannen sektorin sosiaaliselle yritystoiminnalle.

VALTSU-esityksen laadinnan aikaiset erillisselvitykset eivät vastaa SOVA-lain²⁷ henkeä

VALTSUn työskentelyn ”sovaaminen” tapahtui lähinnä erilaisten yksittäisten selvitysten kautta. Tarkasteluvaihtoehtojen muodostaminen ei vastannut ympäristöministeriön SOVA-ohjeita²⁸. Ympäristöministeriön ohjeissa suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista todetaan tarkasteluvaihtoehtojen muodostamisesta mm. seuraavaa:

26 Laki viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista 200/2005.

27 Laki viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista 200/2005.

28 www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=86028&lan=fi

”Suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arviointi perustuu eri vaihtoehtojen tarkasteluun. Vaihtoehtojen muodostaminen vaikuttaa ratkaisevasti työn lopputulokseen. ... Vaihtoehtojen muotoilun lähtökohtana voidaan käyttää eri osapuolten käsityksiä tähänastisen toiminnan puutteista, parannusehdotuksista ja kehitystavoitteista. Samalla selvitetään myös se, millaisia keinoja vaihtoehtoihin sisällytetään. ... Ympäristön kannalta todennäköisesti tärkeimpien ratkaisujen kartoittaminen ja ryhmittely helpottaa vaihtoehtojen ja mahdollisten alavaihtoehtojen muodostamista.”

VALTSU-esityksen SOVA-suunnitelma perustui lähinnä kolmeen erillisselvitykseen (joidenkin yhdyskuntajätteiden kierrätyksen ja polton ilmastovaikutusten vertailu, materiaalitehokkuuden ohjauskeinojen arviointi ja yhdyskuntajätehuollon operatiivisen vastuun vaihtoehtojen [julkinen vs. yksityinen] tarkastelu), joissa on seuraavia ongelmia:

Poltto/kierrätys -vertailun tarkasteltavat vaihtoehdot oli laadittu huomioimatta jätepolitiikan ensisijaisena tavoitteena olevaa jätteiden synnyn ehkäisyä. Valtakunnallisen jättesuunnitelman ohjauskeinojen ja painopisteiden valintaa varten olisi jätteiden synnyn ehkäisyn pitänyt olla pääroolissa kaikissa tarkastelluissa vaihtoehdoissa.

Ympäristöministeriön SOVA-ohjeiden mukaan erityisen huolellisesti pitää tarkastella mm. välillisiä vaikutuksia, jotka aiheutuvat muutoksista tuotanto- ja kulutusrakenteissa ja tuotantotavoissa. Tämän näkökulman pitäisi olla keskeisellä sijalla nimenomaan VALTSUn sovaamisessa, mutta julkinen/yksityinen – tarkastelu ei anna tälle käyttökelpoista, luotettavaa pohjaa. Merkittävimpiä välillisiä vaikutuksia on odotettavissa jätteiden synnyn ehkäisystä, jota ei nyt kuitenkaan otettu mihinkään vertailuun mukaan.

Materiaalitehokkuuden ohjauskeinojen tarkastelussa jätteiden synnyn ehkäisyn ohjauskeinoja verrattiin vain keskenään, mutta ehkäisyä ei tarkasteltu vaihtoehtona jätteiden käsittelylle. Tämä ei mahdollistanut jätepolitiikan vaihtoehtojen ympäristövaikutusten vertailua ja ehkäisyn tarkastelua tasaveroisena toimintastrategiana.

Myös ympäristöministeriön SOVA-ohjeissa todetaan, että ympäristövaikutukset ilmenevät usein selvimmin vaihtoehtojen välisinä eroina. Jos vaihtoehtojen muodostamisessa todella käytetään ”käsityksiä tähänastisen toiminnan puutteista, parannusehdotuksista ja kehitystavoitteista” (YM:n sova-ohje), niin jätteiden synnyn ehkäisyä ei voi sulkea pois todellisesta jätepolitiikan vaihtoehtojen vertailusta, omaan pikkulokeroonsa, pois ”jätehuoltokysymysten” tieltä. Jätteen synnyn ehkäisyn merkitys ja sen toistaiseksi tapahtunut sivuuttaminen on nostettu esiin toistuvasti niin OECD:ssä, EU:ssa kuin Suomessa.

YM:n SOVA-ohjeissa kehoitetaan tarkastelemaan erityisen huolellisesti myös erillisten toimenpiteiden (kuten investointien) mahdollisia yhteisvaikutuksia, mukaan lukien myös ne, jotka johtuvat yhteyksistä muihin suunnitelmiin ja ohjelmiin. Tämän tyyppiset vertailut edellyttävät ollakseen mielekkäitä sitä, että tarkastellaan kokonaisuutta, ei yksittäisiä osia. Tarkasteluun tulisi tällöin sisältyä esimerkiksi jätteenpolttoinvestointien vaikutusten tuotanto- ja kulutustapoihin ja tuotantorakenteisiin. Toisaalta pitäisi voida tarkastella voimakkaan ehkäisyn vaikutusta siihen, millaisia investointeja jätteen käsittelemiseksi tai hyödyntämiseksi on tarpeen ja kannattaa tehdä. Ehkäisyn sulkemista varsinaisen jätehuollon ulkopuolelle omaksi, joskus tulevaisuudessa toteutuvaksi lokeroon ei voida pitää asianmukaisen sovaus-käytännön mukaisena.

Myös VALTSUn kustannusvaikutuksista vielä tekeillä oleva raportti jatkaa samantyyppistä linjaa, jossa verrataan erilaisia jätteiden käsittelyvaihtoehtoja keskenään eikä oteta kustannustehokasta jätteen synnyn ehkäisyä mukaan tarkasteluun.

Suomessa ollaan tilanteessa, jossa saatetaan lähivuosien aikana tehdä valtavia investointeja erityisesti polttoinfrastruktuurin kehittämiseen. Jotta nämä investoinnit ja koko jätepolitiikka eivät perustuisi virhearvioihin, on tärkeää vertailla ja tarkastella jätteen synnyn ehkäisyä tasavertaisena vaihtoehtona.

Helsingissä, 5.1.2007

Michael Lettenmeier
Suomen luonnonsuojeluliitto ry

Eriävä mielipide

Ehdotusta valtakunnalliseksi jätesuunnitelmaksi laatinut työryhmä esittää kaatopaikoille toimitettavasta jätteestä perittävän jäteveron tarkistamista. Vaikka sitä ei ole suoraan ilmaistu, niin on selvää, että tarkistamisella tarkoitetaan nimenomaan jäteveron korottamista.

Jätevero otettiin Suomessa käyttöön yleisillä kaatopaikoilla kymmenen vuotta sitten ja voimassaoloaikanaan veroa on jo ehditty korottaa kaksi kertaa. Korotusten perusteena on ollut veron ohjausvaikutuksen tehostaminen, millä on myös työryhmässä perusteltu veron tarkistusta. Jäteveron korotuksista tulisi luopua, koska sen ohjausvaikutus on jäänyt varsin kyseenalaiseksi. Jäteverolain soveltaminen on lisäksi aiheuttanut kiistelyjä eri osapuolien välillä, mikä osaltaan kyseenalaistaa koko lain mielekkyyden. Tässä tilanteessa kannattaisi vakavasti harkita koko jäteverolain kumoamista, koska vero ei todellakaan ohjaa jätteitä pois kaatopaikoilta, mutta aiheuttaa vuosittain kymmenien miljoonien ylimääräisen kustannuksen niille kymmenille tuhansille yrityksille, joilla ei ole omaa kaatopaikkaa. Jätevero nostaa myös kotitalouksien asumiskustannuksia.

Kaatopaikkojen jätekuormitusta joudutaan supistamaan jo uusien määräystenkin vuoksi. Suomessa elinkeinoelämän synnyttämistä jätteistä suurin osa hyödynnetään jo nykyisin materiaalina tai energiana ja kehityksen suunta on ollut viime vuosina myönteinen. Maahamme ollaan investoimassa uusiin hyödyntämislaitoksiin, mikä väistämättä ohjaa uusiakin jätelajeja kaatopaikoilta järkevämpiin kohteisiin. Optimaalisessakin tilanteessa on kuitenkin selvää, että osa jätteistä on niin hankalasti hyödynnettäviä, että niiden loppusijoituspaikkana tulee jatkossakin olemaan asianmukaisesti hoidettu kaatopaikka. Jäteverolla ei tule olemaan ohjausvaikutusta tällaisiin jätteisiin, joten se tulisi pelkästään fiskaalisena poistaa.

Esitämme ehdotusta jäteveron tarkistamisesta poistettavaksi.

Helsingissä 10.1.2007

Jukka Luokkamäki

Matti Räisänen

Julkaisija	Ympäristöministeriö Ympäristönsuojeluosasto			Julkaisu-aika Tammikuu 2007
Tekijä(t)	Valtakunnallista jätesuunnitelmaa valmistellut työryhmä Puheenjohtaja Olli Pahlala; varapuheenjohtaja Markku Kukkamäki; sihteeri Raimo Lilja			
Julkaisun nimi	Ehdotus valtakunnalliseksi jätesuunnitelmaksi vuoteen 2016			
Julkaisusarjan nimi ja numero	Ympäristöministeriön raportteja 3/2007			
Julkaisun teema	Ympäristönsuojelu			
Julkaisun osat/ muut saman projektin tuottamat julkaisut	Työryhmän mietintö Valtakunnallinen jätesuunnitelma vuoteen 2016 - Taustaraportti julkaistaan Suomen ympäristö -sarjassa. SYKE raportteja 19/2006: Jätelainsäädännön uudistamistarpeita ja mahdollisuuksia Valtakunnallinen jätesuunnitelma vuoteen 2016 - taustaselvityksen osat I-VII julkaistaan Suomen ympäristökes- kuksen raportteja -sarjassa Julkaisut ovat saatavana myös internetistä www.ymparisto.fi/julkaisut			
Tiivistelmä	<p>Ympäristöministeriön asettaman, valtakunnallista jätesuunnitelmaa (VALTSU) valmistelleen työryhmän mietinnössä esite- tään strateginen suunnitelma Suomen jätehuollon sekä jätteiden syntyä ehkäisyn kehittämiseksi vuoteen 2016 mennes- sä.</p> <p>Suunnitelmassa on korostettu jätealan yhtymäkohtia muihin ympäristöpolitiikan sektoreihin, kuten kemikaalipolitiikkaan, luonnonvarojen kestävään käyttöön, ilmastopolitiikkaan, ympäristöterveydenhuoltoon, maaperän suojeluun ja teknologia- politiikkaan.</p> <p>Jätehuollon päämääräksi on valittu seitsemän keskeistä teemaa, jotka ovat: 1) tuotannon ja kulutuksen materiaalitehok- kuus, 2) kierrätyksen tehostaminen, 3) vaarallisten aineiden hallinta, 4) jätehuollon ilmastovaikutukset, 5) jätehuollon terveys- ja ympäristöhaitat, 6) jätehuollon organisointi ja 7) jäteosaamisen kehittäminen. Näiden lisäksi tarkastellaan yhdessä luvussa jätteiden kansainvälisiä siirtoja. Kullekin teemalle esitetään pitkän aikavälin tavoitteita ja niiden toteutta- miseksi tarvittavat keskeiset ohjauksineen.</p> <p>Ohjauksineen sisältävät mm. lainsäädännön muutoksia, jätevirtojen vero-ohjauksen selvittämistä, ohjeistusta, vapaaehtoista yhteistyötä ja informaation lisäämistä. Esimerkiksi jätteen syntyä ehkäisyn edistämiseksi esitetään otettavaksi käyttöön uusia tuotteiden, tuotannon, rakentami- sen ja kulutuksen materiaalitehokkuutta parantavia ohjauksineita. Kierrätystä ehdotetaan parannettavaksi mm. toimilla, jotka parantavat uusiomateriaalien kysyntää. Yhdyskuntajätteen hyödyntämistason lisäämiseksi ja kaatopaikkojen metaanipäästöjen vähentämiseksi tulisi lisätä kierrätykseen soveltu- mattoman jätteen energiayhdyntämistä.</p> <p>Työryhmä on esittänyt myös kunnille, yrityksille ja muille alan toimijoille joukon suosituksia vapaaehtoisiksi toimenpiteiksi. Mietintö sisältää myös ehdotuksen valtakunnallisen jätesuunnitelman ja alueellisten jätesuunnitelmien yhteensovittami- seksi, ehdotuksen seurannan toteuttamiseksi sekä tiivistelmän suunnitelman vaikutusten arvioinnista.</p>			
Asiasanat	jäte, jätehuolto, jätesuunnitelma, strategia, ympäristöpolitiikka, ekotehokkuus			
Rahoittaja/ toimeksiantaja	Ympäristöministeriö			
	ISBN (nid.)	ISBN 978-952-11-2561-4(PDF)	ISSN (pain.)	ISSN 1796-170X (verkkoj.)
	Sivuja 83	Kieli Suomi	Luottamuksellisuus Julkinen	Hinta (sis.alv 8 %)
Julkaisun myynti/ jakaja				
Julkaisun kustantaja				
Painopaikka ja -aika				

PRESENTATIONSBLAD

Utgivare	Miljöministeriet Miljövårdsavdelningen	Datum Januari 2007		
Författare	Arbetsgruppen som berett en riksomfattande avfallsplan (VALTSU), Ordförande Olli Pahkala; vice ordförande Markku Kukkamäki; sekreterare Raimo Lilja			
Publikationens titel	Ehdotus valtakunnalliseksi jätesuunnitelmaiksi vuoteen 2016 (Nationell avfallsplan för Finland till år 2016)			
Publikationsserie och nummer	Miljöministeriets rapporter 3/2007			
Publikationens tema	Miljövård			
Publikationens delar/ andra publikationer inom samma projekt	Betänkande av arbetsgruppen Nationell Avfallsplan för Finland till år 2016 - Bakgrundsrapport skall publiceras i publikationsserien Miljön i Finland (på finska) SYKEra 19/2006: Jätelainsäädännön uudistamistarpeita ja mahdollisuuksia (Behovet och möjligheter att förnya avfallslagstiftningen) (på finska) Nationell avfallsplan för Finland till år 2016 Bakgrundsutredningar Del I-VII skall publiceras i publikationsserien Finlands miljöcentrals rapporter (på finska) Publikationen finns tillgänglig på internet: www.ymparisto.fi/julkaisut			
Sammandrag	<p>Betänkandet av den arbetsgrupp som tillsatts av miljöministeriet för att bereda en riksomfattande avfallsplan innehåller ett förslag till strategisk plan för avfallshanteringen i Finland och för hur förebyggandet av uppkomsten av avfall skall utvecklas fram till 2016.</p> <p>Arbetsgruppens förslag till riksomfattande avfallsplan lyfter fram avfallsbranschens kontaktytor med andra sektorer inom miljöpolitiken som t.ex. kemikaliepolitiken, hållbar användning av naturresurser, klimatpolitiken, miljöhälsovården, skyddet av jordmånen och teknologipolitiken.</p> <p>Målen för avfallshanteringen består av sju gränsoverskridande teman: 1) materialeffektivitet inom produktion och konsumtion, 2) effektivare återvinning, 3) hantering av farliga ämnen, 4) avfallshanteringens effekt på klimatet, 5) avfallshanteringens skadliga effekter för hälsa och miljö, 6) organisering av avfallshanteringen och 7) utveckling av kunskaperna i avfallshantering. Inom varje tema uppställs långsiktiga mål och de centrala styrmedel som behövs för att genomföra dem samt ansvariga instanser.</p> <p>Styrmedlen omfattar bl.a. ändringar i lagstiftningen, utredning av den skattemässiga styrningen av avfallsströmmar, direktiv, frivilligt samarbete och ökad information. T.ex. när det gäller att förebygga uppkomsten av avfall föreslår arbetsgruppen nya styrmedel som förbättrar materialeffektiviteten hos produkter och inom produktion, bygge och konsumtion. Betänkandet omfattar även förslag på hur materialåtervinningen kan effektiviseras, bl.a. genom insatser som ökar efterfrågan efter återvinningsmaterial. Med syfte att öka återvinningsgraden för kommunalt avfall och minska metanutsläppen från avstjälningsplatser föreslår man också att energitnytjandet av avfall som inte lämpar sig för återvinning skall förstärkas. Ett av målen anknyter till internationell transport av avfall.</p> <p>Arbetsgruppen har också förelagt kommunerna, företag och övriga aktörer i branschen rekommendationer för frivillighetsbaserade åtgärder. Betänkandet innehåller ett förslag till samordning av den riksomfattande avfallsplanen och de regionala avfallsplanerna, ett förslag på hur uppföljningen skall förverkligas och en sammanfattande bedömning av planens verkan.</p>			
Nyckelord	avfall, avfallshantering, nationell avfallsplan, strategi, miljöpolitik, hållbar produktion och konsumtion, materialeffektivitet, förebyggande av uppkomsten av avfall			
Finansier/ uppdragsgivare				
	ISBN (hft.)	ISBN 978-952-11-2561-4 (PDF)	ISSN (print)	ISSN 1796-170X (online)
	Sidantal 83	Språk finska	Offentlighet offentligt	Pris (inneh. moms 8 %)
Beställningar/ distribution				
Förläggare				
Tryckeri/tryckningsort och -år				

DOCUMENTATION PAGE

<i>Publisher</i>	Ministry of the Environment Environmental Protection Department			<i>Date</i> January 2007
<i>Author(s)</i>	Working group for the National Waste Plan Chairman Olli Pahkala, Vice Chairman Markku Kukkamäki, Secretary Raimo Lilja Editors: Raimo Lilja and Kaarina Huhtinen			
<i>Title of publication</i>	Ehdotus valtakunnalliseksi jätesuunnitelmaksi vuoteen 2016 (Proposal for the Finnish National Waste Plan until 2016)			
<i>Publication series and number</i>	Reports of the Ministry of the Environment 3 /2007			
<i>Theme of publication</i>	Environmental protection			
<i>Parts of publication/ other project publications</i>	Report of the working group. SYKEra 19/2006: Jätelainsäädännön uudistamistarpeita ja -mahdollisuuksia (The needs and possibilities to revise waste legislation) (in Finnish) The Finnish National Waste Plan until 2016 - Background Report (in Finnish) will be published in the publication series the Finnish Environment Background documents Part I-VII will be published in the publication series Reports of Finnish Environment Institute (in Finnish) The publications are available on the Internet: www.ymparisto.fi/julkaisut			
<i>Abstract</i>	<p>A working group was appointed by the Finnish Ministry of the Environment to prepare its proposal for the National Waste Plan. This publication presents the working group's proposal for a strategic plan for developing the Finnish waste management system and for promoting the prevention of waste until 2016.</p> <p>The proposal emphasizes the relationship between waste issues and other sectors of environmental policy such as chemical policy, sustainable resource use, climate policy, environmental health, protection of soil, and technology policy.</p> <p>The goals of waste management are described by seven main themes. These themes are: 1) Improving the material efficiency of production and consumption, 2) Promoting recycling, 3) Controlling hazardous chemicals in waste, 4) Reducing GHG emissions from wastes, 5) Controlling health and environmental risks from waste management, 6) Organizing waste management, and 7) Improving waste management know-how. One additional goal is related to waste shipments. For each theme, long-term goals and required policy instruments have been proposed, and the government body responsible for implementation has been identified.</p> <p>Policy instruments include, among others, legislative changes, further examination of the effects of waste taxes, voluntary co-operation and increased dissemination of guidance material and information. For example, to improve waste prevention, instruments have been proposed which increase the material efficiency in products, production processes, construction and consumption. For promoting recycling, actions which increase the demand for recycled products have been proposed, among others. For promoting the recovery rate of municipal waste and for avoiding methane emissions from landfills, increasing the energy recovery of those wastes which are not suitable for material recycling has been proposed.</p> <p>The working group also lists recommendations for voluntary actions by municipalities, the private sector and other stakeholders. The report also includes suggestions for coordination between the National Waste Plan and the regional waste plans mandated by Finnish law. In addition, the principles for following up the National Waste Plan are stated. The findings of the strategic impact analysis (SEA) conducted during the planning process are also summarized.</p>			
<i>Keywords</i>	wastes, waste management, waste management plan, strategy, environmental policy, ecoefficiency			
<i>Financier/ commissioner</i>	Ministry of the environment			
	ISBN (pbk.)	ISBN 978-952-11-2561-4 (PDF)	ISSN (print)	ISSN 1796-170X (online)
	No. of pages 83	Language Finnish	Restrictions Public	Price (incl. tax 8 %)
<i>For sale at/ distributor</i>				
<i>Financier of publication</i>				
<i>Printing place and year</i>				

Mietinnössä esitellään ympäristöministeriön asettaman työryhmän ehdotus valtakunnalliseksi jätesuunnitelmaksi vuoteen 2016.

Valtakunnallinen jätesuunnitelma on valtioneuvoston hyväksymä strateginen suunnitelma jätehuollon ja jätteiden synnyn ehkäisyn periaatteista, tavoitteista ja valtiovallan ohjauskeinoista.

Mietinnössä kuvataan millainen Suomen jätehuollon olisi oltava vuonna 2016 ja millä keinoin päämäärä saavutetaan. Suunnitelma sisältää myös erillisen toimenpideohjelman jätteiden synnyn ehkäisemiseksi.

Jätehuollon päämääräksi on valittu seitsemän keskeistä teemaa. Niiden saavuttamiseksi työryhmä esittää 23 kehittämistavoitetta ja niiden alla 45 keskeistä ohjauskeinoa. Työryhmä esittää myös lukuisan joukon suosituksia ja toimenpide-ehdotuksia jätteen tuottajille, kunnille, yrityksille ja muille alan toimijoille.

YMPÄRISTÖMINISTERIÖ
MILJÖMINISTERIET
MINISTRY OF THE ENVIRONMENT

ISBN 978-952-11-2561-4 (PDF)

ISSN 1796-170X (verkkoj.)